

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok V

Warszawa, Marzec — 1952 r.

Nr 3 (45)

TRESC NUMERU

ADAM WENDEL

— Ustrój społeczno-gospodarczy w świetle projektu Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

BRONISŁAW BULWICKI

— Wynalazczość pracownicza

JAN DALEWSKI

— W sprawie pomocy prawnej dla wynalazców i racjonalizatorów

MAREK LUDWIK KOSTOWSKI

— Znaczenie uchwały Prezydium Rządu w sprawie zasad finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw państwowych

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO za okres od dnia 15 stycznia do dnia 15 lutego 1952 r.;
INWESTYCJE: Przepisy inwestycyjne na rok 1952; Obowiązki inwestora bezpośredniego w zakresie realizacji Planu Inwestycyjnego na rok 1952; GDZIE SZUKAC: Prawo wynalazcze; NOTATNIK: Brygady racjonalizatorskie; ORZECZNICTWO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa; GLOSSA: Odpowiedzialność Państwa za zobowiązania znacjonalizowanego przedsiębiorstwa; PRZEGLĄD WYDAWNICTW: Książki.

ADAM WENDEL

Ustrój społeczno-gospodarczy w świetle projektu Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Podstawą każdej konstytucji jest społeczno-ekonomiczna struktura, która wyraża rzeczywisty układ sił klasowych oraz te polityczne poglądy, które stojąca u władzy klasa uważa za konieczne utrwalić w swej zasadniczej ustawie, jaką jest konstytucja.

Wszelki ustrój państwowy występuje więc jako odbicie stosunków ekonomiczno-społecznych.

Państwo jest we wszelkich ustrojach i pod wszelkimi szerokościami geograficznymi instrumentem politycznego panowania klasy panującej ekonomicznie w danym społeczeństwie.

Państwo burżuazyjne i konstytucje burżuazyjne ukrywają w sposób staranny swoją klasową treść, która polega na utrzymywaniu przy pomocy siły w posłuszeństwie olbrzymich mas ciemniejszej przez kapitał ludności pracującej.

Stąd też wypływa fikcyjny czy pozorny w dużej mierze charakter burżuazyjno-demokratycznych konstytucji, które formalnymi zasadami

demokracji osłaniają własność prywatną, rażące kontrasty społeczne, wyzysk pracy najemnej, a przede wszystkim klasowe panowanie burżuazji.

Klasy panujące w państwach burżuazyjnych wykorzystują konstytucje nie tylko dla bezpośredniego umocnienia swego klasowego panowania, ale i dla zamaskowania go pozorami „demokracji”.

Przy rozważaniu konstytucji państw demokracji parlamentarnej jest rzeczą wprost zadziwiającą, jak dalece uchylają się one od odpowiedzi odnośnie ustroju społecznego. W niektórych spośród tych konstytucji, choć wiele mówi się o zasadzie ludowładztwa, czy o narodzie jako źródle władzy, brak jest stwierdzeń na tematy tak istotne, jak ustrój społeczno-gospodarczy.

Jeśli weźmiemy polską konstytucję z 17 marca 1921 r., to na 126 artykułów jeden tylko art. 99 i to ubocznie wspomina o tych sprawach spo-

łeczno-gospodarczych, które stanowią o obliczu i profilu państwa. Rzecz znamienna, iż zasada prywatnej własności środków produkcji, jako podstawa ustroju społeczno-gospodarczego jest przemycana jako „niewzruszalne prawo jednostki“ przez włączenie do katalogu praw i wolności obywatelskich.

Artykuł ów głosił:

„Rzeczpospolita Polska uznaje wszelką własność, czy to osobistą poszczególnych obywateli, czy to zbiorową związków obywateli, instytucji, ciał samorządowych i wreszcie samego Państwa, jako jedną z najważniejszych podstaw ustroju społecznego i porządku prawnego, oraz poręcza wszystkim mieszkańcom, instytucjom i społecznościom ochronę ich mienia, a dopuszcza tylko w wypadkach, ustawą przewidzianych, zniesienie lub ograniczenie własności, czy to osobistej, czy to zbiorowej, ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowaniem“.

Zmieniały się rządy w Polsce, zmieniały się i konstytucje. Po „demokratycznej“ konstytucji z 17.III.1921 r. przyszła faszystowska konstytucja z 23.IV.1935 r., która całkowicie przejęła ów art. 99.

W ciągu dwudziestolecia Polska była państwem obszarniczo-kapitalistycznym, w którym podstawowe bogactwa narodowe i władza należały do kapitalistów i obszarników.

Wąska grupa przemysłowców, bankierów i obszarników koncentrowała w swym ręku ogromną część majątku narodowego, przywłaszczając sobie decydującą część dochodu narodowego.

Na życiu gospodarczym Polski przed wojną ciążył kapitał zagraniczny, szczególnie lichwiarski i pasożytniczy, skazujący naszą gospodarkę na zacofanie i degradację.

Uczony burżuazyjny prof. Grabski stwierdził, iż „kapitał zagraniczny zainteresowany jest w tym, by Polska była konsumentem produktów amerykańskich, angielskich, niemieckich, a nie konkurentem na rynkach międzynarodowych fabryk amerykańskich, angielskich, niemieckich“.

Dopiero dzięki przejęciu władzy przez masy pracujące z klasą robotniczą na czele, nastąpiło szerokie uspołecznienie środków produkcji. Daje ono w skutkach nie tylko likwidację kapitalistycznego i obszarniczego wyzysku, ale zamykając drogę kapitalistycznej akumulacji, stwarza możliwość niespotykanego dotąd w Polsce, niezwykle bujnego tempa rozwoju gospodarczego kraju.

Częstochowa i Nowa Huta, Warszawskie Zagłębie Budowlane i wielki przemysł górniczo-hutniczy woj. śląskiego i wrocławskiego — to niewątpliwie następstwo nowego ustroju społeczno-gospodarczego.

Ustrój społeczno-gospodarczy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej omówiony jest w projekcie

Konstytucji w rozdziale 2 w artykułach od 7 do 14 włącznie.

Podstawą nowego ustroju jest własność socjalistyczna, chociaż poza własnością socjalistyczną, zgodnie z rzeczywistym w naszym kraju stanem rzeczy projekt przewiduje i własność indywidualną, chociaż w naszych warunkach na wsi własność indywidualna zajmuje bardzo pokątną ilościowo pozycję, własność socjalistyczna odgrywa w naszym życiu gospodarczym i politycznym decydującą rolę, dzięki niej rozszerza się stale zakres gospodarki planowej, ona jest rozstrzygającym czynnikiem w przekształcaniu stosunków społeczno-gospodarczych.

Projekt Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uznaje 2 formy własności socjalistycznej: własność państwową i spółdzielczą. Istnienie dwóch form własności socjalistycznej ma swoje przyczyny historyczne w różnym pochodzeniu przedsiębiorstw socjalistycznych państwowych oraz spółdzielczych.

W wyniku rewolucji ludowo-demokratycznej państwo nasze przejęło wielki i średni przemysł, likwidując klasę kapitalistów. Unarodowienie wielkiego i średniego przemysłu w drodze ustawowej przyspieszyło proces odbudowy gospodarczej kraju, zagwarantowało realizację Planu 3-letniego, a następnie pozwoliło na rozpoczęcie wielkiego dzieła budowy podstaw socjalizmu — przejścia do realizacji Planu 6-letniego.

Unarodowione w wyniku wywłaszczenia kapitalistów fabryki i zakłady pracy, a także przedsiębiorstwa wybudowane już ze środków państwa demokracji ludowej, są oczywiście własnością państwa. Wszystkie te przedsiębiorstwa i cała ich produkcja stanowią państwową własność — mienie ogólnonarodowe.

Inne jest pochodzenie własności spółdzielczej, której najważniejszą postacią są spółdzielnie produkcyjne na wsi. Spółdzielnie produkcyjne są tworzone i budowane siłami i środkami chłopów w wyniku ich dobrowolnej decyzji przy wydatnej pomocy państwa, w oparciu o pomoc klasy robotniczej.

Własność państwową stanowią: złoża mineralne, wody, lasy państwowe, kopalnie, drogi, transport kolejowy, wodny i powietrzny, środki łączności, banki, państwowe zakłady przemysłowe, państwowe gospodarstwa rolne i państwowe ośrodki maszynowe, państwowe przedsiębiorstwa handlowe, przedsiębiorstwa i urządzenia komunalne.

Własność socjalistyczna państwa jest własnością całego narodu, który w osobie socjalistycznego państwa rozporządza tą własnością. Ogólnonarodowy charakter własności państwowej oznacza, że podmiotem prawnym tej własności jest nasze państwo jako reprezentant interesów narodu w całości. Poszczególne organy władzy państwowej, jak np. administracyjne, gospodarcze i przedsiębiorstwa wypełniają różne funkcje

w dziedzinie zarządzania państwową własnością, ale w żadnym wypadku nie są właścicielami tych obiektów.

Druga forma własności socjalistycznej — to własność spółdzielcza, to własność różnych zrzeszeń spółdzielczych w mieście i na wsi, wśród których oczywiście wybijają się na czoło rolnicze spółdzielnie produkcyjne.

Projekt Konstytucji, będąc rejestrem i bilansem już osiągniętych zdobyczy ustrojowych, wskazuje jednocześnie na niewątpliwą tendencję rozwojową naszej gospodarki. Znajduje to dobitny wyraz w art. 10 ust. 2, stanowiącym, iż „Polska Rzeczpospolita Ludowa udziela szczególnego poparcia i wszechstronnej pomocy powstającym na zasadzie dobrowolności rolniczym spółdzielniom produkcyjnym — jako formom gospodarki zespolowej“.

Socjalistyczna natura własności spółdzielczej polega na tym, że i ten rodzaj własności wyklucza wyzysk człowieka przez człowieka, że i ta gospodarka oparta jest na planie.

Znaczenie, jakie przywiązuje projekt Konstytucji do spółdzielni produkcyjnych pochodzi stąd, iż ruch spółdzielczo-produkcyjny jest najlepszą i jedyną drogą do likwidacji wyzysku na wsi, do wzmoczenia wytwórczości rolniczej, a więc zlikwidowania dysproporcji między niezwykle szybkim rozwojem przemysłu i nienadążaniem gospodarki rolnej. Tylko rozwój spółdzielni produkcyjnych może zapewnić zastosowanie nowoczesnej techniki w rolnictwie oraz najnowszych zdobyczy kultury rolnej.

Dalszy rozwój spółdzielni produkcyjnych — to perspektywa pełnego zwycięstwa socjalizmu w Polsce.

Własność socjalistyczna w okresie zwycięskiej realizacji Planu 6-letniego, budowanego dzięki pokonywaniu niemałych trudności, jest czynnikiem cementującym najszerze rzesze ludności pracującej.

Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut w swym noworocznym orędziu stwierdził z całą mocą, jak wielkie znaczenie ma dla rozwoju gospodarki narodowej rosnąca troska o własność socjalistyczną: „Nasz wzrastający ofiarny wysiłek nad uprzemysłowieniem kraju, nasza praca nad pomnażaniem sił wytwórczych narodu polskiego — to najszczytniejszy nasz obowiązek państwotyczny. Ten, kto lekkomyślnie marnotrawi jakąkolwiek część naszego majątku narodowego — czyni szkodę wszystkim, czyni szkodę Polsce Ludowej. Wychowujmy wśród otoczenia najgłębsze poczucie nienaruszalności i szacunku dla dobra publicznego“.

Jest to niezmiernie ważne wskazanie dla kierowników wszystkich naszych ogniw gospodarczych, dla klasy robotniczej, dla aparatu państwowego i spółdzielczego, dla całego świata pracy. Wskazanie tym ważniejsze, że wróg klasowy bity

na innych odcinkach atakuje nasze zdobycze drogą szkodnictwa gospodarczego, drogą sabotażu.

W ten sposób ochrona socjalistycznej własności urasta do czołowego zadania naszego państwa ludowego.

Mówiąc o własności socjalistycznej, widząc jej perspektywy rozwojowe, nie wolno zapominać, że na obecnym etapie nasza ekonomika jest ekonomiką wieloukładową.

Stąd też projekt Konstytucji zawiera przepisy o własności indywidualnej na środki produkcji należące do chłopów, rzemieślników i chałupników. Własność ta jest uznana, podlega ochronie w granicach obowiązujących ustaw i może być przedmiotem dziedziczenia, nie wyłączając ziemi i budynków. Chodzi tu o drobnotowarową formę własności, odmienną od własności kapitalistycznej.

Ponadto w odniesieniu do indywidualnych gospodarstw pracujących chłopów państwo okaże im opiekę i udzieli pomocy poprzez ośrodki maszynowe, poprzez troskę o podniesienie poziomu techniki rolniczej tych gospodarstw, poprzez dostarczanie im nasion, nawozów sztucznych itp.

Państwo Ludowe okazuje tym gospodarstwom nie tylko bezpośrednią pomoc gospodarczą, ale chroni je przed wyzyskiem bogaczy wiejskich.

W przeciwieństwie do konstytucji przedwojennych, które maskowały kapitalistyczną i obszarniczą własność środków produkcji obłudnym terminem „własności osobistej“, projekt naszej Konstytucji poza opisanymi wyżej formami własności środków produkcji przewiduje własność osobistą, którą stanowią przedmioty osobistego użytku i wygody.

Unarodowienie wielkiego i średniego przemysłu stanowiły mocny fundament dla stałego wzrostu materialnego dobrobytu ludności pracującej, dla wzrostu osobistej własności poszczególnych obywateli, własności, która jest rezultatem ich pracy.

Stały wzrost i rozwój własności socjalistycznej warunkują zwiększenie się masy przedmiotów osobistego użytku i wygody.

W nowym ustroju społeczno-gospodarczym praca stała się dźwignią wzrostu potęgi państwa ludowego i jednocześnie dobrobytu ludności pracującej. „Praca jest prawem, obowiązkiem i sprawą honoru każdego obywatela“ — stwierdza art. 14 projektu Konstytucji.

Nasz ustrój społeczno-gospodarczy — to ustrój, w którym państwo ludu pracującego miast i wsi pod kierownictwem klasy robotniczej, idzie świadomie ku socjalizmowi.

Jest to ustrój bez wielkich i średnich kapitalistów, bez obszarników, ustrój, w którym praca jest źródłem bogactwa całego społeczeństwa. Jest to ustrój okresu przejściowego od kapitalizmu do socjalizmu, jest to ustrój państwa budującego socjalizm.

Wynalazczość pracownicza

„Polska Rzeczpospolita Ludowa szczególną opieką otacza inteligencję twórczą — pracowników nauki, oświaty, literatury i sztuki oraz pionierów postępu technicznego, racjonalizatorów i wynalazców” (art. 65 Projektu Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej).

PODSTAWOWE POJĘCIA I ZASADY PRAWNE

Dekret z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej (Dz. U.R.P. z 1950 r. Nr 7 poz. 428 oraz z 1952 Nr 3 poz. 17), zwany poniżej w skróceniu „dekretem”, jest aktem przełomowym w rozwoju polskiego prawa wynalazczego. Zrodziły go gospodarcze potrzeby Polski Ludowej i interesy szerokich rzesz pracowniczych oraz przykład ustawodawstwa radzieckiego.

Twórcza rola dekrety polega na tym, że będąc częścią nadbudowy nad istniejącymi już społecznymi stosunkami wytwórczymi wpływa na nie, nadając im i utrwalając określony jednolity kierunek.

Przez wydanie dekretu Państwo pragnęło wzmocnić wynalazczość pracowniczą, jeden z najważniejszych czynników postępu technicznego i rozwoju sił produkcyjnych, zapewniając opiekę i pomoc techniczną, materialną i prawną wynalazcom i racjonalizatorom, którzy dzięki swemu twórczemu wkładowi przyczyniają się do realizacji 6-letniego Planu gospodarczej przebudowy Polski i tym samym do podniesienia stopy życiowej i kulturalnego poziomu społeczeństwa.

Przedstawione poniżej rozważania mają na celu zaznaczenie kierowników jednostek gospodarki społecznej, szefów właściwych komórek wynalazczości, członków komisji wynalazczości i innych zainteresowanych osób z całokształtem przepisów dekretu oraz przepisów wykonawczych i związkowych. Pominięto wszelako zarządzenia, instrukcje, okólniki i tym podobne akty normatywne, przeznaczone wyłącznie do użytku służbowego lub wydane przez poszczególne władze i dotyczące jedynie pracowników zakładów pracy, podległych tym władzom.

W treści artykułu uwzględniono również w koniecznym zakresie obowiązujące dotychczas przepisy przedwojennego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr 39 poz. 384 wraz z póź. zmianami), zwanego poniżej w skróceniu „rozporządzeniem z 1928 r.”.

I. RODZAJE PRACOWNICZYCH POMYSŁÓW WYNALAZCZYCH

Dekret obejmuje niżej wymienione cztery rodzaje pracowniczych pomysłów wynalazczych, podając ich definicje lub powołując się na definicje, zawarte w rozporządzeniu z roku 1928.

1. Wynalazki

W art. 1 pkt. 3 dekret stwierdza, że wynalazkiem jest nowe rozwiązanie z zagadnienia technicznego, na które może być udzielony patent i które może znaleźć zastosowanie w gospodarce narodowej.

Przepis ten uzupełniają przepisy rozporządzenia z r. 1928, w myśl których przez udzielenie patentu powstaje wyłączne prawo korzystania z wynalazku w sposób przemysłowy i handlowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu piętnastu lat od dnia zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym RP. Nie podlegają opatentowaniu naukowe zasady i naukowe odkrycia. Od opatentowania są ponadto wyłączone: a) wynalazki, których stosowanie byłoby sprzeczne z obowiązującym prawem lub dobrymi obyczajami, tudzież pomysły, które oczywiście nie nadają się do zastosowania w przemyśle, oraz b) środki żywności, lekarstwa i otrzymywane sposobem chemicznym wytwory; sposoby jednakże wytwarzania przedmiotów, wymienionych w pkt. b) mogą być opatentowane.

Stosownie do art. 3 rozporządzenia z 1928 r. tylko taki wynalazek może być opatentowany, który w czasie zgłoszenia go w Urzędzie Patentowym RP nie był jeszcze opublikowany w kraju lub za granicą, ani nie był w Polsce

stosowany lub wystawiony na widok publiczny w sposób o tyle jasny i jawny, że znawca mógł go w przemyśle stosować. Wyjątki od tej zasady są ściśle określone w wymienionym rozporządzeniu.

2. Wzory

Dekret nie podaje definicji wzoru, lecz stwierdza w art. 28, że jego przepisy stosują się odpowiednio do wzorów użytkowych i zdobniczych, określonych w rozporządzeniu z r. 1928.

Według tego rozporządzenia wzorem jest nowa postać przedmiotu, występująca w kształcie rysunku, barwie lub materiale przedmiotu. Jeżeli nowość postaci ma na celu podniesienie pożytku, wzór nazywa się użytkowym, jeżeli zaś zmierza do osiągnięcia celów artystycznych, wzór nazywa się zdobniczym. Przez zarejestrowanie wzoru powstaje uprawnienie do wyłącznego korzystania z nowej postaci przedmiotu w sposób przemysłowy i handlowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu 10 lat od zarejestrowania. Dokumentem stwierdzającym to prawo jest świadectwo ochronne. Wyłączone od rejestracji są wzory, które naruszają prawa pewnych osób (np. do wizerunku) lub które w ogólności sprzeczne są z obowiązującym prawem lub dobrymi obyczajami, tudzież pomysły, które oczywiście nie nadają się do zastosowania w przemyśle.

Istotną cechą wzoru, podobnie jak wynalazku, jest zgodność z art. 90 rozporządzenia z 1928 r. nowość bezwzględna (zob. uwagi pod „Wynalazki”). Nowość ta jest niezbędnym warunkiem ważności patentu lub prawa z rejestracji wzoru.

3. Udoskonalenia techniczne

Udoskonaleniem technicznym jest w rozumieniu dekretu (art. 1 pkt 4) rozwiązanie zagadnienia technicznego, które nie będąc wynalazkiem ulepsza konstrukcję lub procesy technologiczne w zakładzie pracy. Istotną cechą udoskonalenia technicznego jest nowość względna. Art. 2 ust. 1 dekretu stanowi, że udoskonalenie techniczne jest nowe, jeżeli przed zgłoszeniem go w zakładzie pracy nie było w Polsce znane lub stosowane ani opublikowane przez Urząd Patentowy RP. Wynika z tego, że udoskonalenie techniczne jest nowe, choćby nawet przed zgłoszeniem go w zakładzie pracy było znane lub stosowane za granicą, albo zostało opublikowane w kraju lub za granicą przez inne władze, instytucje lub osoby. Jedynie publikacja dokonana przez Urząd Patentowy RP albo znajomość lub stosowanie udoskonalenia technicznego w Polsce pozbawia je tej niezbędnej cechy. Tylko pomysł wynalazczy, który jednocześnie czyni zadość przepisom art. 1 pkt. 4 oraz art. 2 ust. 1 dekretu jest udoskonaleniem technicznym.

4. Usprawnienia

Usprawnieniem jest według dekretu ulepszenie, które nie zmieniając istotnie konstrukcji lub procesów technologicznych wpływa bezpośrednio na bardziej wydajne korzystanie w procesie produkcyjnym z urządzeń technicznych, narzędzi pracy, materiałów i siły roboczej, albo które wprowadza korzystne zmiany w zakresie techniki lub organizacji produkcji w zakładzie pracy. Istotną cechą usprawnienia jest również nowość względna. Art. 2 ust. 2 dekretu ustala, że usprawnienie jest nowe, jeżeli przed zgłoszeniem go w zakładzie pracy nie było opublikowane w opisach usprawnień. Aczkolwiek dekret nie określa bliżej, o jakie opisy usprawnień chodzi, należy przyjąć w drodze interpretacji art. 2 ust. 1 i 2, że wchodzi tu

w rachubę tylko opisy usprawnień, wydane przez Urząd Patentowy RP. Upřednia znajomość lub stosowanie usprawnienia w kraju lub za granicą, albo opublikowanie go tam w inny sposób nie ma wpływu na jego nowość. Podobnie jak w przypadku udoskonalenia technicznego, tylko taki, pomysł wynalazczy jest usprawnieniem, który jednocześnie odpowiada przepisom art. 1 pkt. 5 oraz art. 2 ust. 2 dekretu.

W świetle przepisów art. 3, 28 i 29 dekretu pracowniczym wynalazkiem, pracowniczym wzorem, pracowniczym udoskonaleniem technicznym lub pracowniczym usprawnieniem jest pomysł wynalazczy, dokonany przez pracownika lub pracowników uspołecznionego zakładu pracy, stowarzyszenia wyższej użyteczności związku zawodowego lub innej organizacji społecznej w czasie trwania stosunku służbowego lub umownego, albo w ciągu jednego roku po ustaniu tego stosunku.

Uspołecznionym zakładem pracy w rozumieniu dekretu art. 1 pkt 1 jest jakikolwiek zakład pracy prowadzony przez Państwo, osobę prawną, prawa publicznego, przedsiębiorstwo państwowe, państwowo-społdzielcze*), centralę spółdzielczo-państwową, centralę spółdzielni, spółdzielnię albo przez spółkę, w której Skarb Państwa, przedsiębiorstwo państwowe lub osoba prawna prawa publicznego posiada udział wynoszący ponad 50% kapitału zakładowego.

Pracownikiem w rozumieniu dekretu art. 1 pkt 2 i art. 29 jest osoba, zatrudniona w uspołecznionym zakładzie pracy lub organizacji społecznej na podstawie stosunku publiczno-prawnego albo na podstawie umowy o pracę, umowy o dzieło lub umowy zlecenia.

Nie każdy jednak pomysł wynalazczy, dokonany w wymienionym okresie czasu przez pracownika lub pracowników uspołecznionego zakładu pracy lub organizacji społecznej, jest pomysłem pracowniczym. Pracowniczym wynalazkiem, wzorem, udoskonaleniem technicznym lub usprawnieniem jest tylko taki pomysł, który został dokonany albo w wykonaniu umowy o pracę nad pomysłami wynalazczymi lub w wykonaniu dotyczącej umowy zlecenia, albo w związku z pracą o charakterze naukowo-badawczym, wykonywaną na podstawie umowy o pracę, albo w związku z zakresem pracy wykonywanej przez pracownika w zakładzie pracy, albo przy pieniężnej lub innej materialnej pomocy, udzielonej pracownikowi przez zakład pracy na opracowanie pomysłu wynalazczego. Jednocześnie istnienie tych warunków nie zmienia oczywiście charakteru pomysłu wynalazczego. Należy nadmienić, że pracowniczym jest również pomysł wynalazczy, dokonany w podanych wyżej okolicznościach wspólnie z osobą lub osobami, nie będącymi pracownikami uspołecznionego zakładu pracy lub organizacji społecznej.

Wyjaśnienia wymagają przytoczone powyżej wyrazy „w związku z zakresem pracy wykonywanej przez pracownika w zakładzie pracy”. Wyrazy te oznaczają, że pracowniczym pomysłem wynalazczym jest przede wszystkim pomysł, którego przedmiot należy do zakresu pracy, wykonywanej przez twórcę tego pomysłu w zakładzie pracy. Przy tym między pracą, zawodową pracownika a dokonaniem pomysłu musi zachodzić bezpośredni związek przyczynowy. Z tym zastrzeżeniem można powiedzieć, że nie jest pracowniczym pomysł dotyczący konstrukcji roweru, dokonany przez pracownika fabryki konserw; nie jest również pracowniczym pomysł dotyczący tylko maszyn do liczenia, dokonany w fabryce maszyn do pisania i maszyn do liczenia przez pracownika, zatrudnionego w dziale maszyn do pisania.

Artykuły 20, 28 i 29 dekretu normują, że jego przepisy stosuje się odpowiednio, jeżeli osoba lub osoby, nie będące pracownikami uspołecznionego zakładu pracy lub organizacji społecznej, odstąpiły swój wynalazek, wzór, udoskonalenie techniczne lub usprawnienie uspołecznionemu zakładowi pracy lub organizacji społecznej. Chodzi tu jedynie o takie wynalazki, na które nie udzielono jeszcze patentów, i o takie wzory, które nie zostały jeszcze zarejestrowane. Wynika z tego,

że odstąpione w ten sposób pomysły wynalazcze są uważane za pomysły pracownicze.

Wszystkie inne pomysły wynalazcze są pomysłami niepracowniczymi. Nie są w szczególności pracowniczymi pomysłami wynalazczymi wynalazki i wzory, o których mowa w art. 21, 28 i 29 dekretu, dokonane przez pracowników nieuspołecznionych zakładów pracy lub przez pracowników nie należących do organizacji społecznych (zob. niżej), chyba że zachodzi przypadek określony w przytoczonych wyżej art. 20, 28 i 29.

Nieuspołecznione zakłady pracy. Dekret o wynalazczości pracowniczey normuje również zagadnienie wynalazków i wzorów dokonanych przez pracowników przedsiębiorstw nie będących uspołecznionymi zakładami pracy i nie należących do organizacji społecznych (art. 21, 28 i 29). Stanowi on, że przedsiębiorstwom takim służy prawo korzystania z wynalazku lub wzoru oraz uprawnienie do uzyskania patentu lub uzyskania prawa z rejestracji wzoru jedynie wówczas, jeżeli zawarły z pracownikiem umowę o pracę nad wynalazkami lub wzorami. We wszystkich innych przypadkach prawa te przysługują twórcom, choćby nawet wynalazek lub wzór był dokonany w związku z zakresem ich pracy w przedsiębiorstwie. Dekret gwarantuje pracownikom nieuspołecznionych przedsiębiorstw moralne prawa oraz zabezpiecza ich przed możliwością bezprawnego wykorzystywania ich twórczej pracy. W przypadku mianowicie, gdy prawo do uzyskania patentu służy przedsiębiorstwu, w opisie patentowym należy umieścić nazwisko wynalazcy. To samo dotyczy opisu wzoru. Ponadto twórca pomysłu wynalazczego może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia, określonego w umowie o pracę nad wynalazkami lub wzorami, jeżeli wynagrodzenie to jest rażąco niskie w stosunku do korzyści osiągniętych przez przedsiębiorstwo dzięki temu pomysłowi.

Należy przeto zwrócić uwagę, że pojęcia wynalazczości pracowniczey i pracownicznych pomysłów wynalazczych niezupełnie się pokrywają. Jak już powiedziano, pracowniczymi pomysłami wynalazczymi, czyli pracowniczymi wynalazkami, pracowniczymi wzorami, pracowniczymi udoskonaleniami technicznymi i pracowniczymi usprawnieniami są według dekretu tylko takie pomysły, które zostały dokonane w ściśle określonych warunkach (art. 3, 28 i 29) przez pracowników uspołecznionych zakładów pracy lub zakładów społecznych. Zrównane z tymi pomysłami pod względem prawnym są niepracownicze pomysły wynalazcze, odstąpione tym zakładom pracy lub organizacjom (art. 20, 28 i 29). Pojęcie zaś wynalazczości pracowniczey jest szersze i obejmuje wymienione powyżej pracownicze pomysły wynalazcze, oraz zrównane z nimi niepracownicze pomysły wynalazcze, jak również wynalazki i wzory, dokonane w określonych warunkach przez pracowników przedsiębiorstw, nie będących uspołecznionymi zakładami pracy i nie należącymi do organizacji społecznych (art. 21). Wszelkie inne pomysły wynalazcze, dokonane przez pracowników jakichkolwiek zakładów pracy, nie są unormowane w dekreście, a więc nie są objęte terminem wynalazczości pracowniczey, użytym w tytule tego dekretu. Do pomysłów tych mogą mieć zastosowanie tylko przepisy rozporządzenia z r. 1928.

Należy dodać, że wynalazki i wzory, zgłoszone w Urzędzie Patentowym RP przed dniem 21 października 1950 r. jak również patenty udzielone na te wynalazki oraz prawa z rejestracji tych wzorów, nie są objęte dekretem (art. 27 i 28).

Zgodnie z ustawą z dnia 29 grudnia 1951 r. o zmianie dekretu wynalazczości pracowniczey (Dz. U. R. P. z 1952 Nr 3, poz. 17), przepisy dekretu, z wyjątkiem przepisów art. 8, 16, 18 i 25 (rozpowszechnianie pracownicznych pomysłów wynalazczych, organizacja wynalazczości pracowniczey, zasady obliczania wynagrodzeń za dokonanie pracownicznych pomysłów wynalazczych, źródła i sposób finansowania wynalazczości pracowniczey), stosuje się również do pracownicznych pomysłów wynalazczych, dokonanych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz przez pracowników, podlegających Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Bezpieczeństwa Publicznego. Ministrowie ci są uprawnieni i zobowiązani, każdy w swoim zakresie działania, do wydania w porozumieniu

*) Na mocy dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 439) przedsiębiorstwa państwowo-społdzielcze, stały się przedsiębiorstwami państwowymi.

z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego przepisów wykonawczych w przedmiotach, unormowanych w art. 8, 16, 18 i 25 dekretu.

Przepisy wykonawcze w przedmiotach, unormowanych w art. 18 i 25, wymienieni ministrowie wydadzą również w porozumieniu z Ministrem Finansów.

USPRAWNIENIA ADMINISTRACYJNE

Mówiąc o usprawnieniach, unormowanych w Dekrecie, jest konieczne wspomnieć o usprawnieniach administracyjnych, których dekret ten nie dotyczy.

W przedmiocie usprawnień administracyjnych, dotyczących władz, urzędów i instytucji publicznych, obowiązuje od dnia 1 stycznia 1951 r. zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 1950 r. o komisjach usprawnień administracji publicznej (Monitor Polski Nr A-130 poz. 1625). Zarządzenie to określa strukturę organizacyjną, zakres działania i tryb postępowania Centralnej Komisji Usprawnień Administracji Publicznej przy Prezesie Rady Ministrów oraz komisji usprawnień administracji publicznej przy Prezydium Rady Ministrów, Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, ministerstwach, podległych ministrom urzędach centralnych i przy prezydiach rad narodowych.

Omawiane zarządzenie w § 9 stanowi m. in., że „zadaniem komisji usprawnień administracji publicznej jest inicjowanie oraz popieranie inicjatywy usprawnień administracji publicznej i obniżenia kosztów jej utrzymania” oraz, że „zakres działania komisji rozciąga się na sprawy, dotyczące usprawnień aparatu administracyjnego, władz, urzędów i instytucji zarówno co do struktury tych jednostek, jak i metod pracy we wszystkich działach służby”.

Za dokonanie usprawnień administracyjnych, przyjętego do realizacji, twórca może być wyróżniony w formie odznaczenia, dyplomu uznania, nagrody w postaci książki lub nagrody pieniężnej. O wyróżnieniu decyduje Centralna Komisja Usprawnień Administracji Publicznej.

Trzeba w tym miejscu zauważyć, że nie wydano dotychczas przepisów prawnych, regulujących zagadnienia usprawnień administracyjnych, dotyczących tych jednostek gospodarki społecznej (np. przedsiębiorstw państwowych), które nie są władzami, urzędami lub instytucjami publicznymi.

II. OPIEKA I POMOC PAŃSTWA — PRAWA I OBOWIĄZKI PRACOWNIKÓW

Jednym z celów dekretu jest zapewnienie pracownikom opieki i pomocy Państwa w zakresie wynalazczości. Państwo pragnie w ten sposób zmobilizować jak najszersze rzesze pracowników do akcji, której zadaniem jest wzmoczenie wynalazczości, stanowiącej istotny czynnik rozwoju gospodarki narodowej. Zgodnie z tym celem, określonym we wstępie do dekretu, należy tłumaczyć i stosować wszelkie przepisy dekretu oraz wydanych na jego podstawie aktów wykonawczych.

Dekret w jednym z pierwszych i zasadniczych artykułów zobowiązuje społecznione zakłady pracy do udzielania pracownikom tych zakładów opieki i pomocy potrzebnej do dokonania wynalazku, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia (art. 4). Z dalszych przepisów wynika, że dekret obejmuje również wzory użytkowe i zdobnicze (art. 28) oraz że dotyczy także pracowników organizacji społecznych (art. 29). Opieka i pomoc społeczzonego zakładu pracy lub organizacji społecznej przysługują oczywiście również osobom, które aczkolwiek nie są pracownikami tego zakładu lub organizacji, pracując wspólnie z pracownikami takiego zakładu lub organizacji nad pomysłami wynalazczymi i przyczyniają się w ten sposób do gospodarczego rozwoju Państwa (art. 3 ust. 2). Dekret nie precyzuje bliżej opieki i pomocy, jakiej powinny udzielać zakłady pracy swym pracownikom. Poza pomocą techniczną, o której mowa w art. 19, chodzi tu przede wszystkim o właściwy stosunek kierownictwa zakładu pracy do tych członków załogi, którzy pracują nad pomysłami wynalazczymi, jak również o konieczność świadczenia w różnorodnej formie pomocy materialnej i prawnej. Udzielaniem takiej opieki i pomocy będzie na przykład należyte, zgodne z celami Państwa w zakresie wynalazczości, wykonywanie przepisów zarządzenia Przewodni-

czącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 października 1949 r. w sprawie organizowania w zakładach pracy klubów techniki i racjonalizacji (Wiad. Urz. Pat. Nr 11/12, poz. 88).

Premie i wynagrodzenia. We wspomnianym ostatnim art. 19 oraz w art. 28 i 29 dekret ustala, że osobom, które na zlecenie kierownictwa społeczzonego zakładu pracy lub organizacji społecznej udzieliły pomocy technicznej przy opracowaniu wynalazku, wzoru, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia, przysługują premie według zasad ustalonych przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Finansów. Premie te wypłacają zakłady pracy. Według zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 sierpnia 1951 r. w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc techniczną przy opracowywaniu pracowniczymi wynalazków, udoskonalień technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-82, poz. 1137) za pomoc techniczną uważa się: 1) pomoc przy teoretycznym opracowaniu pomysłów wynalazczych oraz 2) pomoc przy sporządzaniu rysunków technicznych lub przy przeprowadzaniu badań, prób i doświadczeń. Za udzielanie pomocy przy teoretycznym opracowaniu pomysłu wynalazczego przysługuje prawo do otrzymania premii, a za udzielenie pomocy podane w 2) — prawo do wynagrodzenia. Wypłata premii lub wynagrodzenia następuje po zatwierdzeniu przez kierownika zakładu pracy decyzji komisji wynalazczości w sprawie przyjęcia pomysłu wynalazczego do wykorzystania.

Za dokonanie pracowniczego pomysłu wynalazczego przyjętego do wykorzystania w gospodarce narodowej twórcy lub twórcom przysługuje prawo do wynagrodzenia stosownie do przepisów dekretu (art. 9 ust. 1 i art. 29). Przy tym prawo do wynagrodzenia za pracowniczego wynalazek, wzór, udoskonalenie techniczne lub usprawnienie dokonane na podstawie umowy o pracę nad pomysłem wynalazczym lub zlecenia tego rodzaju pracy oraz przyjęte do wykorzystania, przysługuje według zasad dekretu tylko wówczas, gdy wynagrodzenie określone w umowie jest rażąco niskie w stosunku do korzyści osiągniętych przez gospodarkę narodową (art. 18 ust. 2 i art. 29). Dekret nie wymienia wyraźnie władzy, powołanej do orzekania w przedmiocie wzmiankowanego „rażąco niskiego wynagrodzenia”. Na podstawie jednak interpretacji przepisów art. 18 ust. 2 i art. 21 ust. 2 dekretu oraz art. 72 i art. 158 cyt. rozporządzenia z r. 1928 należałoby przyjąć, że taką władzą są sądy powszechne. Prawo do wynagrodzenia za dokonanie pracowniczego pomysłu wynalazczego przechodzi w drodze dziedziczenia lub zapisu (art. 10). Prawo to może być również przedmiotem innych majątkowych stosunków prawnych, uregulowanych szczegółowo w prawie cywilnym.

Dekret jest ramowym aktem prawodawczym i nie precyzuje wysokości i zasad obliczania wynagrodzeń za dokonanie pracowniczego wynalazków, wzorów, udoskonalień technicznych lub usprawnień; zagadnienie to pozostawia do uregulowania Radzie Ministrów (art. 18 ust. 1). Sprawy wynagrodzenia twórców pracowniczymi wynalazkami, udoskonaleniami technicznymi i usprawnieniami normuje uchwała Nr 291 Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. (Monitor Polski Nr A-36, poz. 446), która obowiązuje od dnia 5 maja 1951 r. Przepisy tej uchwały nie mają zastosowania do: 1) usprawnień administracyjnych, 2) nowych metod hodowli w rolnictwie i leśnictwie, 3) usprawnień dotyczących ulepszenia organizacji i kierownictwa zakładów pracy, 4) nowych sposobów leczenia chorób w dziedzinie medycyny i weterynarii oraz 5) pomysłów przynosiących oszczędności, obniżające ogólny koszt obiektów budowlanych. Uchwała stanowi, że wynagrodzenie wypłaca się za pomysły wynalazcze, przyjęte do wykorzystania. „Przyjęcie do wykorzystania” oznacza, wydaną w oparciu o uchwałę komisji wynalazczości, decyzję kierownika zakładu pracy w sprawie przystąpienia do realizacji pracowniczego pomysłu wynalazczego i zastosowania go w produkcji. Wynagrodzenie za pomysł wynalazczy, dokonany wspólnie przez kilka osób, wypłaca się tym osobom w równych częściach, o ile zawarte między nimi porozumienie nie stanowi inaczej. Wysokość wynagrodzenia zależy od technicznego znaczenia pomysłu wynalazczego

oszczędności lub innej korzyści, osiągniętej przez gospodarkę narodową na skutek zastosowania pomysłu, oraz od stopnia opracowania pomysłu przez twórcę. Wysokość tę oblicza się od sumy oszczędności, uzyskanej w wyniku zastosowania pomysłu wynalazczego w jednym lub więcej zakładach pracy, według tabeli podanej w uchwale. Wysokość ta może być w niektórych przypadkach podwyższona. Jeżeli uzyskanych oszczędności nie można obliczyć (np. w razie zwiększenia bezpieczeństwa lub higieny pracy), wynagrodzenie określa się szacunkowo według rzeczywistej wartości pomysłu wynalazczego.

Należy dodać, że wymieniona uchwała Rady Ministrów z 1951 r. ustala również zasady premiowania za współudział w jak najrychlejszym opracowaniu konstrukcyjnym i wprowadzeniu pomysłów wynalazczych w życie (§ 36-39).

Świadczenia i zaświadczenia. Twórcy pracowniczego wynalazku lub wzoru przysługuje prawo do świadectwa autorskiego po uzyskaniu przez zakład pracy patentu na ten wynalazek lub prawa z rejestracji tego wzoru. W opisie patentowym oraz w opisie wzoru umieszcza się nazwisko wynalazcy lub wynalazców (art. 5 i 28). Osoby, które dokonały pracownicznych udoskonaleń technicznych lub usprawnień, przyjętych do wykorzystania w gospodarce narodowej, mają prawo do otrzymania świadectwa lub zaświadczeń. W odpisach udoskonaleń technicznych i w opisach usprawnień umieszcza się nazwiska twórców tych udoskonaleń i usprawnień (art. 6). Świadczenia autorskie, świadectwa o dokonaniu udoskonaleń technicznych oraz zaświadczenia o dokonaniu usprawnień, jak również wnioski, pisma i załączniki w tych sprawach są wolne od wszelkich opłat. Świadczenia te i zaświadczenia wydaje Urząd Patentowy RP (art. 7).

Współudział w realizacji pomysłów wynalazczych. Zakłady pracy są obowiązane do zapewnienia twórcom pracownicznych pomysłów wynalazczych bezpośredniego udziału w pracach nad realizacją tych pomysłów. Prawo do takiego udziału ma w wielu przypadkach istotne znaczenie dla ludzi, którzy częstokroć wielką część swego życia poświęcili działalności wynalazczej. Pozbawienie ich tego uprawnienia byłoby dla nich wielką krzywdą moralną, oderwaniem od dokonanego już częściowo dzieła, któremu poświęcili swe wysiłki i pragnienia.

Inne korzyści. Poza wynagrodzeniem pieniężnym oraz świadczeniami i zaświadczeniami twórcy pracownicznych pomysłów wynalazczych mogą uzyskać dodatkowo także inne korzyści i usprawnienia, które może określić Rada Ministrów. Trzeba w tym miejscu wspomnieć, że w celu wyróżnienia racjonalizatorów i nowatorów produkcji Rada Ministrów uchwałą z dnia 30 czerwca 1949 r. (Monitor Polski Nr A-46, poz. 625) ustanowiła odznakę „Racjonalizatora Produkcji” oraz odznakę i dyplom „Zasłużonego Racjonalizatora Produkcji”. Należy podkreślić, że wymienione powyżej uprawnienia przysługują wszystkim osobom, które wspólnie dokonały pracowniczego pomysłu wynalazczego, bez względu na to, czy osoby te są pracownikami społecznych zakładów pracy lub organizacją społeczną (art. 11).

Może się zdarzyć, że pracowniczemu wynalazek lub wzór zostanie uznany z tych czy innych względów za nie posiadający znaczenia dla gospodarki narodowej. Twórca pomysłu wynalazczego może wystąpić wówczas do właściwej władzy naczelnej (np. do ministerstwa lub do centralnego urzędu) z wnioskiem o udzielenie mu pisemnego zezwolenia na zgłoszenie przez niego tego pomysłu do opatentowania lub do zarejestrowania na swoją rzecz. Władza naczelna jest obowiązana wydać odnośną decyzję w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wniosku. W razie nieuzyskania zezwolenia pracownikowi służy prawo do wynagrodzenia według zasad określonych w dekrecie o wynalazczości pracownicznej.

Obowiązki. Wynalazczość pracownicza jest istotnym czynnikiem rozwoju gospodarki narodowej. Pracownicze pomysły wynalazcze powinny być więc wykonywane i służyć w ten sposób dobru całego społeczeństwa. Do osiągnięcia tego celu winni przyczyniać się również twórcy tych pomysłów. Dekret nakłada przede wszystkim na nich pewne obowiązki, których sumienne wykonywanie gwarantuje pełne wykorzystanie dokonanych wynalazków, wzorów, udoskonaleń technicznych i usprawnień.

Twórcy są obowiązani przede wszystkim zawiadamiać swych bezpośrednich przełożonych o podjęciu i przebiegu prac nad pomysłami wynalazczymi oraz powinni informować niezwłocznie kierowników zakładów pracy, w których są zatrudnieni, o dokonaniu pomysłów wynalazczych. Na twórcach ciąży poza tym obowiązek zachowania w tajemnicy wobec osób postronnych przebiegu i wyniku swych prac (art. 12).

Wydane na podstawie art. 16 ust. 1 dekretu zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. w sprawie określenia organów właściwych do przyjmowania i oceniania pracownicznych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień i do rozstrzygania sporów o wysokość wynagrodzenia za te wynalazki, udoskonaleń technicznych i usprawnień jak również trybu postępowania tych organów (Monitor Polski Nr A-66, poz. 869), zwane w dalszych rozważaniach zarządzeniem o organizacji wynalazczości pracownicznej, stwierdza w § 9 ust. 1, że pracownik społeczniego zakładu pracy, który dokonał pracowniczego wynalazku, udoskonaleń technicznych lub usprawnień, jest obowiązany zgłosić je w komórce wynalazczości zakładu pracy, w którym jest zatrudniony.

Dekret w art. 20 ust. 2 (w związku z art. 28 i 29) stanowi, że osoby nie będące pracownikami społecznych zakładów pracy lub organizacją społeczną, które pragną odstąpić takim zakładom lub organizacjom dokonane przez siebie pomysły wynalazcze, powinny zgłosić te pomysły w zakładach pracy, właściwych ze względu na przedmiot ich działalności.

Po przyjęciu pomysłu wynalazczego do wykorzystania twórca lub twórcy powinni na każde wezwanie zakładu pracy czynnie współdziałać przy realizacji dokonanego przez siebie pomysłu wynalazczego, a w szczególności mają obowiązek dostarczyć posiadaną dokumentację techniczną oraz udzielić wyjaśnień i wskazówek, potrzebnych do tej realizacji (art. 15 ust. 2). Na mocy przepisu art. 14 ust. 2 dekretu twórcy pracownicznych wynalazków i wzorów są obowiązani wreszcie do dopełnienia na żądanie i na koszt zainteresowanych zakładów pracy wszelkich czynności prawnych, niezbędnych do uzyskania przez te zakłady ochrony prawnej tych wynalazków i wzorów. Celem tego przepisu jest m. in. zapobieżenie trudnościom jakie mogłyby powstać z uwagi na ustawodawstwo wewnętrzne tych państw, które wychodząc z założenia, że wynalazcą może być tylko osoba fizyczna, wymagają złożenia przez twórcę lub twórców stosownego oświadczenia, jeżeli wynalazek lub wzór zgłasza osoba prawna.

III. PRAWA I OBOWIĄZKI ZAKŁADÓW PRACY

Uspołecznionym zakładom pracy i organizacjom społecznym służy na mocy dekretu nieograniczone prawo korzystania w sposób wytwórczy z pracownicznych pomysłów wynalazczych oraz uprawnienie do uzyskania patentów na te pomysły lub praw z ich rejestracji jako wzorów. Zakłady pracy mogą żądać czynnego współdziałania twórców przy realizacji dokonanych przez nich pomysłów wynalazczych, dostarczenia przez tych twórców posiadanej dokumentacji i udzielenia przez nich potrzebnych wskazówek i wyjaśnień, jak również dopełnienia czynności prawnych, niezbędnych do uzyskania patentu na wynalazek lub prawa z rejestracji wzoru. Uprawnienie do uzyskania patentu na wynalazek pracowniczny lub prawo z rejestracji wzoru pracowniczego przysługuje społeczniemu zakładowi pracy lub organizacji społecznej. W pewnych przypadkach jednak Urząd Patentowy RP może udzielić patentu na wynalazek pracowniczny lub zarejestrować wzór pracowniczny na rzecz Skarbu Państwa. Przypadki takie określi zgodnie z art. 15 ust. 3 dekretu Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami. Może tu chodzić np. o pomysły wynalazcze, dokonane przez osoby zatrudnione we władzach lub urzędach, albo w przedsiębiorstwach pozostających pod zarządem państwowym.

Przepis art. 14 ust. 1 dekretu stanowi, że zakład pracy jest obowiązany do dokonania niezbędnych czynności dla uzyskania patentu na wynalazek pracowniczny przyjęty do wykorzystania. Na podstawie art. 28 przepis ten stosuje się odpowiednio do pracownicznych wzorów. Zarządzenie

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. o organizacji wynalazczości pracowniczej ustala w § 54, że kierownictwo uspołecznionego zakładu pracy, w którym zgłoszono pomysł noszący cechy wynalazku, jest obowiązane niezwłocznie po przyjęciu tego pomysłu przez komisję wynalazczości, działającą w tym zakładzie pracy, zgłosić pomysł w Urzędzie Patentowym RP do opatentowania. Zgłoszenia takiego pomysłu do opatentowania może dokonać uspołeczniony zakład pracy posiadający osobowość prawną. Jeżeli zakład pracy, w którym zgłoszono pomysł noszący cechy wynalazku, nie posiada osobowości prawnej, zgłoszenia dokonuje nadrzędna jednostka posiadająca tę osobowość.

Dla zabezpieczenia interesów obywateli Państwa dekret normuje, że kierownicy zakładów pracy są obowiązani zawiadamiać Ministerstwo Obrony Narodowej o podjęciu i przebiegu prac nad pracowniczymi pomysłami wynalazczymi, dotyczącymi obrony Państwa (art. 12 ust. 3 i art. 28). Do pomysłów takich stosuje się przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1949 r. o wynalazkach i wzorach użytkowych, dotyczących obrony Państwa (Dz. U.R.P. Nr 63, poz. 496). Wydane na podstawie tej ustawy zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 sierpnia 1950 r. (Monitor Polski Nr A-120, poz. 1473) podaje, jakiego rodzaju wynalazki i wzory użytkowe są uznawane za dotyczące obrony Państwa.

Uspołecznione zakłady pracy i organizacje społeczne są obowiązane podjąć starania o realizację pomysłów wynalazczych przy czynnym udziale twórców tych pomysłów (art. 15 ust. 1 i 2). Według § 36 cyt. uchwały Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. pracownicy i kierownicy zakładów pracy mogą być premiowani za pilną pracę nad przyspieszeniem opracowania konstrukcyjnego i wprowadzenia pomysłu wynalazczego w życie. Zarządzenie z dnia 7 lipca 1951 r. o organizacji wynalazczości pracowniczej stwierdza w § 10 ust. 1, że jeżeli zgłoszony pracowniczy wynalazek, udoskonalenie techniczne lub usprawnienie nie wchodzi w zakres działalności uspołecznionego zakładu pracy, kierownictwo tego zakładu przesyła pomysł do centralnego zarządu lub jednostki równorzędnej, której zakład pracy podlega. Centralny zarząd lub jednostka równorzędna skierowuje pomysł bądź to do innego podległego sobie zakładu pracy, — jeżeli pomysł wchodzi w zakres przedmiotu działalności innego centralnego zarządu lub jednostki równorzędnej — skierowuje go do centralnego zarządu lub jednostki równorzędnej, właściwej ze względu na przedmiot pomysłu. Przepisy § 39 — 47 wymienionego zarządzenia regulują szczegółowo sprawę realizacji pracowniczych pomysłów wynalazczych w uspołecznionych zakładach pracy, a w szczególności zagadnienie sporządzania planów korzystania z tych pomysłów. Na podkreślenie zasługują przepisy § 41, które normują, że realizacja i zastosowanie pomysłu wynalazczego w produkcji następuje w zasadzie w zakładzie pracy, którego kierownik wydał decyzję o przyjęciu pomysłu do wykorzystania. Centralny zarząd lub jednostka równorzędna może wskazać inny zakład lub zakłady pracy, w których ma nastąpić realizacja i zastosowanie pomysłu w produkcji. Sposób rozpowszechniania i ogłaszania pracowniczych wynalazków, wzorów, udoskaleń technicznych i usprawnień oraz wytyczne dla gromadzenia ich dokumentacji określi zgodnie z art. 8 i 28 dekretu Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Za pomysły wynalazcze, przyjęte do wykorzystania, zakłady pracy są obowiązane — jak już mówiono — wypłacić ich twórcom wynagrodzenie zgodnie z zasadami, ustalonymi przez Radę Ministrów (art. 9 ust. 1 i art. 18 ust. 1).

Zakłady pracy są obowiązane również udzielać swoim pracownikom opieki i pomocy w zakresie wynalazczości pracowniczej, a przede wszystkim pomocy technicznej przy opracowywaniu pomysłów wynalazczych oraz wypłacać za tę pomoc premie, przyznane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

IV. SKARGI I ODWOŁANIA

Zgodnie z przepisami art. 22 ust. 1 oraz art. 28 i 29 dekretu spory pomiędzy uspołecznionym zakładem pracy lub organizacją społeczną a pracownikiem lub jego następcą

prawnym o prawa twórcy do wynalazku, wzoru, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia rozstrzyga Wydział Spraw Spornych Urzędu Patentowego RP.

Do postępowania przed Wydziałem Spraw Spornych w tych sprawach stosuje się odpowiednio przepisy, określające postępowanie w sporach o unieważnienie patentu lub o unieważnienie rejestracji wzoru. Przepisy te są zawarte w art. 46 — 52 (132—138) rozporządzenia z r. 1928. Ustalają one w szczególności, że przeciwko orzeczeniom wydanym przez Wydział Spraw Spornych, stronom przysługuje prawo wnoszenia w ciągu dwóch miesięcy odwołania do Wydziału Odwoławczego Urzędu Patentowego RP. Wysokość opłat za skargi i odwołania, wnoszone do wymienionych Wydziałów, ustalają przepisy art. 76 (162—164) cyt. rozporządzenia. Do postępowania przed Wydziałem Spraw Spornych i przed Wydziałem Odwoławczym mają zastosowanie również przepisy art. 232—239 wymienionego rozporządzenia.

Orzeczenia w Wydziale Spraw Spornych zapadają większością głosów w kolegiach, złożonych z trzech członków. Jednym z nich jest sędzia sądu powiatowego. Orzeczenia w Wydziale Odwoławczym zapadają większością głosów w kolegiach, złożonych z pięciu członków. Skład kolegiów zależy od Prezesa Urzędu Patentowego RP. W kolegiach Wydziału Odwoławczego przewodniczy Prezes Urzędu Patentowego RP lub jego zastępca, a jednym z członków jest sędzia sądu wojewódzkiego.

Wszczęcie postępowania spornego następuje przez wniesienie przez powoda skargi do Wydziału Spraw Spornych. Skarga powinna zawierać jasno określone żądanie, związane przedstawienie sprawy i wymienienie środków dowodowych. Dokumenty, powołane w skardze, mogą być do niej załączone także w uwierzytelnionych odpisach. Oryginały lub uwierzytelnione odpisy należy złożyć wówczas, gdy zostanie dopuszczony dowód z tych dokumentów. Do skargi załącza się tyle odpisów tej skargi i załączników, ile jest pozwanych. Pozwany może wnieść w wyznaczonym przez Wydział Spraw Spornych terminie pisemną obronę wraz z odpisami tej obrony i dokumentów dla powoda lub powodów. Wydział Spraw Spornych może uwzględnić okoliczności faktyczne, nie powołane przez strony, i dopuszczać dowody, nie zgłoszone przez strony. To samo dotyczy odwołań, wnoszonych do Wydziału Odwoławczego z tym, że w postępowaniu odwoławczym strony mogą przytaczać nowe fakty i zgłaszać nowe dowody.

Analogicznie do przepisu art. 3 kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U.R.P. z 1950 r. Nr 43 poz. 394), według którego można poszukiwać ochrony sądowej, nie tylko wówczas, gdy prawo zostało naruszone, ale i wtedy, gdy zapobiegając naruszeniu swego prawa ma ktoś interes prawny w ustaleniu tego prawa lub w ustaleniu stosunku prawnego, należy przyjąć, że można wnieść skargę do Wydziału Spraw Spornych Urzędu Patentowego RP nie tylko wówczas, gdy zostało już wydane świadectwo lub zaświadczenie, ale i przedtem, a nawet w czasie, gdy pomysł wynalazczy nie został jeszcze zgłoszony do Urzędu Patentowego RP. Jest wskazane nadmienić, że skarga o ustalenie zna również cyt. rozporządzenie z r. 1928 (art. 32, 60, 117 i 146).

Przedmiotem sporów z art. 22 ust. 1 dekretu może być żądanie ustalenia, czy pomysł wynalazczy jest pracowniczym pomysłem wynalazczym albo czy pracowniczy pomysł wynalazczy jest wynalazkiem, wzorem, udoskonaleniem technicznym lub usprawnieniem. Spory mogą dotyczyć również ustalenia, który z pracowników jest twórcą pomysłu wynalazczego albo rozstrzygnięcia, czy twórcą pomysłu wynalazczego jest dany pracownik, czy też pomysł ten jest wspólnym dziełem kilku osób. Ponadto mogą powstać spory o ustalenie, czy ktoś jest współtwórcą pomysłu wynalazczego, czy też udzielił pomocy technicznej albo wydał tylko opinię. Wymienione rodzaje sporów są podane jedynie przykładowo, ponieważ nie podobna wliczyć ich w sposób wyczerpujący.

Przepis art. 22 ust. 2 dekretu mówi o sporach, dotyczących roszczeń majątkowych z art. 17 ust. 2 i z art. 21 ust. 2 tego dekretu. Sprawy te należą do właściwości sądów powszechnych. Chodzi tu: 1) o roszczenia powstałe na tle szkód, które może ponieść gospodarka uspołeczniona na skutek zgłoszenia przez pracownika na swoją rzecz pracowniczego wynalazku lub wzoru, uzyskania przez niego ochrony prawnej takiego pomysłu wynalazczego

korzystania przez pracownika z nabytego w ten sposób prawa albo rozporządzenia tym prawem, 2) o ustalenie wynagrodzenia, określonego między pracownikiem a przedsiębiorstwem, nie będącym jednostką gospodarki uspołecznionej w umowie o pracę nad wynalazkami lub wzorami, jeżeli wynagrodzenie to jest rażąco niskie w stosunku do korzyści, osiąganych przez przedsiębiorstwo dzięki temu pomysłowi wynalazczemu.

Skargi i odwołania są również przedmiotem aktów wykonawczych do dekretu o wynalazczości pracowniczej. Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie wynagradzania twórców pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień normuje, że pracownicy i kierownicy uspołecznionych zakładów mogą być premiowani za współudział w realizacji pomysłów wynalazczych. Skargi z powodu nieprzyznania lub nieprawidłowego rozdziału premii rozpatruje kierownik jednostki bezpośrednio nadzórnej nad zakładem pracy, w którym skarżący jest zatrudniony. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. o organizacji wynalazczości pracowniczej stanowi, że twórcom pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień przysługuje prawo odwołania od uchwał komisji wynalazczości, jeżeli pomysł wynalazczy został odrzucony lub jeżeli nie zgadzają się oni na wysokość przyznanych im wynagrodzeń. Rozpatrywanie odwołań i rozstrzyganie sporów w tych sprawach należy do właściwości centralnych komisji wynalazczości w centralnych zarządach lub w jednostkach równorzędnych. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 sierpnia 1951 r. w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc techniczną przy opracowywaniu pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień ustala, że skargi w przedmiocie premiowania lub wynagradzania za udzielenie pomocy technicznej rozstrzyga ostatecznie kierownictwo jednostki bezpośrednio nadzórnej nad premiującym lub wynagradzającym zakładem pracy.

V. ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA I KARNA

Uprawnienie do zgłoszenia pracowniczego wynalazku lub wzoru w Urzędzie Patentowym RP jak również uprawnienie do uzyskania patentu na taki wynalazek lub prawa z rejestracji takiego wzoru przysługują na mocy dekretu, jak już powiedziano wyżej, uspołecznionemu zakładowi pracy lub organizacji społecznej. Pracownik może zgłosić we własnym imieniu wynalazek do opatentowania lub wzór do zarejestrowania tylko po uzyskaniu pisemnego zezwolenia właściwej władzy naczelnej. Postanowienia te nie dotyczą wynalazków i wzorów, zgłoszonych w Urzędzie Patentowym RP przed datą wejścia w życie dekretu, to jest przed dniem 21 października 1950 r. Jeżeli pracownik lub jego następca prawny zgłosi na swoją rzecz w Urzędzie Patentowym RP bez zezwolenia władzy naczelnej pracowniczego wynalazek lub wzór, albo uzyska patent lub prawo z rejestracji. Urząd Patentowy na wniosek zainteresowanego zakładu pracy dokona przepisania na rzecz tego zakładu prawa ze zgłoszenia albo patentu, lub prawa z rejestracji. Pracownik odpowiada wówczas cywilnie za wszelką szkodę, wyrządzoną przez zgłoszenie pracowniczego wynalazku lub wzoru, uzyskanie patentu lub prawa z rejestracji, korzystania z wynalazku lub wzoru, bądź z patentu, lub prawa z rejestracji, albo przez przeniesienie uzyskanych praw, a ponadto jest zobowiązany wydać niesłuszne zbrożenie (art. 17, 28 i 13).

Dekret określa również odpowiedzialność karną osób, które nie przestrzegają jego przepisów. Osobami tymi mogą być osoby, które zatają pracownicze pomysły wynalazcze, korzystają z nich w sposób przemysłowy lub handlowy, zgłaszają w Urzędzie Patentowym RP na swoją rzecz, albo przenoszą prawa do wynalazku lub wzoru na inne osoby, jak również osoby, które nie dopełniając swego obowiązku, utrudniają lub uniemożliwiają realizowanie pracowniczych wynalazków, wzorów, udoskonaleń technicznych lub usprawnień ze szkodą dla gospodarki narodowej. Karami przewidzianymi w dekreście są: kara aresztu i grzywny albo jedna z tych kar (art. 23, 24 i 28).

Odpowiedzialność cywilna i karna, unormowana w dekreście, nie wyłącza oczywiście, wynikającej ze stosunku pracy, odpowiedzialności porządkowej i dyscyplinarnej, określonej w innych przepisach prawnych.

VI. AKTY WYKONAWCZE

Dekret o wynalazczości pracowniczej, znówelizowany w 1951 r. posiada charakter ramowy, określa jedynie podstawowe pojęcia, ustala zasady, normuje prawa i obowiązki twórców pracowniczych pomysłów wynalazczych oraz uspołecznionych zakładów pracy i organizacji społecznych, upoważnia lub zobowiązuje Radę Ministrów, Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, poszczególnych ministrów i inne władze naczelne oraz właściwe władze organizacji społecznych do wydania szczegółowych przepisów wykonawczych (art. 8, art. 9, ust. 2, art. 15 ust. 3, art. 16, art. 18, ust. 1, art. 19, 25, 26 i art. 29 ust. 2, art. 30 ust. 2 — w związku z art. 28 i 29).

Dotychczas zostały wydane następujące akty wykonawcze, cytowane już w niniejszym artykule:

1. Uchwała Nr 291 Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie wynagradzania twórców pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-36, poz. 446).

2. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. w sprawie określenia organów właściwych do przyjmowania i oceniania pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień i do rozstrzygania sporów o wysokość wynagrodzenia za te wynalazki, udoskonaleń techniczne i usprawnienia, jak również trybu postępowania tych organów (Monitor Polski Nr A-66, poz. 869).

3. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 sierpnia 1951 r., w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc techniczną przy opracowywaniu pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-82, poz. 1137).

4. W związku z przepisami dekretu ukazało się zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 grudnia 1950 r. w sprawie wyznaczenia w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej wydziałów do załatwiania spraw pracowniczych wynalazków, wzorów i usprawnień oraz utworzenia w tym Urzędzie Wydziału Udoskonaleń Technicznych i Samodzielnego Referatu prawnego (Biuletyn PKPG z 1951 r. Nr 2 poz. 12). Samodzielny Referat Prawny został zorganizowany dnia 15 stycznia 1951 r., a Wydział Udoskonaleń Technicznych dnia 1 kwietnia 1951 r.

5. Na podstawie dekretu zostało wreszcie wydane zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 lipca 1951 r. w sprawie określenia źródeł i sposobu finansowania wynalazczości pracowniczej (Monitor Polski Nr A-70 poz. 911). Finansowanie wynalazczości pracowniczej obejmuje według tego zarządzenia: a) wynagradzanie twórców pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień, b) wynagrodzenia i premie za pomoc techniczną przy opracowywaniu pomysłów wynalazczych, c) premie za współudział w realizacji pomysłów wynalazczych, d) wynagrodzenia technicznych przedstawicieli kierownictwa zakładów pracy w klubach techniki i racjonalizacji, e) wynagrodzenia członków komisji wynalazczości i centralnych komisji wynalazczości oraz rzeczoznawców za udział w posiedzeniach, f) wydatki związane z utrzymaniem klubów techniki i racjonalizacji, g) wydatki związane z urządzeniem konkursów wynalazczości pracowniczej, h) koszty prenumeraty wydawnictw Urzędu Patentowego RP i innych wydawnictw z dziedziny wynalazczości, i) inne wydatki związane z realizowaniem zadań w zakresie wynalazczości pracowniczej, przewidziane w przepisach, wydawanych przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Ogłoszone już na podstawie dekretu akty wykonawcze ustalają w swych przepisach końcowych daty wejścia w życie tych aktów oraz zawierają jednobrzmiącą ogólną normę: „Jednocześnie tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy w zakresie unormowanym” tym aktem. Jedynie przytoczone ostatnie zarządzenie Ministra Finansów wymienia szczegółowo, które przepisy utraciły moc z dniem wejścia w życie tego zarządzenia.

*

Artykuł niniejszy opracowano według stanu prawnego na dzień 28 lutego 1952 roku.

W sprawie pomocy prawnej dla wynalazców i racjonalizatorów

Po zapoznaniu się z przepisami polskiego prawa wynalazczego, dotyczącymi wynalazczości pracownicznej, docho- dzi się do wniosku, że właściwe jego stosowanie w kon- kretnych przypadkach wymaga znajomości i umiejętności posługiwania się dużą ilością norm prawnych, ogłoszonych w różnych publikacjach urzędowych.

W sprawach opracowywania, zgłaszania, badania, oce- ny i wynagradzania pracownicznych pomysłów wynalaz- czych (wynalazków, wzorów, udoskonaień technicznych, usprawnień) mają zastosowanie poza dekretem z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracownicznej wy- dane na jego podstawie akty prawne:

uchwała Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie wynagrodzenia twórców pracownicznych wy- nalazków, udoskonaień technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-36 poz. 446);

zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Pla- nowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. w sprawie określenia organów właściwych do przyjmowania i ocenia- nia pracownicznych wynalazków, udoskonaień technicznych i usprawnień i do rozstrzygania sporów o wysokość wy- nagrodzenia za wynalazki, udoskonalenia techniczne i usprawnienia, jak również trybu postępowania tych or- ganów (Monitor Polski Nr A-66, poz. 869);

zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 lipca 1951 r. w sprawie określenia źródeł i sposobu finansowania wy- nalazczości pracownicznej (Monitor Polski Nr A-76 poz. 911);

zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 sierpnia 1951 r. w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc tech- niczną przy opracowywaniu pracownicznych wynalazków, udoskonaień technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-82 poz. 1137);

oraz zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Kom- isji Planowania Gospodarczego z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie robotniczo-inżynierskich brygad racjonalizato- rskich (Monitor Polski Nr A-104, poz. 1513).

Ponadto do czasu wydania innych zarządzeń wykonaw- czych przewidzianych w dekreście pozostały w mocy akty prawne ogłoszone przed wejściem w życie dekretu, jak również obowiązują zarządzenia, instrukcje, okólniki itp. wydane przez poszczególne władze w omawianym przed- miocie.

Do pracownicznych pomysłów wynalazczych stosują się dalej przepisy przedwojennego rozporządzenia z roku 1928 wraz z wydanymi na jego podstawie aktami normatywny- mi, przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1949 r. o wynal- azkach i wzorach użytkowych dotyczących obrony Pań- stwa (Dz. U. R. P. Nr 63 poz. 496) oraz przepisy ustawy z 18 lipca 1950 r. o licencjach na wykonywanie wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. R. P. Nr 36 poz. 331).

W latach 1928 — 1939, kiedy normy prawne z dziedziny wynalazczości były zawarte w jednym akcie ustawodaw- czym tj. w rozporządzeniu z r. 1928 o ochronie wynalaz- ków, wzorów i znaków towarowych, pomocy prawnej wy- nalazcom udzielali: rzecznicy patentowi i adwokaci.

Rozporządzenie z r. 1928 poświęcając cały rozdział II części IV, instytucji rzeczników patentowych nie określiło zakresu działania rzeczników. Wiadomo z praktyki polskiej i zagranicznej, że rzecznicy patentowi pełnią rolę analog- iczną do roli adwokatów, ograniczoną do występowania przed Urzędem Patentowym w sprawach wynalazków, wzorów i znaków towarowych oraz związanych z tym prac przygotowawczych. Przepis art. 242 rozporządzenia z r. 1928, który obowiązywał do dnia 29 grudnia 1949 r. upoważniał Prezesa Urzędu Patentowego RP do wyzna- czenia z urzędu rzecznika patentowego do zastępstwa nie- zamożnych wynalazców. Umożliwiało to, w pewnym zakre- sie zgodnym z interesami państwa burżuazyjnego, ko- rzystanie przez niezamożnych wynalazców z bezpłatnej pomocy prawnej, gdyż rzecznik patentowy był obowiązany objąć zastępstwo, mógł zaś żądać wynagrodzenia za swo-

je czynności dopiero po ustaniu przyczyn, które spowodo- wały bezpłatne zastępstwo.

Pierwszym aktem ustawodawczym Polski Ludowej z dziedziny prawa wynalazczego, mówiącym o pomocy prawnej dla wynalazców, jest ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o utworzeniu Kolegium Rzeczników Patentowych (Dz. U. R. P. Nr 63 poz. 495). Ustawa ta wydana przed de- kretem o wynalazczości pracownicznej, określając zakres działania Kolegium Rzeczników Patentowych, ustala w art. 2 m. in. co następuje: „Kolegium jest powołane do udzielania osobom zainteresowanym porad i pomocy tech- nicznej i prawnej w sprawach wynalazków, wzorów użyt- kowych i zdobniczych oraz znaków towarowych”. Kole- gium jest uprawnione do udzielania bezpłatnej pomocy prawnej w przypadkach, kiedy wynalazki lub wzory po- siadają istotne znaczenie dla gospodarki narodowej (patrz § 2 rozporządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 2 li- pca 1951 r. w sprawie opłat za czynności Kolegium Rze- czników Patentowych (Dz. U. R. P. Nr 37 poz. 281). Nadany Kolegium Rzeczników Patentowych zarządzeniem Prze- wodniczącego PKPG z dnia 13 lutego 1950 r. (Monitor Polski Nr A-25 poz. 265) statut włączyć do zakresu po- mocy prawnej, której może Kolegium udzielać, również „inne kwestie wynalazczości”.

Drugim aktem prawnym, który nie mówi wprawdzie wy- raźnie o pomocy prawnej, ale stwarza dla należytego jej zorganizowania znacznie szersze podstawy jest wydany później dekret z dnia 12 października 1950 r. o wynalaz- czości pracownicznej (Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 47 poz. 428 oraz Dz. U. R. P. z 1952 r. Nr 3 poz. 17) zwany w dal- szym ciągu w skróceniu „dekretem”.

Omawiane zagadnienie znalazło swój wyraz we wstę- pie do dekretu. Potrzebę wydania dekretu uzasadniono tym, że został on wydany „w celu wzmocnienia wynalaz- czości pracownicznej, jako istotnego czynnika rozwoju gos- podarki narodowej oraz dla zapewnienia pracownikom opieki i pomocy Państwa w zakresie wynalazczości”.

Z ramowego charakteru dekretu wynika, że stworzył on budowlę prawną w stanie surowym, oznaczył cel, któremu ma ona służyć oraz wskazał środki do jego osiągnięcia. Celem jest wzmocnienie wynalazczości pracownicznej, a je- dynym ze środków — wskazanym wyraźnie — zapewnienie pomocy twórcom pomysłów.

Nie jest zadaniem niniejszych uwag, jak wynika z ty- tułu, wyczerpujące omówienie zakresu pomocy, która po- winna być udzielana wynalazcom i racjonalizatorom. Cho- dzi tu o podkreślenie, że wyraz „pomoc” użyty w dekre- cie powinien być rozumiany w najszerszym zakresie: nie tylko jako pomoc techniczna i materialna, ale również — prawna.

Pomoc prawna powinna obejmować:

a) pomoc przy składaniu przez twórców pomysłów wy- nalazczych w zakładach pracy i przy zgłaszaniu ich w Urzędzie Patentowym RP oraz w czasie rozpatrywania tych pomysłów przez Urząd Patentowy RP;

b) pomoc w przypadkach sporów o prawo twórcy do wynalazku, wzoru, udoskonalenia technicznego lub uspra- wnień.

W celu umożliwienia wynalazcom i racjonalizatorom korzystania z pomocy prawnej, należałoby wezwać do jej świadczenia możliwie największą ilość prawników, co równa się konieczności odpowiedniego przygotowania się prawników do pełnienia tej funkcji.

Wychodząc z takiego założenia, postarany się niżej rozważyć, u kogo powinien znaleźć tę pomoc wynalazca lub racjonalizator w przypadkach, oznaczonych powyżej punktami a) i b).

Ad a) pomoc przy składaniu przez twórców pomysłów wynalazczych w zakładach pracy i przy zgłaszaniu ich w Urzędzie Patentowym RP oraz w czasie rozpatry- wania tych pomysłów w Urzędzie Patentowym RP.

Rozszerzone kompetencje Kolegium Rzeczników Patentowych, ustalone w cytowanym wyżej statucie tego Kolegium, zlecają mu pomoc prawną dla wynalazców i racjonalizatorów w jak najszerszym zakresie.

W myśl zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 13 lutego 1950 r. w sprawie nadania statutu Kolegium Rzeczników Patentowych, do zakresu działania Kolegium należy m. in.: udzielanie osobom zainteresowanym porad prawnych w sprawach wynalazków, wzorów i znaków towarowych oraz w innych kwestiach wynalazczości, zarówno w formie ustnych konsultacji, jak pisemnych wyjaśnień lub wskazówek;

przygotowywanie i opracowywanie zgłoszeń wynalazków, wzorów, znaków towarowych, skarg i odwołań oraz wszelkich innych pism w sprawach, których załatwienie należy do zakresu działania Urzędu Patentowego.

Nie ulega wątpliwości, że tak ustalone kompetencje obejmują nie tylko dawny zakres działania Kolegium (wynalazki, wzory i znaki towarowe), ale również: udoskonalenia techniczne i usprawnienia. Co się tyczy tych ostatnich rodzajów pomysłów, wymaga wyjaśnienia sprawa odpłatności usług Kolegium, która nie została uregulowana rozporządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 2 lipca 1951 r. w sprawie opłat za czynności Kolegium.

W stosunku jednak do masowego charakteru ruchu wynalazczego, również ze względu na posiadane nieliczne oddziały terenowe, Kolegium w praktyce nie zaspokoi potrzeby bieżącej i szybkiej obsługi prawnej wszystkich wynalazców i racjonalizatorów.

Dlatego pożądaną jest, aby gabinety techniki prowadzone przez rady związków zawodowych oraz kluby techniki i racjonalizacji rozszerzały dotychczasowy swój zakres pracy i oprócz pomocy technicznej okazywały w miarę potrzeby wynalazcom i racjonalizatorom pomoc prawną. W tym celu musiałyby wspomniane gabinety i kluby pozyskać prawników, którzy by podjęli się konsultacji i opracowywania zgłoszeń pod względem prawnym w miejscu i porze odpowiedniej dla zainteresowanych.

Niezależnie jednak od tego i dopóki związki zawodowe, do których istotnej kompetencji należy popieranie wynalazczości wśród pracowników, nie zorganizują wspomnianej pomocy prawnej w potrzebnym zakresie, funkcji tej powinni się podjąć na terenie przedsiębiorstw społecznych — radcowie prawni i referenci prawni, a nawet — w miarę potrzeby — pracownicy, posiadający wykształcenie prawnicze.

Ponieważ sprawy wynalazcze mają nie tylko charakter techniczny, ale i prawny, radcowie i referenci prawni — w pierwszym rzędzie na zlecenie instytucji, w której są zatrudnieni — powinni opiniować sprawy pracowniczych pomysłów wynalazczych. Opieka prawna dotyczyć tu będzie załatwiania tych spraw, poczynając od momentu zgłoszenia pomysłów w zakładzie pracy, aż do chwili ostatecznego ustalenia prawa twórców do pomysłów wynalazczych i do wynagrodzenia za ich dokonanie. Ci sami prawnicy powinni być również uprawnieni do badania zgłaszanych do zakładowych komisji wynalazczości pomysłów wynalazczych pod względem prawnym na życzenie twórców tych pomysłów.

Ad b) pomoc w przypadkach sporów o prawo twórcy do wynalazku, wzoru, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia.

Na szczególne podkreślenie zasługuje potrzeba rychłego zorganizowania pomocy prawnej dla wynalazców i racjonalizatorów w przypadkach różnych sporów, które mogą wyniknąć na tle stosowania przepisów prawa wynalazczego.

Wymaga rozważenia, czy nie należałoby nadać Kolegium Rzeczników Patentowych uprawnień do zastępowania wynalazców i racjonalizatorów przed sądami we wszystkich tych przypadkach, w których przepisy prawa wynalazczego przekazują sądowi rozstrzyganie sporów wynikłych na tle stosowania tego prawa.

Ponadto w sporach toczących się przed Wydziałem Spraw Spornych lub przed Wydziałem Odwoławczym

Urzędu Patentowego RP o prawo twórcy do wynalazku, wzoru, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia (art. 22 dekretu), w których Kolegium Rzeczników Patentowych zastępuje wynalazców i racjonalizatorów, należałoby drogą dokonania odpowiednich zmian w obowiązujących przepisach umożliwić zwalnianie wynalazców i racjonalizatorów od uiszczania opłat za czynności wymienionego Kolegium w tych przypadkach, kiedy stanowiłoby to dla nich i ich rodzin uszczerbek utrzymania koniecznego. W ten sposób niezamożni wynalazcy i racjonalizatorzy mieliby zapewnioną pomoc prawną i zastępstwo w sporach o prawa twórców.

O ile zaś chodzi o spory, toczące się przed innymi organami wynalazczości (na przykład spory o wysokość wynagrodzenia przed centralnymi komisjami wynalazczości w centralnych zarządach), to pomocy prawnej wynalazcom i racjonalizatorom powinni udzielać prawnicy, zatrudnieni we właściwych komórkach związków zawodowych. Radcowie prawni i referenci prawni w zakładach pracy nie będą mogli udzielać wynalazcom i racjonalizatorom pomocy w tego rodzaju sprawach, gdyż z chwilą powstania sporu pomiędzy instytucją, w której są oni zatrudnieni, a wynalazcą-pracownikiem tejże instytucji, zostaną niewątpliwie z tytułu pełnionych funkcji służbowych powołani do zastępowania zakładu pracy. Nie będą więc mogli udzielić pomocy prawnej stronie przeciwnej w sporze.

Pracownicy — wynalazcy i racjonalizatorzy powinni znaleźć pomoc prawną również u prawników wykonujących praktykę adwokacką. Na podstawie obowiązujących przepisów adwokaci mogą udzielać pomocy prawnej i zastępować twórców pomysłów pracowniczych przed wszystkimi organami wynalazczości — z wyjątkiem zastępstwa stron przed Urzędem Patentowym RP w sprawach zgłaszania wynalazków i wzorów użytkowych jako zastrzeżonego dla rzeczników patentowych. Byłoby bardzo pożyteczne, aby w regulaminach społecznych biur pomocy prawnej, prowadzonych przez rady adwokackie zgodnie z przepisami art. 77 i 78 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. o ustroju adwokatury (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 275) oraz zespołów adwokackich, do których zadań należy uprzywilejowanie pomocy prawnej ludności pracującej, uwzględniono potrzebę udzielania jak najszerszej pomocy prawnej pracownikom-wynalazcom i racjonalizatorom.

Zorganizowana pomoc prawna przyczyni się niewątpliwie do sprawniejszego załatwiania pracowniczych pomysłów wynalazczych, do szybszego uzyskania przez pracowników należnych im wynagrodzeń oraz skorzystania z przysługujących im uprawnień. Państwo zaś osiągnie przez to swój zamierzony cel — wzmoczenie wynalazczości i rozwój gospodarki narodowej.

Właściwe zorganizowanie pomocy prawnej dla wynalazców i racjonalizatorów oraz wzajemne powiązanie jej z innymi rodzajami pomocy zapewni utrwalenie na odcinku wykonywania prawa wynalazczego zasad praworządności i współzycia socjalistycznego.

W dziedzinie pomocy technicznej dla wynalazców uczyniono już wiele. Jak wiadomo ogólnie, odbywające się często spotkania przedstawicieli nauki z technikami i racjonalizatorami umożliwiają tym ostatnim, przez wymianę doświadczeń z naukowcami, uzyskanie potrzebnych wiadomości teoretycznych, przedstawicielom zaś świata nauki — zapoznanie się z doświadczeniami nabytymi przez techników i racjonalizatorów w bezpośrednim zetknięciu się z procesami produkcyjnymi.

Urząd Patentowy RP zorganizował ostatnio spotkania z wynalazcami i racjonalizatorami, odbywające się regularnie we wtorki i czwartki w godzinach od 16 — 17.30 w gnauchu Urzędu. Ze strony Urzędu Patentowego biorą udział inżynierowie i prawnicy. Przeprowadzane przez prawników podczas tych spotkań rozmowy z wynalazcami i racjonalizatorami wykazały, że w wielu przypadkach przewlekłe załatwianie spraw, spowodowane na przykład koniecznością przeprowadzania korespondencji wyjaśniającej, dotyczącej często ustalenia czy wynalazek jest wynalazkiem pracowniczym, czy też niepracowniczym, nastąpiło na skutek tego, że w czynnościach już dokonanych nie brali udziału prawnicy nawet ze strony społeczniczonych zakładów pracy.

Znaczenie uchwały Prezydium Rządu w sprawie zasad finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw państwowych

Zasady finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw zostały pierwszy raz określone w sposób ogólny w uchwale Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1947 roku w sprawie zasad systemu finansowego, a następnie w sposób szczegółowy ustalone w uchwałach Komitetu Ekonomicznego: pierwszej — z dnia 12 kwietnia 1949 r. oraz w drugiej — z dnia 12 maja 1950 r.

Nowe zasady finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw wprowadziła w życie z dniem 1 stycznia br. uchwała Prezydium Rządu Nr 878 z dnia 12 grudnia 1951 r. (Monitor Polski Nr A-103/51 poz. 1501).

Przedmiotem wszystkich przytoczonych uchwał były:

- 1) zasady normowania środków obrotowych przedsiębiorstw,
- 2) zasady pokrycia środków obrotowych funduszem własnym przedsiębiorstw,
- 3) zasady kredytowania przedsiębiorstw.

Zasady, należące do dwóch pierwszych grup ograniczają się do uregulowania podstawowych zagadnień, związanych z normowaniem środków obrotowych oraz ich pokryciem funduszem własnym i nie wykazują większych zmian w okresie od 1949 r.

Szczególnie postanowienia, dotyczące normowania środków obrotowych należy traktować raczej jako pojęcia wstępne w przytoczonych uchwałach, szczegółowo i wyczerpująco są one bowiem ujęte w instrukcjach PKPG. Z tego względu tytuł ostatniej uchwały ogranicza się tylko do „zasad finansowania środków obrotowych”.

W przeciwieństwie do tego, postanowienia dotyczące kredytowania przedsiębiorstw są ujęte w uchwale w sposób znacznie szczegółowszy tak, że właściwie można ją traktować jako uchwałę, zawierającą ramowe zasady systemu kredytowego.

W rozdziale II uchwały zawarte są przepisy, mające charakter najbardziej podstawowych zasad pokrycia środków obrotowych przedsiębiorstw funduszami własnymi. Umieszczenie ich w uchwale podkreśla ścisły związek, jaki istnieje między strukturą środków obrotowych oraz stanem funduszy własnych przedsiębiorstw, a systemem kredytowania.

Zasadniczy jest tutaj podział środków obrotowych na:

- 1) normowane i 2) nienormowane.

Pierwsze z nich reprezentują materialne procesy związane z działalnością przedsiębiorstw w zakresie produkcji i obrotu towarowego.

Druga kategoria środków obrotowych, tj. środki nienormowane obejmuje z reguły tę część środków obrotowych, która bierze udział w procesie obiegu pieniężnego, jak np. środki pieniężne, należności z tytułu dostaw towarowych itp.

Istotnym motywem podziału środków obrotowych na normowane i nienormowane jest wyodrębnienie w oddzielnej kategorii środków wyrażających zapasy dóbr, znajdujących się w sferze produkcji lub obrotu towarowego i ustalenie takich zasad gospodarowania tymi środkami, które zapewniają jak najbardziej ekonomiczne ich wykorzystywanie. W tym celu dla środków normowanych, które wiążą się z ciągłymi i powtarzalnymi procesami eksploatacyjnymi ustala się normatywy, określające zapasy potrzebne stale przedsiębiorstwom do wykonywania ich planowych zadań.

Ta część normowanych środków obrotowych stanowi grupę środków normatywnych. Do środków ponadnormatywnych zalicza się te środki, które są dodatkowo przedsiębiorstwu potrzebne, z uwagi na przejściowe potrzeby (np. sezonowe), wynikające z jego planu gospodarczego, albo powstające w toku wykonywania planu.

Przedstawiony podział środków obrotowych stanowi równocześnie podstawę do określenia właściwych dla nich źródeł finansowania. W tym przedmiocie przepisy uchwały (§ 4, 5, 6 i 9) mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących jednostki gospodarcze oraz aparat finansowy i zawierają w swej treści podstawowe zasady finansowania środków obrotowych.

Normatywne środki obrotowe przedsiębiorstw mają w myśl § 4 uchwały, dwa źródła pokrycia.

Pierwszym głównym źródłem jest fundusz własny, w który każde nowopowstające przedsiębiorstwo jest wyposażone ze środków pochodzących z budżetu państwowego (§ 6). Z tego źródła oraz z akumulacji zysku pokrywane są następnie niedobory funduszu własnego (§ 7).

Drugim uzupełniającym źródłem pokrycia normatywów są te pasywa, które stale pozostają w obrocie przedsiębiorstwa, z uwagi na okresowe terminy płatności.

Pokrycie środków normatywnych z wymienionych wyżej źródeł może przysługiwać przedsiębiorstwu w pełni albo w stosunku procentowym.

Stosowanie przez państwo procentowego pokrycia normatywów funduszami własnymi z pozostawieniem części niepokrytej do finansowania kredytem bankowym uzasadnia się tym, że kredyt jest elastyczniejszą formą finansowania, niż dotowanie w systemie budżetowym, gdyż jego wysokość można łatwiej przystosować do bieżących potrzeb przedsiębiorstwa, a poza tym poprzez kredyt można wnikliwie kontrolować gospodarkę przedsiębiorstwa.

Do przedsiębiorstw, którym przysługuje jedynie częściowe pokrycie normatywów funduszem własnym należą przedsiębiorstwa handlowe (40% pokrycia) oraz przedsiębiorstwa przemysłu ciężkiego. Pozostałe przedsiębiorstwa mają prawo do pełnego pokrycia normatywów.

Drugim źródłem finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw poza funduszem własnym, jest kredyt bankowy. Służy on do pokrycia:

- 1) części normatywnych środków obrotowych, nie podlegającej pokryciu z funduszy własnych,
- 2) środków ponadnormatywnych,
- 3) środków nienormowanych.

Ponadto kredyt może być przeznaczony na zaspokojenie innych potrzeb przedsiębiorstwa w określonych postanowieniach uchwały (§ 5) przypadkach.

W rozdziale III uchwały ujęte są funkcje kredytów według ich podziału, odpowiadającego poszczególnym grupom i rodzajom środków obrotowych, będących przedmiotem kredytowania.

Motywy tegorocznej reformy podziału funkcjonalnego kredytu jest daleko idące pogłębienie zasady celowego przeznaczenia kredytu, tj. bezpośredniego i ścisłego jego powiązania z przedmiotem. Stąd w prostej konsekwencji konstrukcja podziału została oparta na rozróżnieniu trzech podstawowych grup środków obrotowych: środków normatywnych, ponadnormatywnych i nienormowanych.

Podział kredytu na grupy jest identyczny, bo według

§ 10 uchwały rozróżnia się kredyty:

- 1) normatywne,
- 2) ponadnormatywne,
- 3) inkasowe,
- 4) importowe i eksportowe,
- 5) inne.

Pierwsze dwie grupy odpowiadają ściśle podziałowi normowanych środków obrotowych na normatywne i ponadnormatywne, a pozostałe trzy grupy stanowią odpowiednik środków nienormowanych.

Dalszy podział kredytów w grupach ma na celu bliższe powiązanie go ze składnikami środków obrotowych. Najwyraźniej występuje to w grupie kredytów ponadnorma-

tywnych, w której kredyty udzielane na zapasy materiałów i towarów są wyodrębnione ściśle według rodzajów składników tej kategorii środków obrotowych.

W stosunku do klasyfikacji kredytów obowiązującej w latach poprzednich, następuje w rb., jak widzimy, zasadnicza zmiana, umożliwiając właściwe funkcjonowanie kredytu. Dawny podział kredytów na: 1) normatywne, 2) sezonowe, 3) specjalne, 4) przejściowe, 5) inkasowe, 6) importowe i eksportowe różni się głównie od obecnego tym, że dzisiejszej grupie kredytów ponadnormatywnych odpowiadały kredyty: sezonowe, specjalne i częściowo przejściowe. Podział ten był wyrazem przyczyn, które powodują zużycie środków w procesie produkcji i obrotu towarowego, a nie odpowiadał konkretnym składnikom tych środków.

Zasady kredytowania, ustalone w uchwale, nadają kredytowi obrotowemu właściwe dla gospodarki socjalistycznej znaczenie. Wyrażają one przede wszystkim obowiązujący udział kredytu w finansowaniu środków obrotowych, a tym samym określają jego istotę zarówno z punktu widzenia prawnego, jak i ekonomicznego.

Kredyt występuje w wyniku korzystania z praw i spełniania obowiązków przez przedsiębiorstwa i aparat bankowy. Chociaż wyraża się w czynności cywilno-prawnej, to jednak u jego podstaw tkwią normy administracyjno-prawne. Zarówno po stronie banku jak i przedsiębiorstwa, występuje obligatoryjność jego udzielania czy korzystania z niego w zależności od planowych zadań gospodarczych. Wyłączona jest zupełnie dowolność po stronie wymienionych podmiotów. Do bezwzględnego obowiązku banku należy udzielenie kredytu na uzasadniony cel gospodarczy, tak samo jak nakazem dla przedsiębiorstwa jest zwrócenie się o kredyt do banku.

Jednak obowiązkiem banku jest odmówienie kredytu w przypadkach nieuzasadnionych, a przedsiębiorstwo powinno wstrzymać się z wnioskiem o kredyt w przypadku wystarczalności środków obrotowych, wynikającej z okoliczności nie mających charakteru naruszenia zasad systemu finansowego.

Do sfery praw i obowiązków przedsiębiorstw i banków należy nie tylko udzielanie kredytu czy zwracanie się o kredyt, lecz także przestrzeganie jego właściwego zużycia.

W tym celu uchwała ściśle precyzuje funkcje poszczególnych kredytów.

Kredyt normatywny (§ 11) jest udzielany — w przypadkach, gdy planowy fundusz własny przedsiębiorstwa został ustalony poniżej normatywu — na niepokrytą część środków normatywnych.

Przedmiotem jego jest zatem:

- 1) w przedsiębiorstwie państwowym działającym według zasad rozrachunku gospodarczego — wartość środków normatywnych w tej części, na którą nie przysługuje pokrycie funduszem własnym,
- 2) w przedsiębiorstwie spółdzielczym — wartość środków normatywnych, która nie ma pokrycia w planowym funduszu własnym.

Uchwała ogranicza funkcjonowanie kredytu normatywnego do niepokrytej planowym funduszem własnym przedsiębiorstwa części środków normatywnych. Z kredytowania została wyłączona ta część środków normatywnych, na którą przysługuje pokrycie funduszem własnym, chociaż fundusz ten nie został jeszcze przedsiębiorstwu przydzielony, albo uzupełniony z budżetu państwowego. Funkcje kredytu normatywnego zostały jednak rozszerzone z uwagi na wprowadzenie trybu kredytowania według obrotu przedsiębiorstwa (§ 12 pkt 2).

Ta forma kredytowania oznaczająca sukcesywne przydzielanie przedsiębiorstwu kredytu w miarę jego obrotów jest wyrazem uelastycznienia i usprawnienia na odcinku wykorzystywania kredytu i zapewnia przedsiębiorstwu dostateczną ilość środków na finansowanie jego obrotów.

Wysokość kredytu nie jest jednak dowolna, określa ją ściśle prawidłowy cykl obrotów przedsiębiorstwa. Może się ona zatem równać tylko sumie wyliczonej na podstawie dwóch czynników:

- 1) procentowego udziału kredytu w pokryciu normatywów przedsiębiorstwa (np. 60% w przedsiębiorstwie handlowym),

- 2) wartości zakupów przedsiębiorstwa dokonanych w okresie równającym się jego cyklowi obrotowemu.

W grupie kredytów ponadnormatywnych (§ 13) uchwała wprowadza podział kredytów na dwa podstawowe rodzaje. Kryterium podziału idzie tutaj po linii rozgraniczającej przedmioty kredytowania tj. zapasy materiałów i towarów oraz nakłady przyszłych okresów, na:

- 1) celowe i planowe, za które uważa się wymienione środki jeżeli a) mają charakter sezonowy, albo b) mają charakter specjalnych uzasadnionych rezerw, lub c) pochodzą z importu,
- 2) powstałe wskutek przekroczenia planu lub gromadzone w wyniku pewnych zaburzeń w procesach gospodarczych.

Temu podziałowi odpowiada ściśle klasyfikacja kredytów ponadnormatywnych. Na zapasy i nakłady określone w p. 1) przewidziane są następujące kredyty:

- a) na zapasy materiałów,
- b) na zapasy wyrobów gotowych,
- c) na zapasy wyrobów półgotowych i produkcji w toku,
- d) na zapasy towarów,
- e) na nakłady przyszłych okresów.

Kredyty te księgowane są na oddzielnym koncie przewidzianym w jednolitym planie kont.

Na środki wymienione w pkt. 2) przeznaczony jest szósty rodzaj kredytów ponadnormatywnych tj.: kredyt na nadzwyczajne potrzeby. Jest on udzielony na zapasy materiałów i towarów oraz nakłady przyszłych okresów, które są ujęte jako przedmioty wymienionych pięciu kredytów, lecz różnią się od nich tym, że nie mogą być zaliczone w zasadzie do celowych i planowych. Dalsza różnica polega na tym, że dla kredytu na nadzwyczajne potrzeby prowadzi się tylko jedno wspólne konto; tutaj więc powiązanie z poszczególnymi przedmiotami jest luźniejsze, uzasadnia się to jednak mniejszą wagą tego kredytu w gospodarstwie przedsiębiorstw. Może on być udzielany tylko wówczas, gdy przyczyny powodujące jego wystąpienie są niezależne od przedsiębiorstwa.

Mówiliśmy już, że środki nienormowane mogą być przedmiotem kredytów: inkasowych, importowo-eksportowych i innych. Kredyty te mają zasadniczo charakter kredytów rozliczeniowych, to znaczy, że przedmiotem ich są z reguły środki zaangażowane w sferze obiegu pieniężnego.

Podstawowymi w grupie kredytów rozliczeniowych są kredyty inkasowe, udzielane na potrzeby wynikające z rozliczeń między jednostkami gospodarki społecznej.

Do tej grupy (§ 14) należą kredyty:

- 1) na należności fakturowe za dostawy, usługi i roboty,
- 2) na należności z tytułu sprzedaży ratualnej,
- 3) na limitowane książeczki czekowe, na akredytywy oraz inne rozliczenia.

Rozszerzenie klasyfikacji w tej grupie kredytów jest spowodowane wprowadzeniem nowych zasad rozliczeń między jednostkami gospodarki społecznej mocą uchwały Prezydium Rządu Nr 877 (Monitor Polski Nr A-103 poz. 1500).

Głównym kredytem jest tutaj kredyt na należności fakturowe. Jego przedmiotem są składane w banku do inkasa z tytułu tych należności żądania zapłaty oraz należności rozliczane w trybie pozainkasowym.

Na przejściowe potrzeby przedsiębiorstw przeznaczone są kredyty należące do grupy: „Inne kredyty”, a mianowicie:

1. Kredyt na kontraktacje, udzielany na zaliczki wypłacane przez przedsiębiorstwa hodowcom i plantatorom;
2. Kredyt na wstępne finansowanie inwestycji, udzielany na roboty inwestycyjne wykonywane sposobem gospodarczym do czasu zwrotu zużytych środków obrotowych ze środków inwestycyjnych. Kredyt ten nie obejmuje kapitałnych remontów wykonywanych sposobem gospodarczym, gdyż wstępne ich finansowanie następuje wprost z rachunku kapitałnych remontów;
3. Kredyt do rozliczenia, udzielany na pokrycie potrzeb eksploatacyjnych przedsiębiorstw w okresie, gdy one nie mogą ustalić głównych elementów gospodarki

finansowej, będących podstawą do korzystania z właściwych rodzajów kredytów, (np. plan normatywów). Chodzi tutaj o przedsiębiorstwa: a) nowoutworzone, b) przyjęte pod zarząd państwowy, c) będące w trakcie przekształcenia.

Kredyt ten jest udzielany przez banki w wyjątkowych przypadkach i na krótkie terminy, gdyż stan w którym przedsiębiorstwo nie rozporządza wymienionymi elementami gospodarki finansowej należy uznać za nieprawidłowy.

Również w wyjątkowych przypadkach banki udzielają „kredytów różnych” (ostatnie konto z grupy „inne kredyty”) na te uzasadnione przejściowe potrzeby przedsiębiorstw, które nie mieszczą się w ramach funkcji wymienionych w przedstawionej klasyfikacji kredytów.

Wreszcie potrzeby przedsiębiorstw związane z operacjami gospodarczymi z zagranicą finansowane są kredytami: importowym i eksportowym.

Cała struktura klasyfikacji kredytów jest zbudowana, jak widzimy, na podkreślanej już niejednokrotnie zasadzie bezpośredniego połączenia kredytu z jego przedmiotem.

Dla prawidłowej realizacji tej zasady zostaje wprowadzona w systemie kredytowym w sposób bezwzględnie obowiązujący kontrola zabezpieczenia kredytu, która staje się nieodzownym warunkiem korzystania z kredytu.

W znaczeniu prawnym zabezpieczenie rozumie się obecnie jako udzielenie bankowi materialnej rzeczowej gwarancji z tytułu wykorzystanych kredytów, natomiast w znaczeniu ekonomicznym oznacza ono ścisły i bezpośredni związek przedmiotu zabezpieczenia z kredytem, co jest równoznaczne z realizacją głównych zasad kredytowania.

Forma zabezpieczenia prawnego nie znalazła dotąd jeszcze właściwego rozwiązania. Banki zabezpieczają kredyty prawem zastawu na składnikach środków obrotowych kredytobiorców, co w dzisiejszym stanie rzeczy ma znaczenie raczej formalne. Dopiero nowelizacja prawa cywilnego w kierunku modyfikacji instytucji zastawu umożliwiającej jego ustanowienie na przedmiotach pozostających nadal w dyspozycji przedsiębiorstwa — nada zabezpieczeniu właściwe znaczenie.

Zabezpieczenie zapewnia terminowy zwrot udzielonego kredytu. Zagadnienie terminowości należy w systemie kredytowym bezsprzecznie do zagadnień naczynych, wskazuje bowiem na konieczność zwalniania środków pieniężnych po ukończeniu prawidłowego cyklu w danej fazie procesu gospodarczego z uwagi na konieczność kierowania tych środków do nowych procesów gospodarczych. W ten sposób kredyt ma pełnić funkcje dystrybutora wolnych środków pieniężnych i stać się tym samym głównym motorem życia gospodarczego.

Niedotrzymanie przez kredytobiorcę terminu płatności kredytu pociąga za sobą szereg konsekwencji. Przede wszystkim zaległe zadłużenie zostaje w banku przeksięgowane na konto kredytu przeterminowanego, który jest wyżej oprocentowany oraz staje się płatny w każdym dniu z pozostałości na rachunku rozliczeniowym przedsiębiorstwa, przy czym sumy niewykorzystanych kredytów przeznacza się z reguły na pokrycie kredytu przeterminowanego.

Kredyt przeterminowany jest przewidziany w klasyfikacji kredytów z uwagi na to, że zachowuje się dla niego odrębne konto kredytowe. Nie jest on jednak kredytem w znaczeniu gospodarczym, jest tylko wyrazem nieprawidłowego stanu finansowego przedsiębiorstwa. Występuje wyłącznie jako zaległa pozostałość niespłaconego w terminie kredytu i nie może być udzielony nigdy jako rodzaj kredytu.

W celu wzmocnienia dyscypliny finansowej przedsiębiorstw uchwała rozszerza w rozdziale IV sankcje bankowe i precyzuje ściślej, w jakich przypadkach i wobec jakich jednostek mają być one stosowane.

Ten akcent w układzie uchwały podkreśla jedną z głównych cech systemu kredytowego wyrażającej się w kontroli bankowej, którą zmierza stale do pogłębienia rozrachunku gospodarczego i usprawnienia gospodarki przedsiębiorstw.

Sankcje w ujęciu uchwały — wyszczególnione w § 19 pkt. 1—5 można podzielić na dwa rodzaje. Do pierwszego należą sankcje porządkowe, stosowane wobec przedsiębiorstw, nie składających bankowi w terminie sprawozdawczości finansowej (bilansów, wniosków do planu kredytowego itp.), do drugiej natomiast zalicza się sankcje, które są środkiem oddziaływania banku na przedsiębiorstwa naruszające podstawowe zasady systemu kredytowego i zasady prawidłowej gospodarki finansowej.

Sankcje o charakterze porządkowym, wymienione w pkt. 2 i w pkt. 3. § 19 są w porównaniu z uchwałą KERM z dnia 12 maja 1950 r. rozszerzone. Intencją nowych rygorów jest wzmocnienie kontroli w organach przedsiębiorstw i jednostek centralnych. Występowanie przez bank z wnioskiem o wstrzymanie premii i zawieszenie jej wypłaty dotyczyło przedtem tylko pracowników tej komórki, która ponosiła bezpośrednią odpowiedzialność za uchybienie w zakresie sprawozdawczości (pkt. 2). Postanowienie pkt. 3. natomiast — upoważnia bank do stosowania tych sankcji również wobec całego zespołu pracowniczego zarządu przedsiębiorstwa oraz wobec pracowników odpowiedzialnej jednostki nadrzędnej. Tym samym w uchwale położony jest nacisk na obowiązki zarządu przedsiębiorstwa i jednostek nadrzędnych w zakresie całokształtu kontroli i odpowiedzialności za uchybienie organów finansowych przedsiębiorstw.

Sankcje wymienione w pkt. 1, 4 i 5 § 19 pozostały w swej treści i zakresie niezmiennione. Znaczenie ich jest niezmiennie ważne. Należą one właściwie do podstawowych zasad systemu kredytowego i wynikają z roli i funkcjonowania kredytu w gospodarce społecznej. Uchwala sreguluje je według stopnia uchybień, do których mają być zastosowane. Bank ma możność oddziaływania na przedsiębiorstwa, nie przestrzegające dyscypliny finansowej za pomocą:

- 1) ograniczania środków pieniężnych należących do pogołowia kasowego (pkt. 1),
- 2) ograniczeń w kredytowaniu,
- 3) pozbawienia kredytu.

Zastosowanie wobec przedsiębiorstwa sankcji winno być oparte na niewątpliwie stwierdzonych faktach, ocenionych najbardziej dokładnie i obiektywnie. Należy tu podkreślić, że sankcje nie mogą być nieuzasadnioną represją ze strony banku, gdyż ich istotnym celem nie jest hamowanie, lecz usprawnienie działalności przedsiębiorstw.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za okres od 15 stycznia do 15 lutego 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 1—6) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim (MP), Biuletynie PKPG (Biul.) i Dziennikach Urzędowych (Dz. Urz.).

PRZEMYSŁ

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 15 stycznia 1952 r. w sprawie obowiązku zbierania i regeneracji olejów mineralnych zużytych (MP Nr A—11, poz. 107) wprowadza dołączonej do niego instrukcję, która określa sposób zbierania zużytych olejów mineralnych w zakładach przemysłowych oraz sposób przeprowadzania regeneracji tych olejów.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 18 stycznia 1952 r. w sprawie organizacji gospodarki smarowniczej (MP Nr A—11, poz. 108) wprowadza dołączonej do niego instrukcję, która zawiera przepisy dotyczące komórek organizacyjnych, zajmujących się gospodarką smarowniczą i zakresu działania tych komórek, kontroli gospodarki smarowniczej, sprawozdawczości z tej gospodarki oraz zadań centralnych zarządów i Centrali Produk-

tów Naftowych w tym zakresie. Do instrukcji dołączone są wzory druków.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie **zasad prowadzenia pomocniczych ksiąg reklamacji** (Biul. PKPG Nr 1, poz. 2). Do zarządzenia dołączony jest wzór książki oraz szczegółowe objaśnienia dotyczące dokonywania wpisów. Książki służą między innymi do obliczania premii pracowników Kontroli Technicznej.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 31 grudnia 1951 r. w sprawie **limitowania odbioru gazu** (Biul. PKPG Nr 3, poz. 19) przewiduje regulowanie przydziału gazu i limitowanie szczytowego odbioru dobowego i godzinowego dla większych odbiorców gazu oraz przewiduje prowadzenie specjalnej statystyki przez tych odbiorców.

ROLNICTWO

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej dekretu z dnia 12 września 1947 r. o pomocy sąsiedzkiej w rolnictwie (Dz. U.R.P. z 1952 r. Nr 1 poz. 7) przedłuża moc obowiązującą powyższego dekretu (Dz. U.R.P. z 1947 r. Nr 59, poz. 320 z późniejszymi zmianami) do dnia 31 grudnia 1954 r.

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie **szczególnych uprawnień i ulg dla rolników-żołnierzy kadrowej służby wojskowej i ich rodzin** (MP Nr A—12, poz. 130) określa szczegółowo uprawnienia rodzin rolników odbywających służbę wojskową.

BUDOWNICTWO

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. zmieniająca uchwałę Prezydium Rządu w sprawie **opracowania jednolitych normatywnych kosztorysów** (MP Nr A—7, poz. 64). Zmiany dotyczą resortów: Rolnictwa, Państwowych Gospodarstw Rolnych, Poczty i Telegrafów oraz Obrony Narodowej (vide PUG Nr 4/34, str. 139).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 26 listopada 1951 r. w sprawie **dostaw i odbioru cegły pochodzącej z rozbiórki** (Dz. Urz. Min. BM i O Nr 15, poz. 142) określa, w jakim stopniu uszkodzona cegła rozbiórkowa przyjmowana będzie przez przedsiębiorstwa podległe Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 13 grudnia 1951 r. w sprawie **sporządzania dokumentacji organizacyjnej budowli** (Dz. Urz. Min. BM i O Nr 16, poz. 151). Do zarządzenia dołączone są ogólne wytyczne techniczne dla sporządzenia tej dokumentacji.

Patrz: „Finanse” — rozliczenia za roboty budowl.-mont. „Praca” — odzież dla pracowników zatrudnionych w budownictwie zimowym.

„Sprawozdawczość i Statystyka” — sprawozdawczość statystyczna z dodatkowych kosztów zimowych.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Rozporządzenie Ministrów Transportu Drogowego i Lotniczego oraz Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 1951 r. (Dz. U.R.P. z 1952 r. Nr 1 poz. 8) zmieniające rozporządzenie o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych, wprowadza w rozporządzeniu Ministrów: Komunikacji, Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych z dnia 27 października 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U.R.P. z 1937 r. Nr 85 poz. 616 z późniejszymi zmianami) zmianę dotyczącą składu komisji egzaminacyjnej.

Rozporządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego oraz Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 24 stycznia 1952 r. w sprawie **ustalenia sieci dróg państwowych** (Dz. U.R.P. Nr 6 poz. 39) zalicza do kategorii dróg państwowych drogi publiczne, których wykaz będzie ogłoszony w Monitorze Polskim.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 6 grudnia 1951 r. w sprawie **zmiany stawek amortyzacyjnych od pojazdów samochodowych** (MP Nr A—2, poz. 36) określa sposób dokonywania odpisów

amortyzacyjnych. Do zarządzenia dołączona jest tabela stawek amortyzacyjnych.

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie **ustalenia wzorów i wymiarów sygnałów w lotnictwie szybowcowym** (MP Nr A—3, poz. 47). Do zarządzenia dołączone są wzory sygnałów.

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 22 grudnia 1951 r. w sprawie **obowiązku świadczenia usług transportowych na niektóre cele ogólnogospodarcze** (MP Nr A—3, poz. 48) rozszerza ten obowiązek na wywóz śniegu i przywóz materiałów zapobiegających ślizgawicy w okresie do dnia 31 marca 1952 r. (vide PUG Nr 11/41, str. 409).

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 8 stycznia 1952 r. w sprawie **ustalenia i stosowania wzorów druków i formularzy przy ubieganiu się o zezwolenie na publiczny transport drogowy i przy udzielaniu tych zezwoleń** (MP Nr A—10, poz. 102) wprowadza dołączoną do niego instrukcję i wzory formularzy. Instrukcja określa sposób wypełniania tych formularzy.

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 17 stycznia 1952 r. w sprawie **zatwierdzenia wzoru legitymacji uprawniającej do inspekcji gospodarki samochodowej i kontroli ruchu drogowego** (MP Nr A—11, poz. 121). Wzór legitymacji dołączony jest do zarządzenia.

Patrz: „Przemysł” — organizacja gospodarki smarowniczej,

„Oświata i Nauka” — Instytut Transportu Drogowego.

OBROT TOWAROWY

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 stycznia 1952 r. w sprawie **kontroli seryjnej niektórych środków farmaceutycznych** (Dz. U.R.P. Nr 2 poz. 12) wprowadza w odniesieniu do środków farmaceutycznych wymienionych w rozporządzeniu, obowiązek podania ich kontroli przed wprowadzeniem do obrotu. Kontroli podlega każda wyprodukowana lub sprowadzana z zagranicy seria, to jest ilość środka farmaceutycznego poddana równocześnie całkowitemu procesowi wytwórczemu gwarantującemu jego jednorodność. Rozporządzenie określa, na czym polega i jak przeprowadza się kontrolę seryjną oraz ustala wzór opaski, stanowiącej dowód przeprowadzenia kontroli. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie **określenia płodów rolnych, które mogą być przejmowane zamiast zboża objętego obowiązkiem sprzedaży oraz norm zamiany** (Dz. U.R.P. Nr 3 poz. 20) wymienia, jako zamiennie płody rolne: peluszkę, wykę ozimą i jarą, łubin gorzki, mieszanek strączkową, bobik i seradę oraz określa normy zamiany.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie **ustalenia obowiązków sprzedaży zbóż w planowym skupie przez spółdzielnie produkcyjne i inne uspołecznione gospodarstwa rolne** (Dz. U.R.P. Nr 4 poz. 26) ustala ten obowiązek dla spółdzielni produkcyjnych, zrzeszeń uprawy ziemi oraz dla uspołecznionych gospodarstw rolnych, nie włączonych do dnia 15 lipca 1951 r. do państwowych gospodarstw rolnych, podległych Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych i gospodarstw uspołeczniionych pozostających w tymczasowym zarządzie prezydium powiatowej lub gminnej rady narodowej i uprawianych na zlecenie tegoż prezydium. Rozporządzenie podaje zasady obliczania ilości zboża objętej obowiązkiem sprzedaży przez każdą z wymienionych kategorii gospodarstw rolnych oraz reguluje sprawę odwołań od decyzji ustalającej obowiązek sprzedaży i sprawę właściwości władz w tym przedmiocie.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie **prowadzenia rejestru obrotu złotem i platyną** (MP Nr A—2, poz. 37) określa sposób prowadzenia tego rejestru przez przedsiębiorstwa uprawnione do skupu i przerobu reglamentowanych wyrobów użytkowych ze złota i platyny (vide PUG Nr 1 43, str. 15). Do zarządzenia dołączony jest wzór rejestru.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 21 września 1951 r. w sprawie trybu postępowania przy upływnianiu remanentów półwyrobów wyrobów ze stali szlachetnej przez właściwe jednostki zbytu podległe Ministrowi Przemysłu Ciężkiego (MP Nr A-7, poz. 68) wprowadza w odniesieniu do tych artykułów niektóre odmienne zasady od ustalonych zarządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 2 maja 1951 r. (vide PUG Nr 7/37, str. 257, Nr 8/38, str. 295 i Nr 12/42, str. 438). Zarządzenie powiązane jest z zarządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 19 maja 1950 r. w sprawie oszczędności w przemysłowej gospodarce stalą (vide PUG Nr 7/25, str. 176).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 31 grudnia 1951 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ujawnienia, upływnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałów w przedsiębiorstwach podległych Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli (MP Nr A-9, poz. 96). Zmiana polega na przedłużeniu mocy obowiązującej zarządzenia (vide PUG Nr 11/41, str. 410).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad obrotu opakowaniami (MP Nr A-9, poz. 82) przewiduje nakładanie na jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązku zwrotu lub odsprzedaży otrzymanych przy dostawach opakowań oraz zaoferowania do skupu posiadanych opakowań. Uchwała uchyla obowiązującą dotychczas uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 maja 1950 r. (vide PUG Nr 7/25, str. 178 i Nr 9/27, str. 239) pozostawiając czasowo w mocy wydane na jej podstawie zarządzenia wykonawcze.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 10 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji narzędzi w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 1, poz. 3).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i rozdzielnictwa w 1952 r. artykułów odlewniczych, instalacyjnych i handlowych, fajansów sanitarnych i pomocniczych artykułów instalacyjnych (Biul. PKPG Nr 1, poz. 4).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie przekazania Ministerstwu Transportu Drogowego i Lotniczego akcji upływniania remanentów motoryzacyjnych (Biul. PKPG Nr 2, poz. 8) przekazuje przewidziane zarządzeniem Przewodniczącego PKPG z dnia 16 stycznia 1951 r. w sprawie przekazywania i sposobu wyceny nadmiernych remanentów motoryzacyjnych (vide PUG Nr 4/34, str. 138) kompetencje Komisji Międzyministerialnej Upływnienia Remanentów Ministrowi Transportu Drogowego i Lotniczego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zamawiania i dystrybucji aparatów elektrycznych (Biul. PKPG Nr 2, poz. 9).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji maszyn biurowych w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 2, poz. 10).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i rozdzielnictwa odlewów stalowych w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 2, poz. 11).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji kabli i przewodów (Biul. PKPG Nr 2, poz. 12).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji wyrobów ceramiki budowlanej w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 2, poz. 13).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zamawiania i dystrybucji maszyn elektrycznych (Biul. PKPG Nr 2, poz. 14) i

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji łożysk tocznych w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 3, poz. 15)

— określają tryb składania zapotrzebowań oraz zasady rozdziału tych artykułów.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie obrotów tranzytowych (Biul. PKPG Nr 3, poz. 17) określa zasady obrotu towarowego w drodze tranzytu rozliczanego i tranzytu organizowanego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 29 grudnia 1951 r. zmieniające zarządzenie w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji armatury przemysłowej (Biul. PKPG Nr 4, poz. 23). Zmiany dotyczą stojaków przeciwpożarowych (vide PUG Nr 10/40 str. 372).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 2 stycznia 1952 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji prętów kutych, odkuwek swobodnie kutych i matrycowanych na 1952 r. (Biul. PKPG Nr 4, poz. 25) i

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 9 stycznia 1952 r. w sprawie trybu zamawiania i dystrybucji kotłów parowych oraz kotłów wodnych centralnego ogrzewania typu La Monta (Biul. PKPG Nr 4, poz. 28)

— określają tryb składania zapotrzebowań oraz zasady rozdziału tych artykułów.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 9 stycznia 1952 r. w sprawie gospodarowania na Polskich Kolejach Państwowych używanymi podkładami i podrozdzielnicami, zakwalifikowanymi do kategorii opałów (Biul. PKPG Nr 4, poz. 29) przewiduje sprzedaż zużytych podkładów kolejowych Państwowej Centrali Drzewnej na opał.

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 20 września 1951 r. w sprawie fakturowania przez spółdzielczość dostaw dla central handlowych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 6, poz. 56). Temat pisma określony jest w tytule.

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 8 grudnia 1951 r. w sprawie właściwości jednostek organizacyjnych do porozumiewania się z centralami handlu zagranicznego (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 6, poz. 57) wyjaśnia, że z centralami handlu zagranicznego powinni porozumiewać się zarządy przemysłu lub jednostki organizacyjne na szczeblu wojewódzkim.

CENY I TARYFY

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie ujednolicenia systemu opłacania należności przewozowych przy przesyłkach kolejowych komunikacji wewnętrznej (MP Nr A-1, poz. 16) wprowadza zasadę, że koszty przewozu przesyłek kolejowych opłaca nadawca choćby z mocy umowy nie był do tego zobowiązany oraz wskazuje źródła pokrycia tych wydatków.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 2 stycznia 1952 r. w sprawie wysokości rabatów (marż) detalicznych i hurtowych oraz prowizji biur zbytu i składnic (Biul. PKPG Nr 4, poz. 26) ustala dołączony do zarządzenia wykaz prowizji oraz utrzymuje w mocy poprzednie zarządzenie (vide PUG Nr 3/32 str. 58, Nr 3/33 str. 100, Nr 7/37 str. 257 i Nr 10/40 str. 373).

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 4 grudnia 1951 r. w sprawie stosowania zachęty akordowej do ustalania cen jednostkowych w oparciu o zakładowe normy pracy w wykonawstwie budowlanym (Dz. Urz. Min. Bud. Miast i Osiedli Nr 16, poz. 149) określa sposób ustalania tych cen przy zastosowaniu zachęty do wysokości 15% normy zakładowej pracy.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 26 listopada 1951 r. w sprawie upoważnienia prezydiów rad narodowych i przedsiębiorstw komunalnych do udzielania zamówień osobom nie wymienionym w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (MP Nr A-1, poz. 21) upoważnia jednostki podległe Ministrowi Gospodarki Komunalnej do udzielania zamówień jednostkom gospodarki nieuspołecznionej do wysokości określonej w załączonym do zarządzenia wykazie.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 17 września 1951 r. w sprawie udzielania zamówień przez przedsiębiorstwo państwowe p.n. „Centrala Jubilerska” (MP Nr A-12, poz. 129) upoważnia Centralę Jubilerską do udzielania zamówień jednostkom gospodarki nieuspołecznionej do wysokości określonych sum.

Pismo okólne Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 10 grudnia 1951 r. w sprawie mocy obowiązującej zarządzenia Ministra Finansów o rozliczeniach za dostawy i usługi z jednostkami budżetowymi (Dz. Urz. Min. Bud. M i O Nr 16, poz. 160) wyjaśnia zarządzenie

Ministra Finansów z dnia 26 września 1951 r. (vide PUG Nr 12/42 str. 439).

Pismo okólnie Ministerstwa Przemysłu Drobniego i Rzemiosła z dnia 13 grudnia 1951 r. w sprawie udzielania spółdzielniom pracy zamówień w zakresie robót budowlanych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 6, poz. 52) wyjaśnia przepisy zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 26 maja 1950 r. w sprawie udzielania zamówień spółdzielniom pracy inwalidów (vide PUG Nr 8/26 str. 208).

Patrz: „Finanse” — rozliczenia za roboty i prace w zakresie inwestycji.

„Inwestycje” — umowy o wykonanie robót budowlano-montażowych.

FINANSE

Ustawa z dnia 29 grudnia 1951 r. o prowizorium budżetowym na okres od 1 stycznia do 31 marca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 1 poz. 2 z 1952 r.) ustala to prowizorium w wysokości 33% ogólnej kwoty budżetu Państwa określonej w art. 1 ustawy budżetowej na rok 1951 z dnia 23 marca 1951 r. (Dz. U.R.P. Nr 18 poz. 145).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie pozabudżetowych środków specjalnych na finansowanie inwestycji (MP Nr A-1, poz. 22) określa, co rozumie się przez pozabudżetowe środki specjalne na finansowanie inwestycji i jakie środki mogą być przeznaczane na wydatki inwestycyjne oraz sposób uruchomienia tych środków.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie przejęcia części agend Banku Rolnego przez Narodowy Bank Polski (MP Nr A-1, poz. 23). Przejęcie następuje z dniem 1 lutego 1952 r.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitałnych remontów między jednostkami gospodarki uspołecznionej (MP Nr A-6, poz. 59) zawiera przepisy dotyczące zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe, złożenia faktur w banku, obowiązków banku i płatnika, terminów i formy akceptu, reklamacji oraz kar za zwłokę.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie zasad finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego przez banki specjalne (MP Nr A-6, poz. 60) zawiera przepisy dotyczące tytułów inwestycyjnych, limitów finansowania, trybu przelewania środków, sfinansowanie inwestycji z dotacji budżetowych oraz akumulacji amortyzacji i innych środków własnych, dokumentacji inwestycyjnej, finansowania budownictwa wykonywanego systemem zleconym i systemem gospodarczym, finansowania dostaw i postępowania z fakturami niezgodnymi z planem inwestycyjnym, finansowania zobowiązań z tytułu wykonanych inwestycji w poprzednim roku, zasad obniżania kosztów budów oraz zachęt i sankcji finansowych w stosunku do inwestorów i przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 1951 r. wprowadzające zmiany w jednolitych planach kont oraz ramowym planie kont dla państwowych przedsiębiorstw handlu wewnętrznego i w ramowym planie kont dla państwowych przedsiębiorstw przemysłu średniego i wielkiego (MP Nr A-7, poz. 66) kasuje niektóre grupy i podgrupy oraz wprowadza nowe (vide PUG Nr 2/32 str. 59 i Nr 10/40 str. 374).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 1951 r. w sprawie zasad przeprowadzania inwentaryzacji w jednostkach budżetowych (MP Nr A-7, poz. 67) określa sposób przeprowadzania spisu inwentarza oraz zasady wyceny. Do zarządzenia dołączone są wzory formularzy.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 1952 r. w sprawie sporządzenia bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych Polski (MP Nr A-9, poz. 90). Bilans sporządza Narodowy Bank Polski na podstawie danych dostarczonych przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa dokonujące obrotów z zagranicą.

Decyzja Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 1952 r. w sprawie uznania Banku Polskiego w likwidacji za

zlikwidowany (MP Nr A-10, poz. 103) uznaje Bank Polski za zlikwidowany.

Pismo okólnie PKPG z dnia 31 grudnia 1951 r. w sprawie pokrywania przez banki finansujące inwestycje wydatków związanych z nabyciem i uruchomieniem prototypów (Biul. PKPG Nr 4, poz. 31) wskazuje źródła finansowania tych inwestycji.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie trybu wykonywania planów regulowania budżetów terenowych w I kwartale 1952 r. (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 24, poz. 88) wprowadza zmiany w instrukcji Ministra Finansów z dnia 19 lipca 1951 r. (vide PUG Nr 12/42 str. 439). Zmiany dotyczą rozliczeń Oddziałów Narodowego Banku Polskiego udziałów budżetów terenowych. Zarządzenie ponadto przedłuża moc tej instrukcji na I kwartał 1952 r.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 stycznia 1952 r. w sprawie obowiązku uiszczenia zaliczki na podatek gruntowy na rok 1952 (Dz. U.R.P. Nr 3 poz. 23) wprowadza obowiązek uiszczenia tej zaliczki w wysokości 65% łącznej kwoty wymiaru podatku gruntowego i wkładu oszczędnościowego na fundusz B SFO, ustalonych na rok 1951. W przypadkach wyszczególnionych w rozporządzeniu prezydium gminnych (miejskich) rad narodowych upoważnione są do zaniechania ustalenia zaliczki w całości lub w części.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 1952 r. w sprawie poboru podatku dochodowego od towarzystw ubezpieczeń osiągających przychody z udziałów reasekuracyjnych w ubezpieczeniach (Dz. U.R.P. Nr 4 poz. 28) nakłada na Towarzystwo Reasekuracyjne „Warta” Sp. Akc. w Warszawie jako płatnika, obowiązek obliczania poboru i wpłacania właściwemu organowi finansowemu wymienionego w tytule rozporządzenia podatku obliczonego na zasadach, wskazanych w niniejszym rozporządzeniu.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1952 r. w sprawie poboru w formie ryczałtu podatków obrotowego i dochodowego od drobnych rzemieślników (Dz. U.R.P. Nr 4 poz. 29) ustala zakres osób, od których przy istnieniu wskazanych w rozporządzeniu warunków pobiera się podatki obrotowy i dochodowy w roku podatkowym 1952 r. w formie ryczałtu, określa stawki zryczałtowanego podatku dla niektórych rzemieślników, stanowiąc, że dla pozostałych rzemieślników stawki te ustala organ finansowy, normuje tryb wydawania decyzji w tym przedmiocie przez organy finansowe, termin płatności zryczałtowanego podatku oraz sprawę wyłączenia podatników z grupy opłacających podatek zryczałtowy w razie zaistnienia wskazanych w rozporządzeniu okoliczności.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1951 r. w sprawie zgłaszania obowiązku podatkowego w zakresie działalności gospodarczej przez organizacje polityczne, społeczne i zawodowe (MP Nr A-1, poz. 24). W myśl zarządzenia organizacje polityczne, społeczne i zawodowe nie zwolnione od podatków obrotowego i dochodowego (vide PUG Nr 7/37 str. 259) powinny uzyskiwać karty rejestracyjne.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 1951 r. w sprawie zaniechania ustalania zobowiązań podatkowych z tytułu imprez widowiskowo-rozrywkowych, urządzanych na rzecz Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy (MP Nr A-1, poz. 25).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 1951 r. w sprawie częściowego zwolnienia od podatku obrotowego oraz zaniechania ustalania zobowiązań podatkowych w zakresie podatku dochodowego z tytułu świadczeń organizacji sportowych (MP Nr A-1, poz. 26).

Tematy obu zarządzeń określone są w tytułach.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 1951 r. w sprawie ustalenia i stosowania wzorów druków przewidzianych w przepisach o podatku od operacji nietowarowych i o podatku obrotowym od jednostek gospodarki uspołecznionej oraz niektórych wzorów druków przewidzianych w przepisach o podatku dochodowym od spółdzielczości (MP Nr A-3, poz. 43). Do zarządzenia do-

łączone są wzory druków oraz pouczenie o sposobie ich wypełniania.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 22 stycznia 1952 r. w sprawie poboru w drodze inkasa podatku od lokali w nieruchomościach pozostających pod zarządem władz bezpieczeństwa publicznego i podległych im przedsiębiorstw (MP Nr A-11, poz. 110) określa sposób wymiaru i poboru podatku od tych jednostek. Do zarządzenia dołączony jest wzór deklaracji podatkowej.

Instrukcja Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 1951 r. w sprawie przyjmowania wpłat na rachunek funduszu B Społecznego Funduszu Oszczędnościowego (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 24, poz. 89) określa sposób wystawiania pokwitowań oraz sposób odprowadzania pobranych sum.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 25 października 1951 r. w sprawie niepobierania odsetek (dodatku) za zwłokę od zaległości w podatku od lokali (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 24, poz. 90). W myśl okólnika odsetek nie pobiera się od żadnych zaległości tego podatku.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 1951 r. w sprawie umorzenia części podatku dochodowego za 1949 r. i 1950 r. przypadającego od różnicy powstałej w wyniku przerachowania majątku trwałego spółdzielni (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 24, poz. 91) określa zasady umorzenia tych należności podatkowych oraz właściwość władz w tych sprawach. Do okólnika dołączona jest instrukcja w sprawie przerachowania majątku trwałego centrali i związków spółdzielni oraz spółdzielni na dzień 31 grudnia 1949 r.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie norm szacunkowych zysku netto w obrotach przedsiębiorstw gospodarki nieuspołecznionej, wykonujących usługi transportowe (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 24, poz. 92) określa dla wymiaru podatku dochodowego normy zysku netto w stosunku procentowym do obrotu.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie stosowania przepisów o podatku obrotowym i podatku od operacji nietowarowych od jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 25, poz. 93) wyjaśnia niektóre przepisy uchwały Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie podatku obrotowego od jednostek gospodarki uspołecznionej i uchwały Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie podatku od operacji nietowarowych jednostek gospodarki uspołecznionej (vide PUG Nr 4/34 str. 133).

PRACA

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie prawidłowego rozdziału urlopów wypoczynkowych (MP Nr A-9, poz. 97) określa, w jakich miesiącach jaki procent pracowników może otrzymać urlopy wypoczynkowe.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów i Ministrów: Szkolnictwa Wyższego, Zdrowia, Oświaty oraz Kultury i Sztuki z dnia 22 stycznia 1952 r. w sprawie obowiązkowego wymiaru czasu pracy nauczycieli przedmiotów pomocniczych i nauczycieli zawodu w szkołach wyższych (MP Nr A-12, poz. 124) określa czas pracy nauczycieli przedmiotów pomocniczych na 18 i czas pracy nauczycieli zawodu na 27 godzin tygodniowo.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 13 grudnia 1951 r. w sprawie ciepłej odzieży specjalnej dla pracowników zatrudnionych w budownictwie w sezonie zimowym 1951/1952 r. (Biul. PKPG Nr 1, poz. 5). Do zarządzenia dołączona jest tabela norm odzieży ze wskazaniem okresu zużycia.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 15 stycznia 1952 r. w sprawie udzielania urlopów uczestnikom 3 tygodniowych kursów szkoleniowych dla aktywu, organizowanych przez Związek Młodzieży Polskiej (Biul. PKPG Nr 4, poz. 30). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Pismo okólnie Ministerstwa Zdrowia z dnia 23 grudnia 1952 r. w sprawie wymiaru urlopu wypoczynkowego dla pracowników fizycznych zatrudnionych w urzędach i instytucjach państwowych (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 17, poz. 9). Temat pisma określony jest w tytule.

Patrz: „Oświata i Nauka” — praktyki wakacyjne, zawodowe i dyplomowe.

WYNALAZCZOŚĆ I RACJONALIZATORSTWO

Ustawa z dnia 20 grudnia 1951 r. o zmianie dekretu o wynalazczości pracowniczej (Dz. U.R.P. z 1952 r. Nr 3 poz. 17) wprowadza do dekretu z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej (Dz. U.R.P. Nr 47 poz. 428) zmiany dotyczące wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień dokonywanych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej i pracowników podlegających Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Bezpieczeństwa Publicznego.

PLACE

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 września 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników wydziałów prawnych w prezydiach rad narodowych (MP Nr A-1, poz. 18). Do zarządzenia dołączona jest tabela stanowisk z podaniem grupy uposażenia oraz stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie dodatku przejściowego za brak mieszkania dla sędziów Sądu Najwyższego (MP Nr A-9, poz. 80) upoważnia Ministra Sprawiedliwości do przyznania tego dodatku w wysokości 18 zł dziennie 10 sędziom Sądu Najwyższego na okres do 6 miesięcy.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 2 stycznia 1952 r. w sprawie zmiany regulaminów premiowania w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych na okres zimowy 1951/52 r. (Biul. PKPG Nr 4 poz. 24) wprowadza na ten okres nowy stosunek procentowy premii, do wykonania planu.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 29 grudnia 1951 r. w sprawie zatwierdzenia branżowych norm pracy (Biul. Bud. Przem. Nr 7, poz. 65) ustala w porozumieniu z Zarządem Głównym Związku Zawodowego Pracowników Budownictwa Ceramiki i Zawodów Pokrewnych normy pracy dla określonych robót.

Patrz: „Przemysł” — prowadzenie pomocniczych ksiąg-żek reklamacyjnych,

„Zdrowie” — wynagrodzenie krwiodawców,

„Ceny i Taryfy” — ustalanie cen w oparciu o zakładowe normy pracy.

INWESTYCJE

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. w sprawie ustalenia zasady generalnego wykonawcy robót budowlanych i montażowych (MP Nr A-1, poz. 13) wprowadza zasadę, że wszystkie roboty budowlane i montażowe inwestor powinien zlecać jednemu przedsiębiorstwu (generalnemu wykonawcy), które może ewentualnie część robót zlecić podwykonawcom.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. w sprawie tymczasowego uregulowania stosunków między inwestorami a przedsiębiorstwami wykonującymi roboty budowlano-montażowe oraz między generalnymi wykonawcami a podwykonawcami po dniu 1 stycznia 1952 r. (Monitor Polski Nr A—1, poz. 14) nakazuje zawarcie porozumień wstępnych między inwestorami a wykonawcami budowlano-montażowych robót inwestycyjnych oraz określa sposób zawierania tych porozumień.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. w sprawie robót i dostaw inwestycyjnych, objętych planem inwestycyjnym na rok 1951 r. nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r. (MP Nr A—1, poz. 15) określa zasady i tryb włączania tych robót do Planu Inwestycyjnego na 1952 rok.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 grudnia 1951 r. zmieniające i uzupełniające niektóre przepisy instrukcji o inwestycjach pozalimitowych (MP Nr A—1, poz. 19). Zmiany i uzupełnienia dotyczą inwestycji pozalimitowych jednostek budżetowych lub ze środków budżetowych (vide PUG Nr 7/37 str. 254).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 20 grudnia 1951 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zasad rozliczenia między przedsiębiorstwami wykonawczymi budowlano-montażowymi z tytułu kosztów wynikłych z zatrudnienia robotników zaniejskowych (MP Nr A—1, poz. 20). Zmiany dotyczą kosztów poniesionych z tego tytułu do dnia 31 grudnia 1951 r. (vide PUG Nr 1/43 str. 18).

Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 listopada 1951 r. w sprawie dyscypliny w zakresie dzia-

łałości inwestycyjnej jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej. (MP Nr A—1, poz. 28) zawiera przepisy wykonawcze dla resortu Pracy i Opieki Społecznej do uchwały Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej objętej planami inwestycyjnymi, począwszy od Planu Inwestycyjnego na rok 1951 (vide PUG Nr 3/33 str. 96).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 11 stycznia 1952 r. w sprawie **zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych objętych planem inwestycyjnym** (MP Nr A—5, poz. 53) przewiduje zawieranie następujących umów o wykonanie robót budowlano-montażowych objętych planem inwestycyjnym między inwestorami i wykonawcami tych robót: umowy wieloletniej w przypadku gdy zadanie inwestycyjne ma być wykonane po upływie roku kalendarzowego, umowy rocznej zawieranej w ramach umowy wieloletniej a dotyczącej zadań na rok bieżący i umowy jednorocznej, gdy całe zadanie inwestycyjne ma być wykonane przed końcem roku kalendarzowego, w którym zawarto umowę oraz analogicznych umów między wykonawcami i podwykonawcami robót budowlano-montażowych. Zarządzenie określa sposób zawierania tych umów i przewiduje umowy specjalne, których wzór ustala właściwi ministrowie. Do zarządzenia dołączone są wzory umów i warunki umowne.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie **nadzoru autorskiego nad wykonywaniem robót inwestycyjnych** (Biul. PKPG Nr 2, poz. 7) określa, przy jakich budowach i inwestycjach powinien być ustanowiony nadzór autorski oraz określa zakres działania organów tego nadzoru.

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi” — zawieranie umów o wykonanie robót budowlano-montażowych,

„Finanse” — pozabudżetowe środki specjalne na finansowanie inwestycji, — rozliczenia za roboty i prace w zakresie inwestycji, — finansowanie inwestycji limitowych.

„Organizacja przedsiębiorstw państwowych” — jednostki nadzoru inwestycyjnego i komórki wykonawstwa.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

Ustawa z dnia 29 grudnia 1951 r. zmieniająca dekret z dnia 26 kwietnia 1949 r. o **nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych** (Dz. U.R.P. z 1952 r. Nr 4, poz. 25) wprowadza w dekrecie z dnia 26 kwietnia 1949 r. (Dz. U.R.P. Nr 27 poz. 197 i Nr 55 poz. 438) zmiany dotyczące formy umów sprzedaży lub zamiany nieruchomości, postępowania wywłaszczeniowego, ustalenia odszkodowania i sankcji karnych. Nadto ustawa przewiduje niezwłoczne objęcie nieruchomości przez wykonawcę planu narodowego, jeżeli względy szczególnie uzasadniają to objęcie oraz wprowadza instytucję czasowego zajęcia cudzej nieruchomości na podstawie zezwolenia powiatowej rady narodowej w przypadkach siły wyższej lub nagłej potrzeby.

Ustawa uchyla wszystkie przepisy dotychczasowe w sprawach dotyczących wywłaszczenia nieruchomości, a w szczególności rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. — Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U.R.P. z 1934 r. Nr 86 poz. 776 i z 1939 r. Nr 31 poz. 205).

Ustawa upoważnia Przewodniczącego PKPG do ogłoszenia w Dz. U.R.P. w drodze obwieszczenia jednolitego tekstu dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. co też nastąpiło w Dz. U.R.P. Nr 4 poz. 31.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM

Pismo okólne Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 10 grudnia 1951 r. w sprawie zachowania uprawnień kwaterekowych przez osoby czasowo nieobecne w miejscu zamieszkania (Dz. Urz. Min. Bud. M i O Nr 16, poz. 159) wyjaśnia okólnik Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 23 listopada 1951 r. Nr 105, który określa prawa osób czasowo nieobecnych do zajmowanych lokali.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Ustawa z dnia 29 grudnia 1951 r. o **zniesieniu Państwowego Zakładu Emerytalnego** (Dz. U.R.P. z 1952 r. Nr 1 poz.

4) znosi Państwowy Zakład Emerytalny i przekazuje do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych sprawy należące do zakresu działania Państwowego Zakładu Emerytalnego Majątek PZE przejmuje ZUS.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 5 stycznia 1952 r. w sprawie **ujednoczenia ubezpieczenia społecznego w żupach solnych** (MP Nr A—9, poz. 81) dotyczy ubezpieczenia emerytalnego.

Instrukcja Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 stycznia 1952 r. dla komisji-powołanych do rozpatrywania odwołań od decyzji o zaszeregowaniu osób, które pobierają lub pobierały uposażenia emerytalne z fundusów samorządowych, do odpowiednich grup uposażenia (MP Nr A—11, poz. 122) określa tryb postępowania tych komisji. Do instrukcji dołączony jest wzór decyzji komisji oraz wzór rejestru posiedzeń (vide PUG Nr 1/43, str. 18).

ZDROWIE

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie **wynagrodzenia krwiodawców za dostarczanie krwi** (MP Nr A—1, poz. 17) ustala wysokość tego wynagrodzenia na 1 zł za 1 milimetr krwi.

Instrukcja Ministra Zdrowia z dnia 15 stycznia 1952 r. w sprawie **wystawiania zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy osobom skierowanym na ambulatoryjne leczenie przeciwgruźlicze** (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 3, poz. 26). Temat instrukcji określony jest z tytułu (vide PUG Nr 1/43, str. 19).

Patrz: „Obrót towarowy” — kontrola środków farmaceutycznych.

OSWIATA I NAUKA

Ustawa z dnia 13 grudnia 1951 r. o **szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki** (Dz. U. R. P. z 1952 r. Nr 6 poz. 38) powierza zarząd szkołami wyższymi Ministrowi Szkolnictwa Wyższego, przy którym działa Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, reguluje tryb powstawania i reorganizację wewnętrzną szkoły wyższej, sprawę studiów w szkołach wyższych, sprawę studentów, wolnych słuchaczy i eksternistów, sprawę powoływania instytutów naukowych i innych placówek naukowych oraz sprawę nadawania stopni naukowych. Odnośnie pracowników nauki ustawa normuje kwestię kwalifikowania i zatrudniania pracowników nauki oraz ustala ich obowiązki i prawa. W zakresie unormowanym tą ustawą tracą moc wszystkie przepisy dotychczasowe, a w szczególności dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego (Dz. U. R. P. Nr 66 poz. 415).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 14 grudnia 1951 r. w sprawie **utworzenia Instytutu Technologii Krzemianów** (MP Nr A—1, poz. 27) określa organizację i zakres działania Instytutu.

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 25 września 1951 r. w sprawie **utworzenia Instytutu Transportu Samochodowego** (MP Nr A—7, poz. 74).

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 25 września 1951 r. w sprawie **nadania statutu Instytutowi Transportu Samochodowego** (MP Nr A—7, poz. 75).

Statut określa zakres działania i organizację Instytutu.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1952 r. w sprawie **czasu trwania, trybu odbywania, planowania oraz zasad opłacania praktyk zawodowych, wakacyjnych i dyplomowych uczniów szkół zawodowych i studentów szkół wyższych** (MP Nr A—9, poz. 88) reguluje czas trwania, tryb odbywania oraz sposób rozdziału i finansowania praktyk uczniów średnich szkół zawodowych i studentów szkół wyższych w instytucjach, przedsiębiorstwach oraz w państwowych i społecznych zakładach pracy. Do zarządzenia dołączone są wykazy czasu praktyk.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1951 r. w sprawie **wzoru umowy o praktykę zawodową, wakacyjną lub dyplomową pomiędzy szkołą zawodową lub szkołą wyższą a zakładem pracy, w którym uczniowie szkół zawodowych lub szkół wyższych odbywać będą praktyki zawodowe, wakacyjne lub dyplomowe** (MP Nr A—9, poz. 89). Do zarządzenia dołączony jest wzór umowy.

Zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 3 listopada 1951 r. w sprawie dostosowania organizacji Morskiego Instytutu Rybackiego do przepisów ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o tworzeniu instytutów naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej (MP Nr A—9, poz. 94).

Zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 3 listopada 1951 r. w sprawie nadania statutu Morskiemu Instytutowi Rybackiemu (MP Nr A—9, poz. 95).

Statut określa organizację i zakres działania Instytutu. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 9 stycznia 1952 r. w sprawie przystosowania organizacji instytutu naukowo-badawczego przemysłu pod nazwą „Główny Instytut Dokumentacji Naukowo-Technicznej” do przepisów ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o tworzeniu instytutów naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej (MP Nr A—10, poz. 100).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 9 stycznia 1952 r. w sprawie nadania statutu Centralnemu Instytutowi Dokumentacji Naukowo-Technicznej (MP Nr A—10, poz. 101).

Statut określa organizację i zakres działania Instytutu. Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 27 października 1951 r. w sprawie utworzenia Instytutu Jedwabiu Naturalnego (MP Nr A—11, poz. 111).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 27 października 1951 r. w sprawie nadania statutu Instytutowi Jedwabiu Naturalnego (MP Nr A—11, poz. 112).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 27 października 1951 r. w sprawie utworzenia Instytutu Przemysłu Włókien Łykowych (MP Nr A—11, poz. 113).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 27 października 1951 r. w sprawie nadania statutu Instytutowi Przemysłu Włókien Łykowych (MP Nr A—11, poz. 114).

Zarządzenia i statuty określają organizację i zakres działania tych Instytutów.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 30 listopada 1951 r. w sprawie dostosowania organizacji Głównego Instytutu Metalurgii im. Stanisława Staszica do przepisów ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o tworzeniu instytutów naukowo-badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej (MP Nr A—12, poz. 127).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 14 grudnia 1951 r. w sprawie nadania statutu Instytutowi Technologii i Krzemianów (MP Nr A—12, poz. 128).

Zarządzenia określają organizację i zakres działania Instytutu.

Patrz: „Praca” — wymiar czasu pracy nauczycieli w szkołach wyższych.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 14 stycznia 1952 r. w sprawie wykazywania danych o dodatkowych kosztach robót zimowych w sprawozdawczości statystycznej przedsiębiorstw budowlano-montażowych (MP Nr A—12, poz. 125) dotyczy sprawozdawczości przedsiębiorstw budowlano-montażowych, geodezyjnych, biur projektów oraz inwestorów prowadzących roboty budowlano-montażowe systemem gospodarczym — za czas od dnia 15 listopada 1951 r.

Patrz: „Przemysł” — statystyka w zakresie limitowania gazu.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu likwidacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U.R.P. Nr 3 poz. 19) określa cel likwidacji przedsiębiorstwa jako zakończenie jego działalności operatywnej oraz ściągnięcie wierzytelności, wypełnienie zobowiązań i upłynienie środków obrotowych przedsiębiorstwa z uwzględnieniem należytego zagospodarowania środków trwałych przedsiębiorstwa. Rozporządzenie ustala istotne elementy zarządzenia o likwidacji, określa obowiązki likwidatora, jako to: zgłoszenie do rejestru przedsiębiorstw państwowych wniosku o wpisanie otwarcia likwidacji, powiadomienie banków finansujących eksploatację i inwestycje przedsiębiorstwa oraz właściwych organów finansowych o otwarciu likwidacji, ogłoszenie w Monitorze Polskim zawiadomienia o likwidacji przed-

siębiorstwa, sporządzenie bilansu na dzień otwarcia likwidacji oraz projektu listy zobowiązań przedsiębiorstwa wreszcie sporządzenie planu finansowego likwidacji. Dalsze przepisy regulują tryb i termin sporządzenia bilansu na dzień otwarcia likwidacji oraz sposób sporządzania listy zobowiązań, która musi być zatwierdzona przez władzę, której przedsiębiorstwo podlega, normują zasady wpisywania na wnioski wierzycieli wierzytelności nie zamieszczonych na liście lub zamieszczonych częściowo, przewidują zasady, na których oparty być musi projekt planu likwidacji, tak co do w upłynienia środków obrotowych jak i co do zaspokojenia zobowiązań wpisanych na listę oraz określają sposób przekazania innym państwowym organizacjom gospodarczym do wykonania umów, których przedsiębiorstwo wykonać nie może lub których wykonanie z uwagi na toczącą się likwidację jest gospodarczo niecelowe. Po wykonaniu planu likwidacji likwidator sporządza bilans na dzień ukończenia likwidacji oraz sprawozdanie likwidacyjne. Władza, której podlega przedsiębiorstwo wydaje decyzję co do uznania przedsiębiorstwa za zlikwidowane. Decyzja ta stanowi podstawę do wykreślenia przedsiębiorstwa z rejestru przedsiębiorstw państwowych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie urzędzenia i prowadzenia rejestru przedsiębiorstw państwowych (Dz. U.R.P. Nr 3 poz. 22) ustala sposób urzędzenia i prowadzenia rejestru oraz reguluje postępowanie w sprawach rejestrowych. Przewidziane są 3 działy rejestru: 1) dział A dla przedsiębiorstw rozliczających się z budżetem Państwa przez budżet centralny lub tym budżetem objęte, 2) dział B dla przedsiębiorstw rozliczających się z budżetem Państwa przez budżety terenowe lub tymi budżetami objęte i 3) dział C — dla przedsiębiorstw handlu zagranicznego podległych Ministrowi Handlu Zagr. a także innych przedsiębiorstw, które wskaże Minister Finansów. Każdy dział zawiera wymienione w rozporządzeniu rubryki. Do właściwych działów rejestru wpisuje się nadto łącznie z przedsiębiorstwami jednostki organizacyjne tych przedsiębiorstw, prowadzone według zasad wewnętrznego rozrachunku gospodarczego. Rozporządzenie wymienia organy rejestrowe, właściwe do wydawania decyzji w sprawach dotyczących rejestru, podaje, jakie dane powinno zawierać zgłoszenie do poszczególnych działów rejestru i w jakim terminie zgłoszenie to tudzież zmiany i uzupełnienia powinny być dokonane oraz reguluje sprawę zgodności wpisu ze stanem faktycznym. Przedsiębiorstwa istniejące w dzień wejścia w życie rozporządzenia są obowiązane do zgłoszenia wpisu do rejestru w terminie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie rozporządzenia.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie jednostek nadzoru inwestycyjnego i komórek wykonawstwa inwestycji systemem gospodarczym (MP Nr A—4, poz. 52). Do zarządzenia dołączona jest instrukcja zawierająca przepisy dotyczące warunków i trybu tworzenia przedsiębiorstw w budowie, ich zakresu działania, organizacji wewnętrznej, zasad finansowania, komórek nadzoru inwestycyjnego w przedsiębiorstwach rozbudowywanych, zarządów inwestycji oraz komórek wykonawstwa inwestycyjnego systemem gospodarczym. Do instrukcji dołączone są schematy organizacyjne oraz wzory preliminarzy kosztów.

Zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 17 stycznia 1952 r. w sprawie pokrywania kosztów utrzymania wojewódzkich zarządów miejskich przedsiębiorstw remontowo-budowlanych i robót specjalnych (MP Nr A—11, poz. 109). Koszty te pokrywane są z narzutów nadzorowanych przedsiębiorstw.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Uchwała Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie zmiany tymczasowej struktury organizacyjnej Ministerstwa Rolnictwa (MP Nr A—1, poz. 8). Zmiany dotyczą Departamentu Postępu w Rolnictwie (vide PUG Nr 9/39, str. 343).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1951 r. o zmianie uchwały Nr 49 Rady Ministrów w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa

Transportu Drogowego i Lotniczego i o przejściu Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego pod zwierzchni nadzór Prezesa Rady Ministrów (MP Nr A—1, poz. 10). Zmiany dotyczą sprawowania zwierzchniego nadzoru nad Państwowym Instytutem Hydrologiczno-Meteorologicznym (vide PUG Nr 5/35, str. 179, Nr 8/38, str. 294, Nr 10/40, str. 379 i Nr 12/48, str. 442 oraz patrz wyżej).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie zmiany tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Przemysłu Rolnego i Spożywczego (MP Nr A—1, poz. 11). Zmiana dotyczy Centralnego Zarządu Górzeln Rolniczych, który przechodzi do Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych (vide PUG Nr 1/43, str. 19).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie zmiany tymczasowej struktury organizacyjnej Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych (MP Nr A—1, poz. 12). Zmiana — jak wyżej (vide PUG Nr 8/38, str. 294).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1951 r. o zmianie Instrukcji Nr 3 w sprawie tworzenia wydziałów i referatów prezydium rad narodowych (MP Nr A—2, poz. 35). Zmiany dotyczą referatów społeczno-administracyjnych (vide PUG Nr 7/25, str. 184, Nr 10/28, str. 282, Nr 11/29, str. 309, Nr 1/31, str. 31, Nr 3/33, str. 106, Nr 4/34, str. 179, Nr 7/37, str. 262, Nr 8/38, str. 295, Nr 10/40, str. 378, Nr 12/42, str. 443 i Nr 1/43, str. 19).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie tymczasowej struktury organizacyjnej Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego (MP Nr A-4, poz. 49). Dołączona do uchwały struktura organizacyjna określa departamenty i centralne zarządy wchodzące w skład Ministerstwa, jednostki podległe Ministerstwu oraz podział departamentów na wydziały.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 28 grudnia 1951 r. w sprawie utworzenia Zarządu Radiostacji (MP Nr A-4, poz. 50) określa zakres działania Zarządu utworzonego w ramach Ministerstwa Poczty i Telegrafów.

Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 1952 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Rady Ministrów — Instrukcji Nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydium rad narodowych (MP Nr A-8, poz. 76) zawiera tekst jednolity Instrukcji Nr 8 z uwzględnieniem wszystkich zmian.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. zmieniająca uchwałę Nr 49 Rady Ministrów w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Transportu Drogowego i Lotniczego (MP Nr A-9, poz. 78). Zmiany dotyczą Departamentu Komunikacji Drogowej i Centralnego Zarządu Państwowej Komunikacji Samochodowej (patrz wyżej).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. zmieniająca uchwałę Nr 50 Rady Ministrów w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Kolei (MP Nr A-9, poz. 79). Zmiany dotyczą utworzenia Centralnego Zarządu Przedsiębiorstw Usługowych „Orbis” i Centralnego Zarządu Kolejowych Zakładów Gastronomicznych (vide PUG Nr 5/35, str. 179).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 1952 r. w sprawie sieci archiwalnej (MP Nr A-9, poz. 87) przewiduje archiwa centralne, wojewódzkie i powiatowe oraz określa zakres ich działania i organizację.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 roku o zmianie Instrukcji Nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydium rad narodowych (MP Nr A-11, poz. 106). Zmiany dotyczą wydziałów Przemysłu (patrz wyżej).

Zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 stycznia 1952 r. w sprawie ustalenia wykazu jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Zdrowia (MP Nr A-12, poz. 131) wymienia jednostki podległe Ministrowi Zdrowia.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 21 listopada 1951 r. w sprawie racjonalnej gospodarki materiałowej oraz walki z marnotrawstwem materiałów i robót w czasie ich wykonywania (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 15, poz. 140) wymienia obowiązujące w tym zakresie przepisy oraz nakazuje wyciąganie w stosunku do winnych naruszenia tych przepisów konsekwencji wskazanych w zarządzeniu.

KONTROLA PAŃSTWOWA

Zarządzenie Ministra Przemysłu Chemicznego z dnia 14 grudnia 1951 r. w sprawie organizacji kontroli wewnętrznej w resorcie przemysłu chemicznego (MP Nr A-9, poz. 92) likwiduje dotychczasowe Główne Inspektoraty Kontroli w Centralnych Zarządach i Zjednoczeniach w tym resorcie i tworzy ekspozytury Departamentu Kontroli w niektórych miastach.

Okólnik Ministra Oświaty z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie wydawania zarządzeń pokontrolnych (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 20, poz. 265) wyjaśnia sposób wydawania zarządzeń pokontrolnych na skutek kontroli przeprowadzanej przez organy kontroli wewnętrznej Ministerstwa Oświaty.

Okólnik Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 17 grudnia 1951 r. w sprawie spostrzeżeń, uwag, wniosków i postanowień organów Najwyższej Izby Kontroli doręczanych w związku z dokonaną kontrolą (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 16, poz. 157). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

RÓŻNE

Rozporządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 16 stycznia 1952 r. w sprawie podziału Państwa na okręgi energetyczne (Dz. U.R.P. nr 5 poz. 37) dzieli obszar Państwa na sześć okręgów energetycznych, obejmujących wymienione w rozporządzeniu województwa względnie ich części. Jednocześnie uchyla się rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 29 lipca 1948 r. o podziale Państwa na okręgi energetyczne (Dz. U.R.P. z 1948 r. Nr 38 poz. 28, Nr 51 poz. 409 i z 1950 r. Nr 7 poz. 71).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu wydawania dzienników urzędowych ministerstw i urzędów centralnych oraz dzienników międzyresortowych (MP Nr A-9, poz. 83) określa, na jakich warunkach mogą być wydawane dzienniki urzędowe i jakie akty mogą być w nich ogłaszane.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie nadania niektórym organom władzy uprawnień do nakładania i ściągania grzywien w drodze mandatu karnego (MP Nr A-9, poz. 84) nadaje te uprawnienia organom administracji leśnej, administracji żegluga śródlądowej, ochrony kolei, inspekcji pracy, służby zdrowia oraz nadzoru budowlanego.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu wydawania organom Milicji Obywatelskiej upoważnień do nakładania i ściągania grzywien w postępowaniu mandatowym (MP Nr A-9, poz. 85) nadaje te uprawnienia organom Milicji Obywatelskiej.

Pismo okólnie Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 1951 r. w sprawie egzekucji przez zajęcie uposażeń i wynagrodzeń (Dz. Urz. Min. Spraw. Nr 9, poz. 90) podaje do wiadomości okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 listopada 1951 r. Okólnik wskazuje wszystkim jednostkom na obowiązek stosowania się do przepisów egzekucyjnych zawartych w Kodeksie Postępowania Cywilnego przy skierowaniu egzekucji do uposażeń pracowników.

Tymczasowy Regulamin zespołów Adwokackich (Dz. Urz. Min. Spraw. Nr 9, poz. 93) zawiera przepisy dotyczące utworzenia zespołu, rejestru zespołów, organów zespołu, udzielania pomocy prawnej przez członków zespołu, pracy społecznej w zespole oraz organizacji zespołu.

Przepisy inwestycyjne na rok 1952

W numerze styczniowym „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” zamieściliśmy zestawienie aktów normatywnych, dotyczących działalności inwestycyjnej na rok 1952.

Akty te ujęliśmy w pięć grup, a mianowicie:

- I. Akty podstawowe
- II. Planowanie inwestycyjne
- III. Realizacja inwestycji
- IV. Finansowanie inwestycji
- V. Inwestycje pozalimitowe.

Przyjętą systematykę uzasadniamy w sposób następujący:

Sześcioltni Plan rozwoju gospodarczego i budowy podstaw socjalizmu w Polsce wyznacza gospodarce narodowej w zakresie inwestycji i budownictwa określone zadania rzeczowe, które stanowią podbudowę i rozwinięcie zadań produkcyjnych i usługowych, określonych w innych działach Planu Sześcioltniego.

Wytyczne tego planu, będącego aktem ustawodawczym, wyznaczają kierunki działalności inwestycyjnej, stanowiąc tym samym podstawowe ramy dla operatywnych rocznych planów inwestycyjnych.

W zakresie rocznej działalności inwestycyjnej wyraźnie wyodrębniają się dwa etapy: etap planowania inwestycyjnego i etap realizacji rocznego zadania inwestycyjnego.

Etap planowania inwestycyjnego polega na sformułowaniu przez inwestora bezpośredniego jego zamierzeń inwestycyjnych, analizowaniu tych zamierzeń przez nadrzędne władze inwestora oraz na zaakceptowaniu przez powołane do tego władze rocznego zadania inwestycyjnego.

W etapie realizacji rocznego zadania inwestycyjnego inwestor wykonuje zatwierdzony program rzeczowy i finansowy bądź to przy pomocy aparatu własnego, bądź też w drodze umów gospodarczych, regulujących na płaszczyźnie prywatno-prawnej wzajemne prawa i obowiązki stron.

Poza problematyką w zakresie planowania i wykonywania inwestycji pozostają zagadnienia, dotyczące sfinansowania działalności inwestycyjnej. Przepisy w tym zakresie charakteryzuje ingerencja banków w procesy inwestowania. Banki finansujące inwestycje koncentrują wszelkie środki na sfinansowanie inwestycji oraz przeprowadzają wszelkie rozliczenia z tytułu dokonanych nakładów inwestycyjnych. Wykonują one kontrolę gospodarki inwestycyjnej oraz kontrolę gospodarki produkcyjnej przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, czuwając nad prawidłowym przebiegiem procesu inwestowania i prawidłowym zużyciem środków finansowych na inwestycje.

Odrębną grupę w ramach działalności inwestycyjnej stanowią inwestycje pozalimitowe, obejmujące drobne nakłady inwestycyjne, zmierzające do stworzenia lub powiększenia obiektów majątku trwałego poza limitami inwestycyjnymi, określonymi w planach inwestycyjnych.

W dotychczasowej praktyce inwestycyjnej podstawową grupą aktów normatywnych określa zasady planowania, realizacji i finansowania działalności inwestycyjnej dla określonego roku inwestycyjnego, ulegając corocznie zmianom, odpowiednio do osiągniętych etapów w rozwoju naszej gospodarki narodowej.

Z tych względów zachodzi konieczność stałego aktualizowania przepisów inwestycyjnych.

W niniejszym numerze PUG zamieszczamy uzupełnienie przepisów zestawionych w numerze styczniowym (str. 20—25), posługując się przyjętym w tym numerze układem rzeczowym.

Uzupełnienie to nie zawiera wszystkich aktów normatywnych ogłoszonych w styczniu br., a to z tego względu, że w dążeniu do możliwie kompletnego zestawienia w numerze styczniowym zamieściliśmy w nim szereg aktów przed ich ogłoszeniem w publikacjach urzędowych.

CZĘŚĆ II — PLANOWANIE INWESTYCYJNE

Planowanie zadań inwestycyjnych

W zakresie planowania zadań inwestycyjnych na rok 1952 wydano zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 25 stycznia 1952 r. w sprawie robót i dostaw inwestycyjnych, objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r.

Zarządzenie to wydane zostało na podstawie § 6 uchwały Nr 917 Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. o tej samej nazwie (Mon. Pol. Nr A-1/52 poz. 15). Określa ono zasady i tryb włączenia do planu inwestycyjnego na rok 1952 tzw. poślizgu rzeczowego, tj. dostaw i robót inwestycyjnych, zaplanowanych do wykonania w 1951 r. i nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r.

W okresie przejściowym nakłady i wydatki z tytułu robót poślizgowych, tzn. faktury i rozliczenia za roboty budowlano-montażowe oraz wydatki inwestycyjne z tytułu robót wykonywanych systemem gospodarczym, podlegające zapłacie bezpośrednio ze środków inwestycyjnych, pokrywane są w myśl tego zarządzenia w ramach kwartalnych planów pokrycia finansowego inwestycji.

Warunkiem pokrycia tych dokumentów jest zgodność rzeczowa roboty z tytułem inwestycyjnym na rok 1951, a ponadto w zakresie robót wykonywanych na podstawie umów — zgodność faktury z notyfikowaną przez bank finansujący umowę o wykonanie robót na rok 1951 oraz złożenie bankowi porozumienia wstępnego między inwestorem a przedsiębiorstwem wykonawstwa inwestycyjnego, zawartego zgodnie z § 2 uchwały Nr 916 Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-1/52 poz. 14).

Faktury za dobra inwestycyjne z dostaw krajowych zostaną pokryte dopiero po włączeniu odnośnych robót i dostaw do planu inwestycyjnego na rok 1952.

Uzupełnieniem zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 25 stycznia 1952 r. jest instrukcja techniczna Nr 1 z dnia 31 stycznia 1952 r. w sprawie sposobu wypełniania wniosków o włączenie poślizgu inwestycyjnego do planu, wydana przez Departament Inwestycji PKPG, zawierająca — zgodnie z nazwą — wskazówki techniczne w przedmiocie wypełnienia wniosków inwestycyjnych, dotyczących poślizgu rzeczowego z PI/52.

Pismo okólnie Przewodniczącego PKPG Nr 1 z dnia 25 stycznia 1952 r. w sprawie zmian formalnych w planie inwestycyjnym na rok 1952 r.

Pismo to wyjaśnia, że dokonywanie w planie inwestycyjnym na 1952 r. zmian o charakterze formalnym, nie powodującym zmiany ustalonych dla poszczególnych tytułów zadań rzeczowych (tj. programów rzeczowych i planów oddania inwestycji do użytku) lub finansowych (tj. limitów inwestycyjnych dla danego tytułu lub składnika) — nie stanowi naruszenia zasady stabilizacji planu inwestycyjnego w rozumieniu uchwały Nr 946 Prezydium Rządu z dnia 28 grudnia 1951 r.

Jednocześnie pismo definiuje pojęcie zmian formalnych, wskazuje władze uprawnione do ich przeprowadzania oraz zapowiada wydanie przez Dep. Inwestycji PKPG szczegółowej instrukcji w tym przedmiocie.

Planowanie zaopatrzenia inwestycji w maszyny, urządzenie, sprzęt i inwentarz

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 482 z dnia 20 grudnia 1951 r., zmieniające instrukcję PKPG Nr 22a o sporządzeniu planu zaopatrzenia inwestycji w maszyny,

urządzenie, sprzęt i inwentarz na rok 1952 wyjaśniło, że przedsiębiorstwu budowlano-montażowemu nie może być zlecona dostawa maszyn i urządzeń, wymagających importu z zagranicy, na które wystawiane są indywidualne wnioski importowe, z wyjątkiem urządzeń typowych, które rozprowadzane są przez branżowe centrale handlowe oraz urządzeń i aparatów klimatyzacyjnych, które mają być zmontowane przez przedsiębiorstwo państwowe „Urządzenia Klimatyzacyjne”.

Planowanie wykonawstwa inwestycyjnego

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 434 z dnia 17 listopada 1951 r. w sprawie trybu zaopatrzenia i dystrybucji materiałów budowlanych w 1952 r. (Biul. PKPG Nr 32 poz. 333) ustala tryb zaopatrzenia i dystrybucji w 1952 r. materiałów budowlanych. Do zarządzenia dołączono wykaz materiałów budowlanych rozprowadzanych przez CHMB oraz listę artykułów bilansowych rozprowadzanych przez tę Centralę.

Planowanie pokrycia finansowego inwestycji

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 6 grudnia 1951 r. w sprawie zmiany stawek amortyzacyjnych od pojazdów samochodowych (Mon. Pol. Nr A-2 poz. 36 z 1952 r.) wprowadziło nowe zasady określania stawek amortyzacyjnych od tych pojazdów, stanowiąc częściową zmianę zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 17 lipca 1951 r. w sprawie podziału amortyzacji w przedsiębiorstwach działających według zasad rozrachunku gospodarczego na rok 1952 (Mon. Pol. Nr A-76 poz. 1052).

CZĘŚĆ III — REALIZACJA INWESTYCJI

Akty podstawowe — Budownictwo zimowe

W związku z uchwałą Nr 770 Prezydium Rządu z dnia 12 listopada 1951 r. w sprawie budownictwa zimowego 1951/52 (Mon. Pol. Nr A-12 poz. 123) Przewodniczący PKPG wydał dwa zarządzenia:

Nr 452 z dnia 13 grudnia 1951 r. w sprawie ciepłej odzieży specjalnej dla pracowników zatrudnionych w budownictwie w sezonie zimowym 1951/52 (Biul. PKPG Nr 1/52 poz. 5), określające normy odzieży specjalnej dla pracowników oraz

Nr 1 z dnia 2 stycznia 1952 r. w sprawie zmiany regulaminów premiowania w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych na okres zimowy 1951/52 r., wprowadzające procentowe wskaźniki wysokości premii przypadającej pracownikom umysłowym, zatrudnionym w centralnych zarządach, zjednoczeniach, przedsiębiorstwach budowlano-montażowych i instalacyjnych oraz podległym im jednostkach za wykonanie i przekroczenie planu produkcji i wydajności.

Oszczędność w budownictwie

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów Nr 37 z dnia 8 lutego 1952 r. w sprawie realizacji w roku 1952 uchwały Nr 109 Prezydium Rządu z dnia 21 lutego 1951 r. o oszczędności w budownictwie (Mon. Pol. Nr A-16 poz. 190).

Zarządzenie określa na rok 1952 zadania w zakresie zmniejszenia wartości kosztorysowych obiektów budowlanych oraz w zakresie zmniejszenia kosztów wykonawstwa robót budowlano-montażowych. Treść tego zarządzenia uwzględniono w art. pt.: „Obowiązki inwestora bezpośredniego w zakresie realizacji planu inwestycyjnego na rok 1952”.

Zlecenie dokumentacji technicznej przedsiębiorstwu państwowemu

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 349 w sprawie stosowania w obrocie krajowym umowy ramowej o udzielenie pomocy technicznej w ramach współpracy naukowo-technicznej z zagranicą.

Zarządzenie określa zasady i tryb postępowania w obrocie krajowym przy zawieraniu umów o udzielenie pomocy technicznej z zagranicy lub przeznaczonej na zagranicę. Zagadnienia powyższe koncentrują się w Przedsiębior-

stwie Państwowym — Biuro Dokumentacji Technicznej, które zawiera z kontrahentami krajowymi stosowne umowy, według wzoru, stanowiącego załącznik do zarządzenia. Zawierane przez inwestorów umowy o dostarczenie dokumentacji technicznej z zagranicy podlegają bankowej kontroli umów na zasadach analogicznych, jak umowy o dokumentację techniczną wykonywaną w kraju.

Zlecenie robót budowlano-montażowych przedsiębiorstwu państwowemu

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych, objętych planem inwestycyjnym (Mon. Pol. Nr A-5, poz. 53).

Zarządzenie ustala zasady i tryb zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych. Wprowadza ono nowe wzory umów, według których powinny być udzielane i przyjmowane zamówienia w tym zakresie oraz tymczasowe warunki umowne, regulujące wzajemne prawa i obowiązki stron.

W myśl tego zarządzenia inwestor na podstawie zatwierdzonego projektu wstępnego na całość zadania inwestycyjnego, przekraczającego jeden rok zawiera umowę wieloletnią, tj. umowę na całość wieloletniego zadania inwestycyjnego. W ramach tej umowy wieloletniej na każdy rok wykonania budowy zawierane są umowy roczne na wielkość robót danego roku. Dla zadań inwestycyjnych nieprzekraczających jednego roku ustalono odrębny wzór umowy.

Zarządzenie uchyliło moc obowiązującą zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 40 z dnia 5 lutego 1951 r. w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażyowych (Mon. Pol. Nr A-18 poz. 238 i Nr A/24 poz. 312) polecając dostosowanie umów zawartych na rok 1952 według dawnego wzoru w terminie do dnia 31 stycznia 1951 r.

Nowe wzory nie dotyczą umów zawieranych przez jednostki podporządkowane Centr. Zarząd. Bud. Miast i Osiedli „ZOR”, dla których wzory umów ustali Minister Budownictwa Miast i Osiedli.

Nadzór nad robotami budownictwa inwestycyjnego

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 471 z dnia 7 grudnia 1951 r. w sprawie nadzoru autorskiego nad wykonywaniem robót inwestycyjnych (Biul. PKPG Nr 2 poz. 7 z 1952 r.).

Zarządzenie ustanawia nadzór autorski nad wykonywaniem robót inwestycyjnych, mający na celu zapewnienie zgodności wykonywania inwestycji z zatwierdzonymi projektami. Koszty tego nadzoru pokrywa inwestor bezpośrednio zgodnie z rzeczywistymi kosztami ze swych środków inwestycyjnych, jednak w wysokości nie wyżej niż 0,15% kosztu budowy ustalonego według kosztorysu.

CZĘŚĆ IV — FINANSOWANIE INWESTYCJI

Zasady finansowania inwestycji

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie pozabudżetowych środków specjalnych na finansowanie inwestycji (Mon. Pol. Nr A-1 poz. 22 z 1952 r.)

W myśl tego zarządzenia pozabudżetowymi środkami specjalnymi na finansowanie inwestycji są sumy pochodzące z dochodów, które przeznaczone są na pokrycie wydatków inwestycyjnych bez włączenia ich brutto do budżetu. Środki te mogą być przeznaczone na finansowanie inwestycji limitowych i pozalimitowych.

Technika finansowania inwestycji

Pismo Okólne Departamentu Inwestycji PKPG Nr 3 z dnia 9 stycznia 1952 r. w sprawie zaświadczeń dokumentacji technicznej wprowadza wzory zaświadczeń

o zatwierdzeniu w należytych trybie wymaganej dla danego rodzaju inwestycji dokumentacji lub o zwolnieniu danej inwestycji od posiadania projektu wstępnego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 5 lutego 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie zasad finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego (Mon. Pol. Nr A-16, poz. 189).

Wprowadzone tym zarządzeniem zmiany dotyczące postanowień Rozdziału IX — Finansowanie zobowiązań z tytułu wykonanych inwestycji w poprzednim roku (§ 93—94) powołanego w tytule zarządzenia (Mon. Pol. Nr A-6 poz. 60 z 1952).

Obowiązki inwestora bezpośredniego w zakresie realizacji Planu Inwestycyjnego na rok 1952

I. Uwagi wstępne

Z dniem 1 stycznia 1952 r. nastąpił przełom w zasadach finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, będący dalszym etapem na drodze pogłębiania w naszej gospodarce inwestycyjnej zasad socjalistycznej gospodarki planowej.

Nowe zasady obowiązujące w tym zakresie znalazły wyraz przede wszystkim w zarządzeniu przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. w sprawie finansowania inwestycji limitowych i działalności przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego przez banki specjalne (Mon. Pol. Nr A-6 poz. 60 z 1952 r.).

Są one konsekwencją zarówno zmiany charakteru planu inwestycyjnego, dokonanej zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr 347 z dnia 18 lipca 1951 r. w sprawie zasad i trybu sporządzania planu inwestycyjnego na rok 1952 (instrukcja PKPG Nr 21a) oraz instrukcją budżetową Ministra Finansów Nr 5/52 z dnia 25 lipca 1952 r. w sprawie planowania pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952, jak i pogłębionej na rok 1952 dyscypliny w zakresie dokumentacji inwestycyjnej, poprawności opracowania planu inwestycyjnego i stabilizacji zadań inwestycyjnych.

Zgodnie z zasadami powołanych wyżej aktów normatywnych plan inwestycyjny od 1952 r. jest wyłącznie planem rzeczowym. Określa on rozmiary i zakres nakładów inwestycyjnych, które mają być wykonane w planowanym roku oraz wartości kosztorysowe (limity inwestycyjne) tych nakładów.

Natomiast określenia źródeł pokrycia i wysokości poszczególnych rodzajów środków finansowych, służących na pokrycie zaplanowanych nakładów, stanowią przedmiot odrębnych planów pokrycia finansowego, sporządzanych w trybie i na zasadach powołanej instrukcji Ministra Finansów Nr 5/52 z dnia 25 lipca 1951 r., a w odniesieniu do jednostek organizacyjnych spółdzielczych — w trybie i na zasadach instrukcji Ministra Finansów z dnia 19 września 1951 r. w sprawie planowania pokrycia finansowego inwestycji przez centrale spółdzielcze, związki spółdzielcze i spółdzielnie.

Jedynie w zakresie limitów inwestycyjnych, przeznaczonych na finansowanie z kredytów bankowych (dane środki zwrotne) inwestycje spółdzielni produkcyjnych i gospodarki drobnotowarowej limity planu inwestycyjnego określają równocześnie tzw. limity finansowania, tj. wysokość środków przyznanych na sfinansowanie tych inwestycji. W odniesieniu do tej grupy inwestycji nie sporządza się odrębnych planów pokrycia finansowego inwestycji (nazywanych w skrócie p. p. f. i.).

Akumulacja środków na sfinansowanie inwestycji, rozliczenia z tytułu dokonanych nakładów inwestycyjnych, jak również przeprowadzanie kontroli działalności inwestycyjnej należy do zakresu działania banków finansujących inwestycje, określanych mianem banków specjalnych, stojących na straży prawidłowego zużywania środków przeznaczonych na prowadzenie

CZĘŚĆ IV — INWESTYCJE POZALIMITOWE

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 grudnia 1951 r. zmieniające i uzupełniające niektóre przepisy instrukcji o inwestycjach pozalimitowych (Mon. Pol. Nr A-1/52 poz. 19).

Zarządzenie to wprowadza zmiany i uzupełnienia do instrukcji, stanowiącej załącznik do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 7 kwietnia 1951 r. w sprawie stosowania instrukcji o inwestycjach pozalimitowych (Mon. Pol. Nr A-41 poz. 522). Zmiany te polegają na poddaniu postanowieniom tej instrukcji również inwestycji pozalimitowych, podejmowanych przez jednostki budżetowe lub ze środków budżetowych.

inwestycji i prawidłowego przebiegu procesów inwestowania.

Banki te — w aktualnej strukturze naszej bankowości Bank Inwestycyjny i Bank Rolny — podejmują finansowanie inwestycji na podstawie następujących dokumentów:

1) tytułu inwestycyjnego — sporządzonego w trybie przepisanej instrukcją PKPG Nr 21a,

2) rocznego i kwartalnych planów pokrycia finansowego inwestycji (p. p. f. i.) — sporządzonych w oparciu o postanowienia instrukcji budżetowej Nr 5/52 lub zarządzenia Ministra Finansów z dnia 19 września 1951,

3) wymaganej przepisami inwestycyjnymi dokumentacji technicznej i prawnej (instrukcja PKPG Nr 20),

4) a ponadto w odniesieniu do prac projektowych i robót budowlano-montażowych — stosownej umowy, wykazu obiektów zleconych do wykonania samodzielnie oddziałom wykonawstwa inwestycyjnego (SOWI) albo zleceń wewnętrznych na wykonywanie robót przez własne brygady robocze inwestora.

Warunkiem finansowania inwestycji przez banki specjalne jest uprzednie zakumulowanie stosownych środków finansowych, a w zakresie inwestycji finansowanych z kredytów bankowych — uprzednie złożenie przez inwestora skryptu dłużnego.

Rozważając problem finansowania inwestycji z punktu widzenia inwestora bezpośredniego, możemy wyodrębnić kilka grup zagadnień, będących warunkiem prawidłowego finansowania tej działalności, a w szczególności:

- 1) sprawę akumulacji środków inwestycyjnych,
- 2) sprawę angażowania środków inwestycyjnych.
- 3) sprawę dokumentacji inwestycyjnej,
- 4) sprawę oszczędności w budownictwie,
- 5) sprawę rozliczeń z tytułu dokonanych nakładów inwestycyjnych,
- 6) sprawę wykonywania robót systemem gospodarczym,
- 7) sprawę rozliczenia nakładów inwestycyjnych wykonanych w poprzednim roku.

Sprawy te pokrótce omówimy w dalszych częściach niniejszego artykułu.

II. Akumulacja środków inwestycyjnych

Jak wiemy — podstawowym dokumentem rocznego planu inwestycyjnego jest wniosek o włączenie inwestycji do planu inwestycyjnego, który po zatwierdzeniu go przez właściwe władze staje się tytułem inwestycyjnym, tj. dokumentem stanowiącym dla inwestora bezpośredniego podstawę do legalnego angażowania środków inwestycyjnych na poszczególne składniki tytułu, zgodnie z programem rzeczowym i do wysokości limitów inwestycyjnych (wartości kosztorysowych) tych składników.

W tym zakresie zasady i tryb postępowania obowiązujące na rok 1952 nie odbiegają od dotychczasowych zasad i trybu postępowania. Inwestor bezpośredni po

otrzymaniu tytułu inwestycyjnego upoważniony jest do podejmowania i prowadzenia działalności inwestycyjnej w zakresie ustalonym w tym tytule.

Jednakże w dotychczasowym systemie finansowania inwestycji uruchomienie tytułu inwestycyjnego było ponadto równoznaczne z przydzieleniem inwestorowi środków pieniężnych w wysokości limitu inwestycyjnego i uprawniało go do dysponowania tymi środkami.

Ta zasada została całkowicie przekreślona postanowieniami o planowaniu pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952 i nowymi zasadami finansowania inwestycji.

Począwszy od 1952 r. tytuł inwestycyjny — określając wyłącznie wartości kosztorysowe zadań rzeczowych nim objętych — nie stanowi wystarczającej podstawy do podjęcia finansowania inwestycji, do dysponowania środkami inwestycyjnymi. Wysokość środków na pokrycie planowanych kosztów inwestycji — poczynając od 1952 r. — określają odrębne dokumenty: roczne i kwartalne plany pokrycia finansowego inwestycji (p. p. f. i.).

Banki specjalne, do zakresu działania których m. in. należy również koncentrowanie wszelkich środków pieniężnych na inwestycje oraz przeprowadzenie wszelkich rozliczeń dotyczących działalności inwestycyjnej w tegorocznym systemie finansowania inwestycji, podejmują finansowanie tej działalności dopiero w oparciu o te dwa dokumenty: tytuł inwestycyjny i plan pokrycia finansowego inwestycji.

P. p. f. i. stanowią załączniki do bilansów dochodów i wydatków przedsiębiorstw i zakładów działających na zasadach rozrachunku gospodarczego oraz do preliminarzy dochodów i wydatków budżetowych jednostek, zakładów i przedsiębiorstw budżetowych, podlegając zatwierdzeniu przez władze uprawnione do zatwierdzania odnośnych bilansów i preliminarzy. Wyodrębniają one poszczególne źródła finansowania inwestycji: amortyzację własną inwestora, inne środki własne, amortyzację scentralizowaną oraz dotację budżetową na inwestycje.

Jedynie w zakresie finansowanych z kredytów bankowych limitów inwestycyjnych (spółdzielczość produkcyjna i drobna wytwórczość) nie sporządza się odrębnych p. p. f. i. (tytuł inwestycyjny stanowi równocześnie jednostkowy plan pokrycia finansowego).

Zbiornicze p. p. f. i. sporządzane są w układzie szczegółowej klasyfikacji budżetowej. Są one po ich zatwierdzeniu przez Ministerstwo Finansów przekazywane bankom specjalnym, które przeprowadzają kontrolę zgodności p. p. f. i. inwestorów niższego szczebla z planami wyższego szczebla.

W ramach rocznych p. p. f. i. sporządzane są plany kwartalne (indywidualne i zbiorcze), stanowiące operatywną podstawę finansowania inwestycji, określającą nieprzekraczalne limity środków inwestycyjnych na dany kwartał.

Na podstawie tych planów następuje również akumulacja środków. Dotacje budżetowe na inwestycje przelewane są przez właściwe organy finansowe w trybie i na zasadach określonych w przepisach o wykonywaniu budżetu. Dokonanie tego przelewu jest warunkiem finansowania przez banki specjalne inwestycji objętych danym budżetem. Pozostałe środki inwestycyjne (z wyłączeniem kredytów bankowych) akumulowane są przez inwestorów, przy czym tryb tej akumulacji zasadniczo nie odbiega od dotychczasowego trybu postępowania. W szczególności inwestorzy przelewają do właściwych oddziałów banków specjalnych amortyzację własną w ratach miesięcznych w wysokości $\frac{1}{3}$ części kwoty zaplanowanej na dany kwartał. Miesięczne raty mają charakter zaliczkowy i są rozliczane na podstawie kwartalnych zamknięć rachunkowych. Terminowość i kompletność akumulacji amortyzacji podlega kontroli banków specjalnych. W określonych przypadkach banki specjalne mogą udzielać kredytów na poczet niezapadłych jeszcze rat zaplanowanej na dany rok akumulacji amortyzacji własnej inwestora.

Środki na sfinansowanie inwestycji pochodzących z innych źródeł własnych inwestora, jak np. z odszkodowań z tytułu szkód przemysłowych lub ubezpieczeń rzeczowych, z wpłat przyszłych użytkowników, z funduszu zakładowego itp. — akumulowane są w granicach kwartalnych p. p. f. i. i w miarę ich uzyskiwania.

Jak wspomniano wyżej, powyższe zasady (z wyjątkiem trybu przelewów środków budżetowych) pokrywają się z dotychczas obowiązującymi zasadami. Odmiennym natomiast unormowaniem zagadnienia jest przyjęcie zasady, że **faktycznie akumulowane w bankach specjalnych środki stanowią górną granicę zdolności płatniczej inwestora z tytułu jego działalności inwestycyjnej**. W systemie finansowania inwestycji na rok 1952 banki specjalne nie dokonują rozliczeń z tytułu wykonanych dostaw, robót i usług inwestycyjnych, pomimo rzeczowej zgodności dokumentów uzasadniających wypłaty z tytułem inwestycyjnym, jeżeli inwestor uprzednio nie zakumulował odpowiednich środków lub właściwy budżet nie przelał dotacji na inwestycje, bądź też — jeżeli należności te przekraczają limity kwartalnego p. p. f. i. Faktury i rozliczenia nie podlegające zapłacie banki specjalne zatrzymują w portfelu niepokrytych faktur do czasu wpływu środków pieniężnych względnie skorygowania kwartalnego planu pokrycia finansowego inwestycji.

Powyższa zasada, stanowiąca konsekwencję poddania dotacji budżetowej na inwestycje ogólnym zasadom gospodarki budżetowej, nakazuje inwestorom prawidłowsze niż dotychczas gospodarowanie środkami inwestycyjnymi. Inwestorzy ponoszą odpowiedzialność finansową (kary za zwłokę) za wystarczalność środków finansowych na pokrycie zawartych umów i wydanych zleceń i zamówień. Powinni oni przywiązywać większą niż dotychczas wagę do prawidłowego planowania pokrycia finansowego inwestycji i prawidłowej oraz terminowej akumulacji środków.

Uwagi dotyczące akumulacji środków — rzecz jasna — nie mają zastosowania do inwestycji finansowanych z kredytów bankowych (dawne środki zwrotne). W odniesieniu do tych środków banki specjalne przyznają jednorazowo na cały rok stosowne środki w wysokości określonej w limicie tytułu inwestycyjnego. Wypłaty z tych kredytów dokonywane są po ich zabezpieczeniu na rzecz banku specjalnego skryptem dłużnym według wzoru ustalonego przez bank.

Należy również podkreślić, że dotychczasowym systemem banki specjalne prowadzą w terytorialnie właściwym oddziale odrębny dla każdego inwestora rachunek inwestycyjny. Na rachunku tym księgowane są uruchomione limity finansowania, akumulacja środków i wypłaty dokonane w wyniku działalności inwestycyjnej. O zaszcłościach na rachunku inwestorzy powiadamią w drodze odpowiednich awizów. Zapisy na rachunkach podlegają kwartalnym uzgodnieniom w trybie i na zasadach określonych w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 12 listopada 1951 r. w sprawie obowiązku okresowego uzgadniania przez inwestorów zapisów księgowych w zakresie finansowania inwestycji z bankami finansującymi inwestycje (Mon. Pol. Nr A-95 poz. 1324).

Terminy wykorzystania środków objętych p. p. f. i. upływają z dniem 31 grudnia 1952 r. Nie rozliczone do tego dnia zobowiązania inwestorów z tytułu ich działalności inwestycyjnej 1952 r. — jako zobowiązania budowy w rozumieniu przepisów o planowaniu pokrycia finansowego inwestycji — przejdą na rok 1953 i będą pokrywane w ramach środków p. p. f. i. tego roku.

Ostateczne rozliczenia wypłat na inwestycje i ich zachowanie na poszczególne źródła pokrycia finansowego inwestycji dokonują banki specjalne jednorazowo przy zamknięciu roku operacyjnego. Nadwyżki przekazanych środków budżetowych podlegają zwrotowi do właściwego budżetu, z którego zostały wypłacone, a nadwyżki pochodzące z pozostałych źródeł sfinansowania (z wyłączeniem sum pochodzących z ofiar pieniężnych społeczeństwa) — odprowadzeniu na dochód budżetu, z którym powiązany jest dany inwestor.

III. Angażowanie środków inwestycyjnych

Podstawową formą angażowania środków inwestycyjnych są umowy gospodarcze, które w gospodarce socjalistycznej odgrywają wielką rolę. Są one bowiem instrumentem określającym jakie jednostki gospodarcze i w jakim zakresie zobowiązane są do wykonania planu gospodarczego. Jednocześnie umowy są najlepszym środkiem wiążącym zadania wynikające z planów gospodarczych z socjalistyczną metodą gospodarowania — z zasadami rozrachunku gospodarczego.

Umowy gospodarcze regulują na płaszczyźnie prywatno-prawnej wzajemne prawa i obowiązki stron. Treść ich — rzecz jasna — musi być zindywidualizowana, dostosowana do konkretnego przypadku, do określonego zadania inwestycyjnego, będącego przedmiotem umowy. Jednakże w gospodarce socjalistycznej istnieją szczegółowe przepisy, regulujące warunki zawarcia ważnej umowy i jej typową treść, wypływające z obowiązującej w tej gospodarce zasady centralnego planowania i kierowania procesami gospodarczymi.

W zakresie działalności inwestycyjnej zasadniczo spotykamy się z dwiema grupami umów:

a) z umowami (zamówieniami) na dostawy dóbr inwestycyjnych, tj. na dostawy maszyn, urządzeń, sprzętu i wyposażenia inwestycyjnych oraz

b) z umowami o wykonawstwo inwestycyjne, tj. z umowami o wykonanie prac projektowych i robót budowlano-montażowych.

Umowy o dostawy dóbr inwestycyjnych — w zależności od przedmiotu umowy — powinny być zawierane przy zastosowaniu ogólnych przepisów o dostawach, robotach i usługach na rzecz Skarbu Państwa oraz niektórych kategorii osób prawnych (ustawa z dnia 13 listopada 1948 r. — Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 494) albo przepisów o umowach planowych w gospodarce socjalistycznej (ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r.) w oparciu o obowiązujące instrukcje Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w przedmiocie planowania zaopatrzenia inwestycji w maszyny, urządzenia, sprzęt i inwentarz (instrukcja PKPG Nr 22a).

Umowy o wykonawstwo inwestycyjne powinny być zawierane przy zastosowaniu ogólnych przepisów o dostawach, robotach i usługach, w oparciu o postanowienia instrukcji PKPG, dotyczących planowania dokumentacji technicznej dla inwestycji (instrukcje FKPG Nr 23 i Nr 23a) oraz planowania rozdziału robót budowlano-montażowych (instrukcja PKPG Nr 24a).

Cechą charakterystyczną „wykonawstwa inwestycyjnego“ jest to, że zadania inwestycyjne w tym zakresie z reguły są wykonywane przez specjalne organizacje: państwowe biura projektowe oraz państwowe przedsiębiorstwa budowlano-montażowe na podstawie umów o dzieło, zawieranych między inwestorami, tj. wykonawcami zadań inwestycyjnych i dysponentami środków inwestycyjnych — jako zamawiającymi a przedsiębiorstwami wykonawstwa inwestycyjnego — jako przyjmującymi zamówienia.

W celu ustalenia jednolitego trybu postępowania w tym zakresie, Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w drodze odrębnych zarządzeń wprowadził stosowne wzory umów.

W zakresie prac projektowych omawiany przedmiot reguluje zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 112 z dnia 10 marca 1951 r. w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej dotyczącej sporządzania dokumentacji technicznej dla inwestycji (Mon. Pol. Nr A-35, poz. 441 i Biul. PKPG Nr 11, poz. 115), zmienione zarządzeniem Nr 193 z dnia 28 maja 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-49, poz. 647 i Biul. PKPG Nr 16, poz. 159) oraz zarządzeniem Nr 410 z dnia 22 października 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-94, poz. 1308 i Biul. PKPG Nr 30, poz. 310), określające tryb i warunki zlecenia dokumentacji technicznej państwowym biurom projektowym oraz sposób obliczania i regulowania należności za wykonaną dokumentację.

W zakresie robót budowlano-montażowych przedmiot ten na rok 1952 wstępnie uregulowany został uchwałą Nr 916 Prezydium Rządu z dnia 21 grudnia 1951 r. w sprawie tymczasowego uregulowania stosunków między inwestorami a przedsiębiorstwami wykonującymi roboty budowlano-montażowe oraz między generalnymi wykonawcami a podwykonawcami, po dniu 1 stycznia 1952 r. (Mon. Pol. Nr A-1, poz. 14), a następnie zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych objętych planem inwestycyjnym (Mon. Pol. Nr A-5, poz. 53). Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. uchyliło dotychczas obowiązujące w tym przedmiocie przepisy (zarządzenie Nr 40 z dnia 5 lutego 1951 r.), wprowadzając nowe wzory umów oraz nowe, tymczasowe warunki umowne.

W mniejszych rozmiarach zamówienia w zakresie wykonawstwa inwestycyjnego realizowane są przez tzw. drobnych wykonawców, tj. przez spółdzielcze organizacje projektowe i projektantów prywatnych oraz przez spółdzielcze przedsiębiorstwa budowlano-montażowe, szkoły przysposobienia przemysłowego, indywidualnych rzemieślników oraz inne osoby prawa prywatnego.

Zasady i tryb zawierania tych umów o wykonawstwo inwestycyjne określają zarządzenia wykonawcze do ustawy o dostawach, robotach i usługach, z których najczęstsze zastosowanie mają:

a) w odniesieniu do dokumentacji technicznej — zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 189 z dnia 27 lipca 1950 r. w sprawie trybu wykonywania dokumentacji technicznej dla potrzeb planu inwestycyjnego (Biul. PKPG Nr 17, poz. 194), a

b) w odniesieniu do robót budowlano-montażowych — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów, Przewodniczącego PKPG i zainteresowanych ministrów z dnia 31 sierpnia 1950 r. w sprawie udzielania zamówień centralom prywatnego przemysłu oraz w sprawie stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez osoby, o których mowa w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (Mon. Pol. Nr A-112, poz. 1414) oraz zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 23 marca 1951 r. w sprawie spółdzielni, którym mogą być udzielane zamówienia w zakresie robót budowlanych na równi z przedsiębiorstwami państwowymi (Mon. Pol. Nr A-28, poz. 363).

Dla robót budowlano-montażowych wykonywanych przez drobnych wykonawców brak dotychczas wzorów umów. Powołane wyżej zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. zobowiązuje jednakże Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła do ustalenia stosownych wzorów. Do czasu ich wydania inwestorzy, opracowując we własnym zakresie projekty umów, powinny mieć na uwadze szczegółowe wytyczne w tym względzie, zawarte w § 54 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa... oraz niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 73), określające warunki konieczne dla zabezpieczenia interesów zamawiającego.

Zadania inwestycyjne w zakresie robót budowlano-montażowych są ponadto wykonywane bezpośrednio przez inwestorów bądź to przy użyciu własnych brygad roboczych, bądź też przez tzw. samodzielne oddziały wykonawstwa inwestycyjnego (SOWI) tj. organizacyjnie wyodrębnione komórki inwestora, działające na zasadach pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego i operujące swą działalność na własnych planach produkcji budowlano-montażowej (porównaj zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów Nr 466 z dnia 24 grudnia 1951 r. w sprawie jednostek nadzoru inwestycyjnego i komórek wykonawstwa inwestycji systemem gospodarczym) (Mon. Pol. Nr A-4, poz. 52). Do tej kategorii robót powrócimy w dalszej części artykułu.

Szczegółowe przedstawienie całokształtu aktów normatywnych w zakresie angażowania środków inwestycyjnych niewspółmiernie rozszerzyłoby ramy niniejszego artykułu i dlatego ograniczymy się do powyższych uwag, odsyłając bliższe rozpracowanie zagadnienia do odrębnego artykułu.

Musimy jednak podkreślić, że zgodnie z zasadami dyscypliny inwestycyjnej (uchwała Nr 27 Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. — Mon. Pol. Nr A-8, poz. 124) inwestorzy ponoszą pełną odpowiedzialność za zgodność rzeczową i formalno-prawną dokonanych zaangażowań z tytułem inwestycyjnym i jego składnikami oraz za wystarczalność środków finansowych na pokrycie zawartych umów i wydanych zleceń i zamówień. Założenia uchwały o dyscyplinie w zakresie działalności inwestycyjnej dotyczące przestrzegania zgodności rzeczowej i finansowej z tytułem inwestycyjnym, wykonywania dostaw, robót i usług wyłącznie na podstawie uprzednio podpisanych umów i wydanych zleceń wewnętrznych, prawidłowego znakowania umów, zleceń i zamówień symbolami tytułu inwestycyjnego, notyfikowania bankom specjalnym odpisów umów o roboty budowlano-montażowe i prace projektowe, niewykonywania robót budowlanych i montażowych ponad wysokość potwierdzonych przez banki specjalne wartości kosztorysowych, terminowości i prawidłowości rozliczeń z tytułu wykonanych zadań inwestycyjnych itp. — posiadają pełen walor prawny również w odniesieniu do działalności inwestycyjnej, prowadzonej w 1952 r.

Na rok 1952 utrzymany został także obowiązek inwestorów, dotyczący prowadzenia analitycznej kartoteki inwestycyjnej stanowiącej instrument wewnętrznej kontroli inwestora i pozwalający mu na stałe śledzenie stanu zaangażowań oraz postępu finansowej realizacji planu inwestycyjnego.

Należy podkreślić, że na rok 1952 w systemie zlecania robót budowlano-montażowych ugruntowana została zasada generalnego wykonawcy robót. Prezydium Rządu w drodze odrębnej uchwały (Nr 915 z dnia 21 grudnia 1951 r. — Mon. Pol. Nr A-1, poz. 13) zobowiązało inwestorów i przedsiębiorstwa wykonawcze do ścisłego zachowania tej zasady, zabraniając bankom specjalnym finansowania umów, zawartych z jej naruszeniem.

IV. Dokumentacja inwestycyjna

Posiadanie przez inwestora prawidłowej dokumentacji technicznej stanowi podstawowy warunek dobrego planowania, wykonywania i finansowania inwestycji.

Uchwała Nr 477 Prezydium Rządu z dnia 18 lipca 1951 r. (Biul. PKPG Nr 22, poz. 219) uzależniła włączenie inwestycji do Planu Inwestycyjnego na rok 1952 od posiadania przez inwestora co najmniej prawidłowo opracowanego i należyście zatwierdzonego projektu wstępnego wraz z kosztorysami dla całości inwestycji, dopuszczając wyjątki w tym zakresie jedynie w odniesieniu do niektórych inwestycji produkcyjnych i związanych z nimi inwestycji w zakresie budownictwa mieszkaniowego. W oparciu o założenia tej uchwały Przewodniczący PKPG ustalił szczegółowe terminy na opra-

cowanie poszczególnych stadiów dokumentacji technicznej oraz wyjaśnił zakres dokumentacji niezbędnej potrzebnej dla prowadzenia robót budowlano-montażowych (Biul. PKPG Nr 22, poz. 244 i Nr 30, poz. 312). Niedostarczenie przez inwestora odpowiedniej dokumentacji w przepisany terminie upoważnia przedsiębiorstwo wykonawcze do wystąpienia z wnioskiem o skreślenie danej inwestycji z planu produkcyjnego przedsiębiorstwa i z planu inwestycyjnego.

Dyskontując ustalenia powyższych aktów normatywnych zasady finansowania inwestycji na rok 1952 zastrzyły zakres wymaganej dokumentacji technicznej potrzebnej dla podjęcia finansowania nakładów inwestycyjnych.

Niezależnie od wymienionych we wstępie niniejszego artykułu dokumentów, warunkujących rozpoczęcie finansowania inwestycji (tytuł inwestycyjny i p. p. f. i.), inwestorzy zobowiązani zostali do przedłożenia bankom specjalnym następujących dokumentów:

1) odnośnie inwestycji polegających na robotach lub na robotach i zakupach dóbr inwestycyjnych:

- a) zaświadczeń inwestora naczelnego o zatwierdzeniu w należytych trybie wymaganej dla danego rodzaju inwestycji dokumentacji technicznej, bądź też — w przypadkach przewidzianych w uchwale Prezydium Rządu Nr 477 — odpowiednich zaświadczeń Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o czasowym zwolnieniu z dokumentacji,
- b) odpisu zatwierdzonego kosztorysu generalnego,
- c) odpisów kosztorysów szczegółowych na poszczególne obiekty, roboty i nakłady,
- d) wieloletnią i roczną umowę inwestora z przedsiębiorstwem wykonawstwem inwestycyjnym — przy wykonawstwie systemem zleconym, umowę inwestora z drobnym wykonawcą, wykaz obiektów zleconych do wykonania SOWI lub zlecenia wewnętrzne na wykonanie robót przez własne brygady robocze — przy wykonawstwie systemem gospodarczym,

2) odnośnie inwestycji polegających wyłącznie na zakupach:

- a) odpis zatwierdzonego wieloletniego programu zakupów i
- b) odpis rocznego planu nakładów.

Inwestycje nie posiadające dostatecznego udokumentowania traktowane są w 1952 r. jako inwestycje poza-planowe i nie podlegają finansowaniu. Jedynie w uzasadnionych przypadkach Przewodniczący PKPG, a w zakresie inwestycji II grupy — właściwy inwestor centralny może zezwolić na przejściowe finansowanie inwestycji bez pełnej dokumentacji technicznej. Nieuzupełnienie dokumentacji w przepisany termin powoduje wstrzymanie dalszego finansowania, a tym samym przerwanie robót.

Należy podkreślić, że dla inwestycji drobnych, o wartości kosztorysowej całej inwestycji nie przekraczającej zł 150.000. — wystarczającą dokumentacją techniczną są: szacunkowy preliminarz kosztów i kosztorysy szczegółowe.

K o m u n i k a t

Redakcja zawiadania, że „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego“ można od 1 stycznia 1952 r. nabywać również w luźnej sprzedaży komisowej w następujących kioskach PPK „Ruch“

w Warszawie — w gmachu KC PZPR przy al. Stalina 9
w gmachu PKPG przy Pl. Trzech Krzyży 5
w gmachu MSZ przy Al. I Armii WP 23
w gmachu Sądów — przy al. Gen. Świerczewskiego
w gmachu Banku Inwestycyjnego — przy al. Jerozolimskich 7
oraz w kioskach Międzynarodowego Klubu Prasy:
przy pl. Unii, ul. Nowy Świat i pl. Komuny Paryskiej.

Nadto sprzedaż komisową PUG prowadzi kioski dworcowe w: Bydgoszczy, Chorzowie, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Sosnowcu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu. Redakcja prosi PT czytelników o zgłaszanie reklamacji w razie niemożności nabycia „PUG“ we wskazanych miejscach sprzedaży.

Prawo wynalazcze

Polskie prawo wynalazcze obejmuje przepisy normujące zagadnienia wynalazków, wzorów, udoskonaleń technicznych i usprawnień.

Usystematyzowany wykaz aktów prawnych, składających się na całość prawa wynalazczego jest zamieszczony w „Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego” z 1951 r., Nr 7, str. 272—275; zob. również „Errata” na str. 316 Nr 8 z r. 1951.

Od czasu ukazania się Nr 7 Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego do dnia 28 lutego 1952 zostały wydane następujące akty prawne stanowiące uzupełnienie wykazu zamieszczonego w wymienionym zeszycie „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”.

1. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 lipca 1951 r. w sprawie określenia organów właściwych do przyjmowania i oceniania pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień i do rozstrzygania sporów o wysokość wynagrodzenia za wynalazki, udoskonaleń techniczne i usprawnienia, jak również trybu postępowania tych organów (Monitor Polski Nr A-66, poz. 869);

2. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 lipca 1951 r. w sprawie określenia źródeł i sposobu finansowania wynalazczości pracowniczey (Monitor Polski Nr A-70, poz. 911);

3. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 sierpnia 1951 r. w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc techniczną przy opracowywaniu pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-82, poz. 1137);

4. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 316 z dnia 8 sierpnia 1951 r. w sprawie wykorzystania opatentowanych wynalazków (Biuletyn PKPG Nr 22 poz. 232);

5. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie robotniczo-inżynierskich brygad racjonalizatorskich (Monitor Polski Nr A-104, poz. 1513);

6. Ustawa z dnia 29 grudnia 1951 r. o zmianie dekretu o wynalazczości pracowniczey (Dz.U.R.P. Nr 3, z 1952 r. poz. 17);

7. Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 lipca 1951 r. w sprawie opłat za czynności Kolegium Rzeczników Patentowych (Dz.U.R.P. Nr 37, poz. 281).

Systematyczny wykład przepisów prawa wynalazczego z dziedziny wynalazczości pracowniczey zawiera w niniejszym numerze artykuł Bronisława Bulwickiego pt. „Wynalazczość pracownicza”.

NOTATNIK

Brygady racjonalizatorskie

UWAGI WSTĘPNE

Dnia 28 grudnia 1951 r. weszło w życie zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 grudnia 1951 r. w sprawie robotniczo-inżynierskich brygad racjonalizatorskich (Monitor Polski Nr A-104 poz. 1513). Zarządzenie to stworzyło podstawy prawne dla powstających dotychczas samorządnie i w sposób niezorganizowany zespołów wynalazczych, określiło w szczególności zasady dotyczące ich składu osobowego, zakresu działania oraz uprawnień, które będą im przysługiwały w związku z dokonywaniem i współudziałem przy realizowaniu pracowniczych pomysłów wynalazczych, a więc pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień.

W sprawach dotyczących pracowniczych pomysłów wynalazczych, dokonywanych przez brygady racjonalizatorskie i nie uregulowanych tym zarządzeniem, mają odpowiednie zastosowanie przepisy dekretu z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczey (Dz. U.R.P. z 1950 r. Nr 47 poz. 428 oraz z 1952 r. Nr 3 poz. 17).

CEL ZARZĄDZENIA

Celem zarządzenia jest zapewnienie rozwoju nowej, wyższej formy ruchu wynalazczego przez połączenie twórczej inicjatywy i doświadczenia przodowników pracy, robotników i majstrów z wiadomościami i doświadczeniem techników i inżynierów.

Przepisy zarządzenia są oparte na wzorach Związku Radzieckiego, w którym istniejące już zespołowe brygady racjonalizatorskie stanowią nową, doskonalszą formę współpracy między robotnikami i pracownikami inżynierjno-technicznymi. Jak wynika z różnych wypowiedzi, zamieszczonych w książkach i czasopismach, brygady te

zdążyły pomyślnie egzamin życiowy. Przyczyniają się one w istotny sposób do rozwoju wynalazczości i postępu technicznego, zdobywają coraz większe uznanie wśród pracowników radzieckich przedsiębiorstw i instytucji oraz stanowią poważny czynnik w pozyskiwaniu nowych kadr wynalazców i racjonalizatorów.

OKREŚLENIE BRYGADY RACJONALIZATORSKIEJ

Robotniczo-inżynierską brygadą racjonalizatorską jest według wymienionego zarządzenia zespół pracowników uspołecznionego zakładu pracy, utworzony dla wykonywania określonych zadań racjonalizatorskich, mających na celu szybkie dopomaganie temu zakładowi pracy w usuwaniu wąskich przekrojów produkcji, w mechanizacji pracochłonnych robót itp. przez opracowywanie pracowniczych pomysłów wynalazczych (pracowniczych wynalazków, pracowniczych udoskonaleń technicznych i pracowniczych usprawnień) oraz współudział przy wprowadzaniu tych pomysłów w życie.

TWORZENIE BRYGAD RACJONALIZATORSKICH

Brygadę racjonalizatorską może utworzyć każdy pracownik uspołecznionego zakładu pracy, który dobiera sobie w tym celu odpowiednich ludzi, dających gwarancję wykonania w terminie podjętego zadania racjonalizatorskiego. Zarządzenie podaje przykładowo skład brygady racjonalizatorskiej, do której wchodzi dwóch ślusarzy, tokarz, technolog i konstruktor.

Uspołecznione zakłady pracy mają obowiązek przeprowadzenia akcji, mającej na celu wyjaśnianie roli i znaczenia brygad racjonalizatorskich oraz propagowanie ich tworzenia.

SKŁAD OSOBOWY

Skład osobowy brygady racjonalizatorskiej nie jest ściśle określony i może ulegać zmianom w zależności od podjętego przez brygadę zadania, a zwłaszcza w razie niezbędnej potrzeby przyjęcia do brygady fachowców.

W skład brygady mogą wchodzić za zgodą kierownika uspołecznionego zakładu pracy, w którym ona powstała, pracownicy innych uspołeczniowanych zakładów pracy i instytucji, np. pracownicy naukowcy wyższych uczelni technicznych, pracownicy instytutów naukowo-badawczych lub studentów. Pracownicy ci mogą wykonywać prace, których podjęła się brygada, tylko w godzinach pozasłużbowych.

Na czele brygady racjonalizatorskiej stoi kierownik, wybrany przez brygadę spośród jej członków.

POMOC I OPIEKA NAD BRYGADAMI RACJONALIZATORSKIMI

Kierownictwa uspołeczniowanych zakładów pracy i komórki wynalazczości w tych zakładach oraz kluby techniki i racjonalizacji¹⁾, rady zakładowe i zakładowe koła Stowarzyszenia Inżynierów i Techników są obowiązane świadczyć pracownikom pomoc przy tworzeniu brygad racjonalizatorskich, jak również otaczać utworzone brygady opieką w czasie ich pracy. Brygady racjonalizatorskie pracują pod bezpośrednią opieką kierowników komórek organizacyjnych, na których terenie mają opracować pomysły wynalazcze i współdziałać przy wprowadzeniu ich w życie.

SOCJALISTYCZNE ZAMÓWIENIE RACJONALIZATORSKIE

Socjalistyczne zamówienie racjonalizatorskie jest pisemną umową między brygadą racjonalizatorską a uspołecznionym zakładem pracy, w sprawie opracowania w określonym terminie pracowniczego pomysłu wynalazczego.

W zamówieniu racjonalizatorskim należy w szczególności: 1) wymienić imiona, nazwiska i adresy oraz zawód członków brygady racjonalizatorskiej, 2) określić dokładnie temat, którego rozwiązania i opracowania podejmuje się brygada, 3) oznaczyć termin opracowania przez brygadę pomysłu wynalazczego oraz podać orientacyjny termin przystąpienia do realizacji tego pomysłu, 4) zaznaczyć, że za opracowanie pracowniczego pomysłu wynalazczego i sporządzenie dokumentacji technicznej oraz za wykonanie prac, związanych z realizacją tego pomysłu, brygada otrzyma wynagrodzenia i premię, ustalone według przepisów § 12, § 7 ust. 3 i § 13 omawianego zarządzenia w sprawie robotniczo-inżynierskich brygad racjonalizatorskich.

Brygada racjonalizatorska wybiera z tematyki, ogłoszonej przez uspołeczniony zakład pracy dla wynalazców i racjonalizatorów, interesujący ją temat i zgłasza się z nim do komórki wynalazczości tego zakładu, w celu przygotowania projektu socjalistycznego zamówienia racjonalizatorskiego.

Zamówienie racjonalizatorskie sporządza się w dwóch egzemplarzach, po jednym dla uspołecznionego zakładu pracy (komórki wynalazczości) i brygady racjonalizatorskiej. Zamówienie podpisują wszyscy członkowie brygady oraz osoby uprawnione do podpisywania umów w imieniu zakładu pracy. Kopię zamówienia komórka wynalazczości przesyła klubowi techniki i racjonalizacji. Jeżeli w skład brygady racjonalizatorskiej wchodzi pracownik innego uspołecznionego zakładu pracy lub instytucji, kopię zamówienia otrzymuje również komórka związku zawodowego w zakładzie pracy lub instytucji, w której pracownik ten jest zatrudniony.

WYKONANIE SOCJALISTYCZNEGO ZAMÓWIENIA RACJONALIZATORSKIEGO

Wszystkie czynności, związane z wykonaniem socjalistycznego zamówienia racjonalizatorskiego, brygada racjonalizatorska wykonywa w zasadzie własnymi siłami w godzinach pozasłużbowych.

¹⁾ Patrz wzorcowy regulamin klubu techników i racjonalizacji, zatwierdzony uchwałą Sekretariatu CRZZ w dniu 5 września 1951 r.

Po opracowaniu pomysłu wynalazczego (wynalazku, udoskonalenia technicznego lub usprawnienia) brygada racjonalizatorska zgłasza go do komórki wynalazczości swego zakładu pracy w trybie, określonym w zarządzeniu Przewodniczącego PKPG z dnia 7 lipca 1951 r. o organizacji wynalazczości pracowniczey (Monitor Polski Nr A-66, poz. 869).

REALIZACJA POMYSŁU WYNALAZCZEGO

Przyjęcie pomysłu wynalazczego do wykorzystania następuje w trybie ustalonym w wymienionym zarządzeniu o organizacji wynalazczości pracowniczey. W razie przyjęcia pomysłu brygada racjonalizatorska bierze udział przy opracowaniu planu wykorzystania tego pomysłu oraz współdziała przy jego realizacji na podstawie przedłożonego i uzgodnionego harmonogramu swoich prac.

Jeżeli wykonanie prac brygady racjonalizatorskiej przy realizacji pomysłu wynalazczego wymaga więcej aniżeli 200 roboczogodzin, kierownik zakładu pracy może na wniosek kierownika komórki wynalazczości polecić wykonanie nadwyzkowych prac (tj. ponad 200 roboczogodzin) innym pracownikom zakładu pracy w ramach ich normalnych zajęć służbowych.

Członkowie brygady racjonalizatorskiej mogą być w koniecznych przypadkach zwalniani na wniosek kierownika komórki wynalazczości od zajęć służbowych do prac nad realizacją pomysłu wynalazczego. Zachowują oni wówczas prawo do wynagrodzenia w wysokości średniego zarobku z ostatnich trzech miesięcy.

PRAWO DO WYNAGRODZEŃ I PREMII

Za dokonanie pracowniczego pomysłu wynalazczego brygada racjonalizatorska ma prawo do wynagrodzenia według zasad, ustalonych w uchwale Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie wynagradzania twórców pracownicznych wynalazków, udoskonań technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-36, poz. 446). Wynagrodzenie to dzieli się między członków brygady racjonalizatorskiej zgodnie z zawartym między nimi porozumieniem; w braku takiego porozumienia wynagrodzenie wypłaca się w równych częściach. Jeżeli w myśl przepisów § 19 wzmiankowanej uchwały Rady Ministrów członkowi brygady racjonalizatorskiej nie przysługuje prawo do wynagrodzenia za dokonanie pomysłu wynalazczego, otrzymuje on wynagrodzenie, przewidziane w § 3 ust. 1 zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 24 sierpnia 1951 r. w sprawie premiowania i wynagradzania za pomoc techniczną przy opracowywaniu pracownicznych wynalazków, udoskonań technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-82, poz. 1137).

Brygada racjonalizatorska ma również prawo do wynagrodzenia za sporządzenie dokumentacji technicznej, ustalonego według jej wyboru: albo w myśl przepisów § 14 ust. 1 przytoczonej wyżej uchwały Rady Ministrów, albo na podstawie osobnej umowy z tym, że nie przekroczy ono obowiązujących stawek za sporządzanie dokumentacji technicznej przez biura konstrukcyjne. Sposób określenia wysokości wynagrodzenia za sporządzenie dokumentacji technicznej należy podać w socjalistycznym zamówieniu racjonalizatorskim.

Wynagrodzenie, przysługujące brygadzie racjonalizatorskiej za wykonane w godzinach pozasłużbowych prace warsztatowe i pomocnicze przy realizacji pomysłu wynalazczego, oblicza się według obowiązujących stawek dla danego rodzaju pracy.

Wreszcie brygada racjonalizatorska może otrzymać premię za współudział w realizacji pomysłu wynalazczego, przewidzianą w § 36—38 wzmiankowanej uchwały Rady Ministrów.

UWAGI KONCOWE

Socjalistyczne zamówienie racjonalizatorskie jest rodzajem umowy, określonej w art. 3 ust. 1 pkt 1 oraz w art. 18 ust. 2 dekretu o wynalazczości pracowniczey. W zamówieniu tym powinno się wyraźnie określić warunki wynagrodzenia za opracowanie pomysłu wynalazczego. Brak

w zamówieniu wymienionych warunków mogłyby bowiem spowodować trudności przy stosowaniu przepisów zarządzenia o brygadach racjonalizatorskich.

Przy wykonywaniu zarządzenia o brygadach racjonalizatorskich powstaną zapewne trudności interpretacyjne na tle przepisów § 13 i § 12 ust. 1 pkt. 1 tego zarządzenia. Zarządzenie nie ustala bowiem, w jakiej wysokości otrzymuje brygada racjonalizatorska wynagrodzenie za opracowanie pomysłu wynalazczego, jeżeli jednym z jej członków jest osoba, której zgodnie z przytoczonym § 13 przysługuje jedynie wynagrodzenie jak za udzielenie pomocy technicznej lub pomocy przy dokonywaniu badań i do-

świadczeń. Wydaje się, że w celu zapobieżenia wzmiankowanym trudnościom, należałoby w omawianym przypadku określić szczegółowo w zamówieniu racjonalizatorskim warunki wynagrodzenia, przysługujące poszczególnym członkom brygady.

Należy wreszcie zauważyć, że do rozpoznawania sporów, które mogą powstać między brygadą racjonalizatorską a uspołecznionym zakładem pracy o prawo twórcy do pomysłu wynalazczego, jest właściwy Wydział Spraw Spornych Urzędu Patentowego RP. (§ 12 ust. 3 zarządzenia i art. 22 ust. 1 dekretu o wynalazczości pracowniczej).

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Sąd Najwyższy

Izba Cywilna

1. Odpowiedzialność Skarbu Państwa jako zarządcy majątku opuszczonego za szkodę wyrządzoną zawaleniem się budynku.

Zarząd, o którym wspomina art. 5 i n. dekretu z dnia 2. III. 1945 r. o majątkach opuszczonych i porzuconych, uzasadnia odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę, wyrządzoną przez zawalenie się lub oberwanie części zarządzanego budynku.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 30 listopada 1950 r., na sesji wyjazdowej w Łodzi w sprawie powództwa Heleny S. oraz nieletnich Ireny i Zdzisława S. przeciwko Skarbowi Państwa oraz Karolowi J. i Elizie B. o odszkodowanie, po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pozwanych na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 grudnia 1949 r., skargę kasacyjną oddalił.

Z uzasadnienia:

Helena S. wniosła imieniem własnym i imieniem swych małoletnich dzieci Zdzisława i Ireny S. o zasądzenie od Karola J., Elizy B. i Skarbu Państwa solidarnie: a) na jej rzecz renty dożywotniej w kwocie po zł 5.000 miesięcznie, poczynwszy od dnia 1 maja 1945 r. oraz tytułem zadośćuczynienia za krzywdę moralną zł 100.000 i tytułem zwrotu kosztów pogrzebu zł 5.000; b) na rzecz małoletnich Zdzisława i Ireny S. renty po zł 2.500 miesięcznie dla każdego z nich od dnia 1 maja 1945 r. aż do dnia ukończenia szkół, a najpóźniej do ukończenia 24 roku życia, oraz tytułem zadośćuczynienia za krzywdę moralną po zł 100.000.

Powódka twierdziła, że jej mąż, a ojciec małoletnich Zdzisława i Ireny S., Jan S., uległ w dniu 19 kwietnia 1945 r. śmiertelnemu wypadkowi wskutek zawalenia się muru ogrodzenia nieruchomości B. Właścicielką tej nieruchomości i jej posiadaczką do chwili ucieczki Niemców z Polski była Eliza B., która zaniedbała wszelkich napraw muru ogrodzenia, mimo iż zwracała na zły jego stan. Zdaniem powódki Eliza B. ponosi wobec tego winę zaszłego wypadku. Niemniej zdaniem powódki, odpowiada w niniejszym przypadku i Karol J., który w chwili zawalenia się ogrodzenia był dozorcą wspomnianej nieruchomości i nie zabezpieczył przejścia obok muru, mimo, iż wiedział, że mur ten grozi zawaleniem. Skarb Państwa natomiast odpowiada, zdaniem powódki, ponieważ po ucieczce właścicielki nieruchomości do Niemiec, nieruchomość tę objął w posiadanie i posiadał ją w chwili wypadku.

W toku sporu powódka wniosła o zawieszenie postępowania przeciwko Karolowi J. oraz oświadczyła, iż domaga się odszkodowania tylko do wysokości wartości nieruchomości.

Prokuratoria Generalna, działająca imieniem Skarbu Państwa, wniosła o oddalenie powództwa, twierdząc, iż Skarb Państwa w chwili wypadku nie był posiadaczem nieruchomości, o którą chodzi, oraz, że Skarb nie odpowiada też jako przejemca majątku Elizy B., ponieważ brak w tym kierunku przepisów, a nabycie nieruchomości tej przez Skarb było nabyciem pierwotnym; ponadto Eliza B., będąc nieobecna, nie mogła zapobiec wypadkowi.

Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 30 czerwca 1947 roku uznał roszczenie przeciwko Elizie B. i Skarbowi Państwa w zasadzie za usprawiedliwione...

Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 22 grudnia 1949 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego tylko, o ile nim orzeczono o odpowiedzialności Skarbu Państwa i uznał „żądanie pozwu” co do zasady za usprawiedliwione w połowie, z tym, że Skarb Państwa odpowiada tylko z nieruchomości lwh 245 w B.

Sąd Apelacyjny ustalił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że Zarząd Miejski w Bielsku, działając w ramach art. 12 dekretu z 2. III. 1945 r. o mieniu opuszczonym i porzuconym w imieniu i na rzecz Tymczasowego Zarządu Państwowego, opisał nieruchomość Elizy B. i zlecił dotychczasowemu dozorczy J. sprawowanie nadal funkcji dozorczy. Eliza B. była w okresie okupacji wpisana do drugiej grupy niemieckiej listy narodowej, jednakże nie wytoczono przeciwko niej żadnego postępowania, ani też nie zapadło żadne orzeczenie o przeпадku jej majątku.

Na tej podstawie Sąd Apelacyjny uznał, że wspomniana nieruchomość w chwili wypadku była „majątkiem opuszczonym” w rozumieniu powołanego wyżej dekretu i że została w tym czasie objęta w posiadanie przez Skarb Państwa, natomiast nie przeszła ona jeszcze na własność Skarbu. Odpowiedzialność Skarbu Państwa uznał Sąd na zasadzie art. 151 k. z.

Skarb Państwa założył skargę kasacyjną na ten wyrok, zarzucając naruszenie art. 151 k. z. i 296 pr. rzecz.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest uzasadniony zarzut skarżącego, dotyczący naruszenia art. 151 k. z. i 296 pr. rzecz.

Jakkolwiek bowiem trafnie wywodzi skarżący, że za szkodę wynikłą z zawalenia się itp. nieruchomości (art. 151 k. z.), odpowiada tylko posiadacz w rozumieniu art. 296 pr. rzecz., to jest posiadacz, który posiada „własnym prawem”, posiadacz samoistny, to jednak błędny jest pogląd skarżącego, że Skarb Państwa jako zarządca majątku opuszczonego nie jest posiadaczem samoistnym. Jak stwierdza dekret z dnia 2. III. 1945 r. o majątkach opuszczonych i porzuconych *) na

*) Obecnie — dekret z dnia 8. III. 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich.

podstawie którego, według ustaleń Sądu Apelacyjnego, pozwany Skarb Państwa objął w zarząd nieruchomości, na której nastąpił wypadek, majątkiem opuszczonym jest majątek, którego właściciel utracił posiadanie wskutek wojny. Skoro zatem owa nieruchomość była majątkiem opuszczonym inie była „w posiadaniu” b. właścicielki Elizy B., to ustalenie, że objął ją w posiadanie samoistne Skarb Państwa przez objęcie w „zarząd” jest trafne.

Wynika to zresztą z treści samego dekretu, który przyznaje „zarządowi” wykonywanemu przez organ Skarbu Państwa wszelkie uprawnienia i obowiązki, jakie zazwyczaj służą posiadaczowi samoistnemu (np. prawo wynajmowania, a nawet prawo przekazywania zarządu innej osobie, obowiązek remontu itp.), ale ponadto przyznaje Skarbowi Państwa, a więc „zarządcy” prawo nabycia własności zarządzanego majątku na własność na zasadzie dawności po upływie 20 lat, a więc takie samo prawo, jakie posiada każdy samoistny posiadacz.

„Zarząd” zatem, o którym wspomina dekret z 2. III. 1945 r. jest zarazem „właścielskim”, jest równoznacz-

ny z posiadaniem samoistnym, o którym wspomina art. 296 pr. rzecz., i które z mocy art. 151 k. z. jest podstawą odpowiedzialności za szkody, o których mowa w tym przepisie.

Bezpodstawny wreszcie jest zarzut, że Skarb nie nabył jeszcze posiadania w chwili wypadku. Zarzut ten nie znajduje oparcia w stanie faktycznym sprawy, jako sprzeczny z prawidłowym wnioskiem Sądu Apelacyjnego, wysnutym na podstawie niezaskarżonego ustalenia, iż organa działające imieniem Skarbu Państwa zleciły dozór nieruchomości poprzedniemu dozorczy J. (a nie tylko — jak twierdzi skarżący — dokonały opisu jej). W tym działaniu Sąd Apelacyjny mógł bez naruszenia zasad logicznego rozumowania dopatrzeć się „objęcia w posiadanie”, był to bowiem niewątpliwie akt wykonywania „władztwa nad rzeczą”, będącego istotą posiadania. Odmienne poglądy skarżącego w tym względzie, że chodziło tylko o „ewidencję” są w tym stanie rzeczy tylko polemiką z prawidłowym rozumowaniem sądu i nie mogą wzruszyć tego ustalenia.

(Ł. C. 1004/50).

Główna Komisja Arbitrażowa

Okręgowe Komisje Arbitrażowe

1. Właściwość państwowych Komisji Arbitrażowych w sporach wynikłych między władzami i urzędami państwowymi.

Państwowe Komisje Arbitrażowe są właściwe do rozstrzygania sporów, w których po obu stronach występują władze lub urzędy państwowe.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 14 listopada 1951 roku oddaliła wniosek Urzędu X przeciwko Ministerstwu Y o przywrócenie terminu na złożenie wniosku o rozstrzygnięcie sporu.

Z u z a s a d n i e n i a :

Główna Komisja Arbitrażowa uznała za nietrafny zarzut strony pozwanej co do niewłaściwości Komisji Arbitrażowej do rozstrzygnięcia danego sporu jako wynikłego pomiędzy dwoma organami państwowymi.

Władze i urzędy państwowe mogą być podmiotami praw i obowiązków cywilnych nie tylko w stosunkach z osobami fizycznymi i przedsiębiorstwami gospodarki narodowej, lecz i w stosunkach wzajemnych. Wynikające na tle tych stosunków spory mają oczywiście charakter spraw o prawa majątkowe. Do rozstrzygania sporów o prawa majątkowe w obrębie gospodarki społecznej powołany jest arbitraż państwowy. Skoro zaś władze i urzędy państwowe są również jednostkami gospodarki społecznej, to nie ma żadnej istotnej racji do wyłączenia spod właściwości państwowych komisji arbitrażowych sporów o prawa majątkowe pomiędzy władzami i urzędami państwowymi.

(Nr Rep. 1 A-659/51).

2. Niewłaściwość Komisji Arbitrażowych do rozstrzygania o słuszności wymiaru podatku lub opłaty publicznej.

Komisje arbitrażowe nie są właściwe w tym przypadku „gdy rozstrzygnięcie o rozszczeniu wniosku jest równoznaczne z rozstrzygnięciem w przedmiocie zasadności wymiaru podatku lub opłaty publicznej”.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 19.X.1951 r. uchyliła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Warszawie i wniosek odrzuciła.

Z u z a s a d n i e n i a :

Powodowa Spółdzielnia Pracy X w Warszawie zajmuje lokal w budynku, który znajduje się na terenie targowiska miejskiego w Warszawie, będącego w zarządzie Przedsiębiorstwa Państwowego — Targowiska i Hale w m. st. Warszawie.

Targowiska i Hale na podstawie statutu opłat targowych w halach targowych i na targowiskach miejskich m. st. Warszawy, uchwalonego przez Radę Narodową m. st. Warszawy w dniu 9.XII.1949 roku (Dz. Urz. m. Warszawy Nr 9/50) na podstawie art. 10, ust. 3 dekretu z 20.III.1946 roku o finansach komunalnych (Dz. Urz. Nr 40/47, poz. 199) — wyznaczyły wnioskodawcy opłatę targową w wysokości zł N miesięcznie.

Wnioskodawca, wychodząc z założenia, że w myśl powołanego wyżej statutu nie podlega wymiarowi opłaty targowej, a czynsz z zajmowanego lokalu powinien być obliczony na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 21.VI.1950 roku (Monitor Polski Nr A-77, poz. 889) wystąpił z wnioskiem do Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Warszawie o ustalenie wysokości czynszu i wstrzymanie wszczętej przez Oddział Finansowy Prezydium Rady Narodowej egzekucji.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie orzeczeniem z dnia 13.VIII.1951 roku po merytorycznym rozpoznaniu sprawy wniosek oddaliła.

Od orzeczenia tego odwołał się wnioskodawca.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała zaskarżone orzeczenie za błędne.

Przedmiotem wniosku było żądanie ustalenia czynszu z którym nierozzerwalnie łączy się uchylenie — zdaniem wnioskodawcy — niesłusznego wymiaru opłat targowych, wymierzonych na podstawie statutu podatkowego Rady Narodowej m. st. Warszawy.

W postępowaniu arbitrażowym nie może być rozpatrzony zarzut niesłusznego wymiaru podatku lub opłaty publicznej, albowiem do oceny słuszności i zasadności wymiaru podatkowego powołane są właściwe władze finansowe, działające w trybie administracyjnym, ustalonym przez obowiązujące przepisy prawne.

Skoro zatem wnioskodawca, zamiast w trybie postępowania administracyjnego, żądał przez Komisję Arbitrażową uchylenia wymiaru opłat targowych, to na zasadzie art. 2, ust. 3 dekretu z 5.VIII.1949 roku o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. Nr 46 poz. 340) — należało uznać, że sprawa ta, jako z mocy

ustaw szczególnych przekazana innym władzom, nie podlega właściwości komisji arbitrażowych i wobec tego sporny wniosek należało odrzucić

Nr Rep. III. O. 270/51

3. Przekazywanie przedmiotów majątku trwałego pomiędzy państwowymi a spółdzielczymi jednostkami gospodarczymi.

Przekazanie przedmiotów majątku trwałego pomiędzy państwowymi a spółdzielczymi jednostkami gospodarczymi nastąpić może wyłącznie na podstawie decyzji właściwej władzy, a wobec tego zawarta między stronami w tym względzie umowa sprzedaży nie rodzi skutków prawnych dla żadnej ze stron.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 18 września 1951 roku zawiesiła postępowanie w sprawie z wniosku Zakładów A przeciwko Spółdzielni B o zasądzenie sumy X.

Z u z a s a d n i e n i a :

Strony zawarły dnia 10 lipca 1950 roku umowę, mocą której powód sprzedał pozwanej urządzenie do produkcji wód gazowych za cenę X zł. Umowa została zatwierdzona przez Centralę Zaopatrzenia Materiałowego C w dniu 27.I.1951 roku. Na tej podstawie powód domaga się zapłaty umówionej ceny kupna. Pozwana uznaje roszczenie, nie płaci jednak z powodu braku środków inwestycyjnych, o których przyznanie podjęła odpowiednie starania.

Komisja zważyła co następuje:

W ustroju socjalistycznym narzędzia i środki produkcji nie są towarami i są w zasadzie wyłączone z obrotu cywilnego. Z tego powodu przedsiębiorstwo państwowe nie może dysponować w drodze umów cywilnych urządzeniami produkcyjnymi, stanowiącymi własność państwową. Umowa z 10.VII.1950 r. jest zatem nieważna i nie rodzi skutków prawnych dla żadnej ze stron.

Przekazanie zbędnych dla powoda urządzeń na rzecz spółdzielni może nastąpić tylko i wyłącznie na drodze administracyjnej, w trybie przewidzianym w uchwale Prezydium Rządu z 24.VI.1950 roku w sprawie przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części oraz przedmiotów majątku trwałego pomiędzy państwowymi jednostkami gospodarczymi a jednostkami spółdzielczymi (Monitor Polski Nr A-78, poz. 911).

Pozwana Spółdzielnia, która w chwili obecnej posiada urządzenia do produkcji wód gazowych bez ważnego tytułu prawnego, winna więc dla uzyskania takiego tytułu złożyć wniosek do władzy naczelnej powoda o odpłatne przekazanie wspomnianych urządzeń. Dopiero po wydaniu decyzji w trybie § 2 oraz po ustaleniu terminu płatności zgodnie z § 9 cytowanej uchwały powód będzie mógł dochodzić zapłaty. Na wypadek, gdyby władze odmówiły zezwolenia na przekazanie, powodowi przysługiwać będzie prawo żądania zwrotu wydanych urządzeń.

Przed wydaniem decyzji administracyjnej, o której wyżej mowa, rozstrzygnięcie sporu arbitrażowego nie jest możliwe, wobec czego postępowanie należało zawiesić, zakreślając zarazem pozwanej stosowny termin dla podjęcia starań o uregulowanie istniejącego stanu prawnego na właściwej drodze.

Nr Rep. III 2 OA-1053/51/a.

4. Niedopuszczalność umowy rachunku bieżącego w stosunkach między państwowymi jednostkami gospodarczymi.

Umowa rachunku bieżącego w stosunkach między państwowymi jednostkami gospodarczymi jest niedopuszczalna, chyba że na zawarcie takiej umowy zezwoliły stronom właściwe władze.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 9 października 1951 r. zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie oddalające z powodu przedawnienia roszczenia wniosek Dyrekcji

Państwowego Przemysłu Miejscowego w A przeciwko Państwowemu Browarowi w B o zasądzenie kwoty X.

Z u z a s a d n i e n i a :

Zgodnie z zamówieniem pozwanego fabryka P, podległa wnioskodawcy, przekazała w dniu 31 lipca 1948 r. pozwanemu Browarowi B Z kg żywicy browarnianej.

Wnioskodawca dochodzi reszty należności za dostarczony towar zgodnie z rachunkiem z dnia 31 lipca 1948 r. w kwocie zł X.

Na rozprawie przed Okręgową Komisją Arbitrażową pozwany Browar, niezależnie od zarzutów merytorycznych, powołał się na przedawnienie wierzytelności, zaś wnioskodawca twierdził, że strony pozostają w umowie rachunku bieżącego, lecz dowodu na to nie przedstawił.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa na zasadzie przedawnienia wniosek oddaliła.

Od orzeczenia tego odwołał się wnioskodawca wyjaśniając, że pozwany dopiero na rozprawie powołał się na przedawnienie i że wobec tego nie miał możliwości udowodnienia w postępowaniu przed Okręgową Komisją Arbitrażową, iż przedawnienie w nin. sporze nie zachodzi, gdyż strony pozostawały w stosunku rachunku bieżącego.

Główna Komisja Arbitrażowa zważyła:

Z załączonego przez wnioskodawcę do odwołania odpisu umowy, zawartej między stronami w czerwcu 1948 roku, w której pod § 12 umieszczono klauzulę, że „do umowy niniejszej będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu Handlowego” — bynajmniej nie wynika fakt zawarcia umowy rachunku bieżącego, jakiej wymaga artykuł 533 § 1 K. H.

Gdyby nawet umowa taka została przez strony zawarta, to w świetle uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 r. w sprawie rozliczeń za dostawy i usługi między przedsiębiorstwami państwowymi lub pod zarządem państwowym oraz pomiędzy tymi przedsiębiorstwami a jednostkami Budżetu Państwowego i Związkiem Gospodarczym Spółdzielni R. P. „Społem” — należałoby uznać, że umowa rachunku bieżącego między przedsiębiorstwami państwowymi jest nieważna, jako naruszająca zasady powyższej uchwały zarówno co do obowiązku rozliczeń poszczególnych faktur towarowych lub usługowych, wystawionych za wykonanie zamówień, jak i rygorystycznego przestrzegania terminów płatności poszczególnych faktur, bez względu na trwające między stronami wzajemne rozliczenia.

Należy stwierdzić, że ustalony uchwałą tą tryb inkasa należności jest podstawą kontroli działalności przedsiębiorstw poprzez pieniądź. Kontrola zaś ta jest jedną z podstaw systemu finansowego, będącego istotnym elementem socjalistycznego gospodarowania.

Umowa o rachunek bieżący narusza zatem nie tylko szczególne postanowienia Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, ale godzi w podstawowe zasady systemu gospodarowania.

Jej ważność mogłaby być rozważana jedynie wówczas, gdyby na zawarcie umowy o rachunek bieżący wyraziły zgodę banki finansujące obie strony.

Skoło zatem podstawą roszczenia wnioskodawcy jest reszta należności za dostawę z rachunku z dnia 31 lipca 1948 r. to — wobec upływu dwuletniego terminu dochodzenia powyższego roszczenia — słusznie Okręgowa Komisja Arbitrażowa wniosek oddaliła.

(Nr Rep. III. O-123/51)

5. Obowiązek państwowych komisji arbitrażowych przytoczenia w uzasadnieniu orzeczenia ustalonej podstawy faktycznej i zastosowanej zasady prawnej.

Oddalając z powodu przedawnienia roszczenie wniosku, obowiązana jest Komisja Arbitrażowa wskazać w uzasadnieniu orzeczenia, jaki termin przedawnienia przez prawo przewidziany został przez nią przyjęty za podstawę rozstrzygnięcia, oraz podać zestawienie dat, z których wynika uchybienie tego terminu.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 2 października 1951 r. uchyliła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi z dnia 16 czerwca 1951 r.

Z u z a s a d n i e n i a :

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi oddaliła z powodu przedawnienia roszczenie wnioskodawcy. Wnioskodawca wniósł odwołanie w ciągu 30 dni od doręczenia mu odpisu orzeczenia, dołączając doń wniosek o przedłużenie terminu do wniesienia odwołania do okresu miesięcznego wzgl. o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania z uwagi na zawilość sprawy i nieposiadanie przez odwołującego się przedsiębiorstwo rady prawnego. W odwołaniu wnioskodawca domaga się uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi z powodu 1) rozpoznania sprawy bez udziału arbitrów i bez uprzedniego zakreslenia stronom terminu do wyznaczenia arbitrów, 2) niewłaściwego uznania, że pretensja wnioskodawcy uległa krótkiemu przedawnieniu. Prezes Okręgowej Komisji Arbitrażowej nie uwzględnił wniosku o przedłużenie terminu do odwołania, jak również wniosku o przywrócenie tegoż terminu, a w konsekwencji odrzucił odwołanie. Odwołujące się przedsiębiorstwo wniosło w terminie zażalenia na powyższą decyzję.

Decyzja Prezesa Okręgowej Komisji Arbitrażowej odrzucająca odwołanie jest niesłuszna. Sposób uzasadnienia orzeczenia z dnia 18 czerwca 1951 r. narusza przepis § 53 Rozporządzenia Rady Ministrów o trybie postępowania arbitrażowego; motywy te nie podają bowiem ani ustalonej przez Okręgową Komisję Arbitrażową podstawy faktycznej ani zastosowanej zasady prawnej. Ograniczają się one jedynie do podania, że roszczenie uległo przedawnieniu, jak gdyby był jeden ogólny termin przedawnienia i jak gdyby sposób obliczenia czasokresu przedawnienia nie podlegał sprawdzeniu; by strony orientowały się, dlaczego zastosowano przedawnienie, niezbędne jest podanie początkowego i końcowego terminu biegu przedawnienia oraz jaki jest przyjęty przez prawo termin przedawnienia dla tego rodzaju roszczeń. Uzasadnienie Okręgowej Komisji Arbitrażowej nie podaje ani jednej ani drugiej okoliczności. Bez zbadania stanu akt nie podobna ustalić, na jakich przepisach Okręgowa Komisja Arbitrażowa chciała się oprzeć. Skarżący miał więc istotnie trudności przy przygotowywaniu odwołania, należało zatem uwzględnić jego wniosek o przywrócenie terminu i nadać bieg odwołaniu.

(Nr Rep. III. O-200/51)

6. Pertraktacje ugodowe stron — a przywrócenie uchybionego terminu prekluzyjnego.

Prowadzenie między stronami pertraktacji, mających na celu potubowne załatwienie sporu, nie stanowi podstawy do przywrócenia uchybionego terminu, przewidzianego w § 20 Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15.XI.1950 roku.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 12 grudnia 1951 roku zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Warszawie, oddalające wniosek powoda o przywrócenie uchybionego terminu.

Z u z a s a d n i e n i a :

W dniu 18.X.1951 r. strona powodowa złożyła wniosek w Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Warszawie o przywrócenie terminu do złożenia wniosku przeciwko Centrali A o zapłatę zł X.

Uchybienie terminu strona powodowa usprawiedliwiała tym, że między stronami toczyły się pertraktacje ugodowe... Okręgowa Komisja Arbitrażowa oddaliła wniosek strony powodowej o przywrócenie terminu i na orzeczenie to złożył powód zażalenie...

Główna Komisja Arbitrażowa podzieliła motywy Okręgowej Komisji Arbitrażowej, iż terminy wymagalności pretensji, określone zarządzeniami władz lub obowiązującymi przepisami, nie mogą być przesunięte wolą stron, w zależności od wyników toczących się pertraktacji ugodowych.

Uchybienie terminu spowodowane tym, że przebieg potubownego załatwienia sprawy pozwał przypuszczać, iż zostanie ona korzystnie załatwiona, nie może uzasadniać wyjątkowego przywrócenia terminu w świetle przepisu § 20 ust. 3, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15.II.1950 roku (Dz.U.R.P. Nr 53, poz. 484). Cytowany przepis jest przepisem wyjątkowym, który nie może być interpretowany rozszerzająco, gdyż w tym wypadku minąłby się z celem, dla którego został ustanowiony...

(Nr Rep. III. O. 338/51)

7. Tryb egzekucji orzeczeń państwowych komisji arbitrażowych.

Zarządzenie przymusu osobistego — w celu wyjawienia majątku w stosunku do organu zarządzającego jednostki, będącej dłużnikiem, nie może mieć zastosowania przy egzekucji orzeczeń państwowych komisji arbitrażowych.

Prezes Rady Ministrów zmienił zarządzenie Prezesa Okręgowej Komisji Arbitrażowej we Wrocławiu w sprawie Nr Rep. VIII. OA — 1/51.

Z u z a s a d n i e n i a :

Zarządzeniem z dnia 19.IX. 1951 r. Prezes Okręgowej Komisji Arbitrażowej we Wrocławiu, opierając się na § 80 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15.XI. 1950 roku (Dz.U.R.P. Nr 53, poz. 484) i art. 632 kpk postanowił zastosować do likwidatora pozwanej spółdzielni który nie wyjawiał majątku likwidowanej przez siebie spółdzielni przymus osobisty przez umieszczenie go w areszcie na okres dwu tygodni, zagrażając równocześnie dalszymi środkami przymusu osobistego.

W postępowaniu egzekucyjnym w celu wykonania orzeczeń komisji arbitrażowych nie stosuje się przepisów kpc. mechanicznie. W myśl § 79 wspomnianego Rozporządzenia Rady Ministrów z 15.XI.1950 r. prezes komisji arbitrażowej określić ma „Sposób egzekucji jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni”. Otóż nie można uznać za odpowiednie stosowanie w obrocie socjalistycznym przepisów k.p.c. o przymusie osobistym w celu wyjawienia majątku obliczonych niewątpliwie tylko na obrót prywatny — kapitalistyczny. Postanowienia § 80 mówiące o stosowaniu trybu przepisane w k.p.c. dotyczą jedynie trybu wykonywania takich sposobów egzekucji jakie odpowiednio są w postępowaniu arbitrażowym, ale § 80 nie stanowi samoistnej podstawy do przejmowania wszystkich postanowień egzekucyjnych k.p.c. ...

(Nr Arb. 120/51)

8. Niewłaściwość Komisji Arbitrażowych w sporach o eksmisję z lokalu.

Dokonywanie zmian w istniejącym stanie posiadania lokali, zajmowanych przez jednostki gospodarki uspołecznionej należy do wyłącznej kompetencji władz kwaterekowych.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 14 sierpnia 1951 roku odrzuciła wniosek Zakładów A przeciwko Centrali B o eksmisję Centrali B z lokalu przez nią zajmowanego.

Z u z a s a d n i e n i a :

Pozwana zajmuje lokal sklepowy w nieruchomości należącej do powoda. W oparciu o umowę z 26. II. 1948 roku powód domaga się opróżnienia lokalu, podając jako przyczynę zarówno fakt, że pozwana w okresie październik 1950 — styczeń 1951 r. zalegała z zapłatą czynszu, jak i okoliczność, że lokal jest potrzebny na urządzenie w nim łaźni, szatni i świetlicy dla pracowników. Zgodnie z § 12 umowy okoliczności te uprawniają powoda do niezwłocznego odstąpienia od umowy.

Komisja odrzuciła wniosek, ponieważ dokonywanie zmian w istniejącym stanie posiadania lokali zajmowanych przez jednostki gospodarki uspołecznionej należy do wyłącznej kompetencji władz kwaterekowych. Wynika to wyraźnie z art. 22 ust. 2 dekretu o publicznej gospodarce lokalami (Dz. U. R. P. Nr 36/50, poz. 343).

Powód błędnie powołuje się na art. 38 tegoż dekretu, dopuszczający drogę sądową w sprawach eksmisyjnych, w wypadkach, w których strona ma prawo odstąpienia od umowy bez wypowiedzenia. Przepis ten odnosi się tylko do sądownictwa powszechnego i nie może mieć zastosowania w postępowaniu arbitrażowym. Wynika to zarówno z dosłownej redakcji art. 38 (dekret został znieważony już po wejściu w życie dekretu o państwowym arbitrażu gospodarczym i jeśli ma na myśli komisje arbitrażowe, wymienia je obok sądów powszechnych, jak w cytowanym art. 22 ust. 2), jak i z całokształtu przepisów, dotyczących gospodarki lokalami użytkowymi w obrębie sektora społecznego. Ocena, której jednostce lokal jest bardziej potrzebny, należy wyłącznie do władz kwaterekowych i dlatego rozpoznanie spornego zagadnienia na drodze arbitrażowej należy uznać za niedopuszczalne.

(Nr Rep. III. 1. OA—1973/51/a)

9. Niedopuszczalność zwrotu opłaty arbitrażowej w wypadku ograniczenia wniosku do żądania zasądzenia kosztów postępowania.

Cofnięcie wniosku o zasądzenie głównego roszczenia z prośbą o obciążenie kosztami pozwanej, należy uważać za ograniczenie żądanie wniosku do kosztów postępowania, wobec tego opłata nie ulega wówczas zwrotowi, lecz obciąża tę stronę, która spór zawiniła.

OKA w Katowicach orzeczeniem z dnia 7 sierpnia 1951 roku zasądziła od Miejskiego Przedsiębiorstwa B na rzecz Centrali A opłatę arbitrażową, a w pozostałej części postępowanie umorzyła.

Z u z a s a d n i e n i a :

Powód dochodził zapłaty za materiały żeliwne dostarczone stronie pozwanej za rachunkiem z 20. VII. 1950 roku. Pozwany zawiadomił Komisję, że należność w całości przekazał, a zwłokę w zapłacie tłumaczył swoimi trudnościami finansowymi.

Wniosek arbitrażowy został nadany na pocztę dnia 18. VII. 1951 r., a dwa dni później powód otrzymał zawiadomienie o wpłacie kwoty zł X i odpowiednio ograniczył żądanie wniosku, jednak już po nadaniu biegu sprawie.

Dnia 31. VII. 1951 r. powód otrzymał zawiadomienie o wpłacie reszty należności, tj. kwoty zł Z, wobec czego wystosował do Komisji pismo z następującym wnioskiem: „cofamy nasz wniosek i prosimy o obciążenie kosztami postępowania (połowa opłaty arbitrażowej) strony pozwanej...”

Biorąc pod uwagę, że cała należność powoda została zapłacona już po skierowaniu przez niego sprawy na drogę arbitrażową, Komisja potraktowała wyżej wymienione pismo, jako ograniczenie żądania wniosku do kosztów postępowania.

Zgodnie z powyższym Komisja umorzyła postępowanie co do należności głównej, a kosztami postępowania obciążyła stronę pozwaną. Powód dotychczas nie uiścił opłaty arbitrażowej, którą wobec tego postanowiono pobrać wprost od pozwanego.

(Nr Rep. III. 2. OA—1020/51/a)

10. Cofnięcie wniosku z zastrzeżeniem ponownego dochodzenia roszczenia.

Żądanie zwrotu wniosku z zastrzeżeniem dochodzenia roszczenia o odsetki i koszty nie stanowi cofnięcia powództwa, a wobec tego spór o odsetki i koszty winien być przez komisję arbitrażową rozstrzygnięty.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 28 sierpnia 1951 roku uchyliła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi w sprawie z wniosku Zakładów A przeciwko Zjednoczeniu B o zapłatę sumy X.

Z u z a s a d n i e n i a :

W dniu 1 czerwca 1951 roku do Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi wpłynął wniosek Zakładów A o zasądzenie od strony pozwanej B zł X z odsetkami i kosztami postępowania arbitrażowego — za dostarczony pozwanej ciągnik według rachunku z dnia 10 marca 1951 roku.

Listem poleconym z dnia 11 czerwca 1951 r. wnioskodawca zawiadomił Okręgową Komisję Arbitrażową, że wobec wpłacenia w dniu 2 czerwca 1951 r. należności głównej prosi o zwrot wniosku.

Ponieważ w piśmie tym znajdował się dopisek: „ewentualnie z roszczeniem o zasądzenie procentów zwłoki i kosztów wystąpił z oddzielnym wnioskiem”, Okręgowa Komisja Arbitrażowa w dniu 15 czerwca wezwała powoda do oświadczenia się w ciągu trzech dni czy wniosek cofa, czy też popiera go odnośnie odsetek i kosztów. Wezwanie to powód otrzymał w dniu 16 czerwca 1951 r.

W dniu 18 czerwca wpłynęła do Okręgowej Komisji Arbitrażowej odpowiedź strony pozwanej na wniosek z żądaniem oddalenia wniosku wobec uregulowania należności przelewem Banku Inwestycyjnego — Oddział w Łodzi w dniu 14 kwietnia 1951 roku. Do odpowiedzi załączono odpis polecenia przelewu z dnia 7 kwietnia 1951 roku oraz odpis pisma strony pozwanej do powoda z dnia 12 kwietnia 1951 roku, zawiadmiającego powoda o dokonaniu przelewu w dniu 11 kwietnia 1951 roku.

W dniu 21 czerwca 1951 roku zapadło zaskarżone orzeczenie OKA, mocą którego zgodnie z wnioskiem powoda w przedmiocie zwrotu pozwu, postępowanie umorzono i postanowiono ściągnąć od powoda połowę opłaty arbitrażowej.

W dniu 23 czerwca, a więc już po wydaniu orzeczenia do Okręgowej Komisji Arbitrażowej wpłynęło pismo powoda, datowane dniem 19 czerwca, w którym powód w odpowiedzi na wezwanie OKA z dnia 15 czerwca komunikuje, że popiera wniosek odnośnie odsetek i kosztów.

Od orzeczenia z dnia 21 czerwca 1951 roku powód wniosł odwołanie do Głównej Komisji Arbitrażowej zarzucając, że na wezwanie Okręgowej Komisji Arbitrażowej z dnia 15 czerwca 1951 r. otrzymane w dniu 16 czerwca udzielił odpowiedzi pismem z dnia 19 czerwca, a więc w terminie określonym przez OKA, wobec czego umorzenie postępowania w całości jest niesłuszne. Utrzymując, że zapłata głównej należności nastąpiła w dniu 2 czerwca 1951 roku, skarżący wnosi o zmianę orzeczenia Okręgowej Komisji Arbitrażowej i zasądzenie na jego rzecz odsetek zwłoki za czas od 10 marca do 2 czerwca 1951 roku i kosztów postępowania arbitrażowego.

Orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej jest wadliwe.

Gdy bowiem powód wnosząc o umorzenie sprawy wyraźnie zastrzegł, że nie zrzeka się roszczenia odnośnie odsetek zwłoki i kosztów, Okręgowa Komisja Arbitrażowa trafnie — nie będąc związana wnioskami stron — nie umorzyła postępowania, lecz zażądała oświadczenia w przedmiocie odsetek i kosztów. Umorzenie bowiem postępowania — przy założeniu, że spór o odsetki i koszty ma być rozstrzygany w innym późniejszym sporze — byłoby sprzeczne z zasadą szybkiego przeprowadzania rozliczeń i prowadziłoby do zwolnienia obiegu środków obrotowych.

Komisja Okręgowa zajmując takie stanowisko skonkretyzowała przedmiot sporu, sprowadzając go do zagadnienia odsetek zwłoki. Mimo tego Okręgowa Komisja wydała zaskarżone orzeczenie z dnia 21. VI. 1951 roku, którym umorzyła postępowanie. Tym samym Komisja naruszyła prawa strony powodowej do uczestniczenia w postępowaniu, a więc naruszyła istotne zasady postępowania.

Komisja bowiem pismem z dnia 15. VI. 1951 roku zażądała od strony powodowej wyraźnego oświadczenia się w ciągu trzech dni co do treści wniosku o umorzenie postępowania, a nie czekając na jej odpowiedź wydała postanowienie umarzające. W efekcie chociaż strona powodowa złożyła żądane wyjaśnienia w czasie właściwym — Komisja Okręgowa wydała orzeczenie przed otrzymaniem tych wyjaśnień w treści swej sprzeczne z wnioskami tej strony.

Z tych względów zaskarżone orzeczenie ulega uchyleniu.

(Nr Rep. III. O—173/51)

Odpowiedzialność Państwa za zobowiązania znacionalizowanego przedsiębiorstwa

(Do orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 5 maja 1951 roku nr rep. I. A-53/51).

Główna Komisja Arbitrażowa w orzeczeniu z dnia 15 maja 1951 r. Nr Rep. I. A-53/51 (ogł. w Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 10 (40) z 1951 r. str. 381—382) zajęła się zagadnieniem odpowiedzialności Państwa za zobowiązania znacionalizowanego przedsiębiorstwa, formułując następujące tezy:

I. Do czasu wydania rozporządzenia, przewidzianego w art. 6 ustawy nacjonalizacyjnej i przeprowadzenia na jego podstawie weryfikacji, w celu stwierdzenia czy dług przedsiębiorstwa nacjonalizowanego był gospodarczo uzasadniony, nie podlegają zasadzeniu w postępowaniu arbitrażowym roszczenia o zapłatę przedsiębiorstwa, przejętego przez Państwo w myśl przepisów art. 6 ustawy nacjonalizacyjnej.

II. Wskazanie w protokole zdawczo-odbiorczym, że konkretny dług przedsiębiorstwa prywatnego nacjonalizowanego podlega przejściu przez Państwo nie stwarza zobowiązania Państwa do zaspokojenia tego długu, o ile brak jest materialnych podstaw, przewidzianych w ustawie nacjonalizacyjnej, warunkujących odpowiedzialność Państwa za ten dług.

Ponieważ powyższe tezy dotyczą zagadnienia, które ma znaczenie nie tylko dla spraw rozpatrywanych w postępowaniu arbitrażowym, należałoby rozpatrzyć bliżej czy i w jakim zakresie tezy te są trafne i uzasadnione.

Ze sformułowania tezy I wynika, że GKA za punkt wyjścia orzeczenia oddalającego wniosek przyjęła brak wykonania przepisu art. 6 ust. 4 ustawy z dn. 3 stycznia 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17), tj. brak rozporządzenia Rady Ministrów ustalającego zasady i tryb postępowania w sprawie umorzenia takich obciążeń i zobowiązań przedsiębiorstwa znacionalizowanego, które w chwili ich powstania były gospodarczo nieuzasadnione. Dla oceny słuszności stanowiska GKA należy rozważyć, w jakim stosunku przepis ten pozostaje do postanowień zawartych w art. 6 ust. 1 ustawy nacjonalizacyjnej. Art. 6 tej ustawy, podstawowy dla rozstrzygnięcia zagadnienia odpowiedzialności Państwa za zobowiązania znacionalizowanego przedsiębiorstwa, postanawia w ust. 1, że przedsiębiorstwo znacionalizowane przechodzi na własność Państwa wolne od obciążeń i zobowiązań z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publiczno-prawnym, zobowiązań na rzecz polskich osób prawnych prawa publicznego, zobowiązań na rzecz osób prawnych, stanowiących własność polskich osób prawnych prawa publicznego, służebności gruntowych oraz zobowiązań mających swe źródło w stosunku najmu pracy lub odpowiedzialności za czyny niedozwolone. Nasuwa się pytanie, czy takie obciążenia i długi mogą podpadać pod pojęcie obciążeń i zobowiązań, które w chwili ich powstania były gospodarczo nieuzasadnione. Brzmienie przepisu art. 6 ust. 3 ustawy nie daje w tym względzie wyraźnej odpowiedzi, a w zestawieniu z treścią ust. 2 tego artykułu i powołanego tam art. 7 ustawy mogłoby prowadzić raczej do stwierdzenia, że stosuje się on do wszystkich obciążeń i zobowiązań przedsiębiorstwa. Rozpatrując z punktu widzenia merytorycznego rodzaje obciążeń i zobowiązań przechodzących na Państwo wraz z przedsiębiorstwem znacionalizowanym, będziemy musieli dojść do wniosku, że zobowiązania o charakterze publiczno-prawnym, z uwagi na to, że podstawę ich stanowią i wysokość określają obowiązujące przepisy prawne, nie będą mogły być podciągnięte pod pojęcie zobowiązań, które w chwili powstania były gospodarczo nieuzasadnione. Uprzywilejowanie wierzytelności polskich osób prawnych prawa publicznego lub osób prawnych stanowiących własność polskich osób prawnych prawa publicznego tj. jednostek zaliczających się do jednostek gospodarki społecznej, jest uprzywilejowaniem podmiotowym, do którego również trudno jest stosować restrykcje z uwagi na treść zobowiązania. Można by tu wprawdzie dokonać podziału wierzytelności na wierzytelności pochodzące z okresu przedwojennego oraz na wierzytelności powstałe w okresie powojennym, w ramach działalności gospodarczej wymienionych wyżej jednostek gospodarki społecznej opartej na no-

wym zakresie działania. Jeżeli chodzi o wierzytelności pochodzące z okresu przedwojennego, kiedy działalność gospodarcza osób prawnych prawa publicznego, jak i osób prawnych stanowiących własność osób prawnych prawa publicznego była prowadzona według zasad gospodarki kapitalistycznej, to mogą się zdarzyć przypadki, że np. udzielone kredyty już w chwili ich udzielenia były gospodarczo nieuzasadnione i stanowiły formę subwencjonowania prywatnego przedsiębiorstwa z funduszy publicznych.

Jakkolwiek i tu trudno gospodarczo uzasadnić zapatrywanie, że umorzenie takiej wierzytelności w stosunku do Państwa (po nacjonalizacji przedsiębiorstwa, któremu udzielono kredytu) jest właściwe, to nie można znaleźć żadnego uzasadnienia dla „dyskwalifikowania” wierzytelności jednostek gospodarki społecznej powstałych w okresie powojennym, a więc w okresie stosowania zasad gospodarki socjalistycznej. Taki zaś przypadek jest przedmiotem cytowanego na wstępie orzeczenia Głównej Komisji Arbitrażowej. Jak bowiem wynika z uzasadnienia, bank państwowy udzielił w 1948 r. pożyczki właścicielom prywatnego młyna na jego remont i uruchomienie. Młyn ten w 1950 r. został przejęty na własność Państwa na podstawie art. 3 ustawy nacjonalizacyjnej. Bank zgłosił swą wierzytelność do protokołu zdawczo-odbiorczego, sporządzonego zgodnie z § 76 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30. I. 1947 r. (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 16, poz. 62, z 1948 r. Nr 25, poz. 170 i z 1949 r. Nr 29, poz. 212). Z treści uzasadnienia nie można ustalić czy w protokole zdawczo-odbiorczym wierzytelność banku została zakwalifikowana do kategorii zobowiązań przedsiębiorstwa, przechodzących na Państwo (por. pkt 48 Instrukcji Przewodniczącego Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 18. XI. 1948 r. Dz. Urzęd. MPiH Nr 26, poz. 327) i czy właściwy minister w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG protokoł ten zatwierdził. Ustalenie tych okoliczności należy uznać za istotne dla sprawy. Jeżeli bowiem właściwy minister, działając jako władza właściwa do określenia składników majątkowych przedsiębiorstwa przejętego na własność Państwa (§ 75a cyt. rozporządzenia RM z dnia 30. I. 1947 r.) w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG zatwierdził protokoł zdawczo-odbiorczy znacionalizowanego przedsiębiorstwa i tym samym uznał, że kwalifikacja wierzytelności banku, dokonana przez przedsiębiorstwo państwowe wyznaczone do objęcia przedsiębiorstwa znacionalizowanego jest właściwa i że jest to wierzytelność podpadająca pod przepis art. 6 ustęp 1 in fine ustawy nacjonalizacyjnej, to stanowisko Głównej Komisji Arbitrażowej zajęte w omawianym orzeczeniu nie może być uznane za trafne i słuszne. Główna Komisja Arbitrażowa nie może bowiem uznać za pozbawiony znaczenia prawnego fakt, że właściwy minister w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG, działając w ramach przysługujących mu uprawnień, dokonał kwalifikacji zgłoszonej wierzytelności i uznał, że konkretne zobowiązanie przedsiębiorstwa znacionalizowanego przechodzi na Państwo. Dokonanie tej kwalifikacji następuje bowiem zgodnie z powołanym rozporządzeniem Rady Ministrów i instrukcją Przewodniczącego KERM w toku postępowania nacjonalizacyjnego przy sporządzaniu i zatwierdzaniu protokołu zdawczo-odbiorczego i dlatego zbędne jest wykazywanie w postępowaniu arbitrażowym takich okoliczności, jak związek długu z działalnością przedsiębiorstwa, charakter zobowiązania itp.

Tezy orzeczenia GKA w przypadku będącym przedmiotem postępowania, w którym orzeczenie to zostało wydane, mimo podniesionych wyżej zastrzeżeń, nie mają większego praktycznego znaczenia, a ich sformułowanie spowodować powinno ukazanie się odpowiednich aktów normatywnych, które by określiły właściwy tryb postępowania w sprawach roszczeń jednostek gospodarki społecznej do przedsiębiorstw znacionalizowanych, a w szczególności jakie roszczenia, przez kogo i w jaki sposób powinny być regulowane. Tezy te jednak mogą wprowadzić duże zamieszanie w praktycznym załatwianiu innych zobowiązań przedsiębiorstwa znacionalizowanego, które podlegają przejściu przez Państwo wraz z przedsiębior-

stwem. W szczególności jeżeli chodzi o wykonywanie służebności gruntowych oraz zobowiązań, mających swe źródło w stosunku najmu pracy, przyjęcie stanowiska Główniej Komisji Arbitrażowej wyrażonego w tezie II prowadziłoby do niepotrzebnych i nieuzasadnionych trudnień. Jeżeli bowiem nieruchomości przedsiębiorstwa znacionalizowanego obciążona jest np. służebnością przepuszczania wód odpływowych z innej nieruchomości lub jeżeli przedsiębiorstwo znacionalizowane winne jest pracownikom wynagrodzenie za pracę nie przekraczające norm układów zbiorowych, a protokół zdawczo-odbiorczy w pierwszym przypadku stwierdza, że służebność nie zakłóca działalności przedsiębiorstwa, a w drugim przypadku ustala bezsporną należność pracowników (np. za ostatni miesiąc przed ogłoszeniem orzeczenia nacjonalizacyjnego) i protokoły takie zostaną zatwierdzone przez właściwego ministra, niechonorowanie takich zobowiązań tylko z tego powodu, że brak jest rozporządzenia dotyczącego zasad i trybu postępowania co do obciążeń i zobowiązań gospodarczo nieuzasadnionych, byłoby zupełnie bezpodstawne i niewątpliwie sądy, do których zainteresowani pracownicy wystąpiliby z powództwem o zapłatę należności za pracę na podzieliłoby stanowiska zajętego przez GKA w omawianym orzeczeniu. Jeżeli zatem wypełnienie jednych zobowiązań, niespornych co do swego charakteru a podpadających pod wyjątkowe postanowienia art. 6 ustawy nacjonalizacyjnej nie są i nie powinny być odraczane tylko dlatego, że podlegają one dochodzeniu sądowemu, odraczanie załatwienia nie powinno być stosowane do równie niespornych roszczeń jednostek gospodarki społecznej, tylko dlatego, że roszczenia te mogą być dochodzone wyłącznie na drodze postępowania arbitrażowego.

Na zakończenie należałoby jeszcze zwrócić uwagę na dość istotny moment, a mianowicie na sprawę biernej legitymacji procesowej przy dochodzeniu należności od przedsiębiorstw znacionalizowanych.

W konkretnym przypadku bank skierował wniosek o zasądzenie roszczenia przeciwko Ministerstwu Finansów. GKA rozpatrzyła sprawę merytorycznie, z czego można by wnosić, że strona pozwana nie zgłosiła zarzutu braku biernej legitymacji procesowej, a GKA z urzędu nie wzięła pod rozwagę tej okoliczności, jakkolwiek sprawa ta może nasuwać wątpliwości. Z brzmienia przepisów ustawy nacjonalizacyjnej wynika, że przedsiębiorstwo przecho-

dzi na własność Państwa, a zatem w każdym razie brak jest podstaw do przyjęcia, że zobowiązania przedsiębiorstwa znacionalizowanego przechodzą na przedsiębiorstwo państwowe lub inną organizację, wyznaczoną do objęcia przedsiębiorstwa i sporządzania protokołu zdawczo-odbiorczego, a tym samym brak jest podstawy do przyjęcia biernej legitymacji procesowej przedsiębiorstw państwowych, sporządzających protokoły zdawczo-odbiorcze w sporach, dotyczących zobowiązań przedsiębiorstw znacionalizowanych. Sprawa natomiast komplikuje się, jeżeli chodzi o określenie właściwego organu państwowego, do którego osoby zainteresowane powinny się zwracać o uregulowanie zobowiązań, które przeszły na Państwo. W postępowaniu nacjonalizacyjnym organem Państwa, działającym w jego imieniu i na jego rzecz, jest minister właściwy ze względu na przedmiot działalności nacjonalizowanego przedsiębiorstwa. Minister ten wydaje orzeczenie o przejęciu przedsiębiorstwa na własność Państwa, wyznacza jednostkę organizacyjną do objęcia znacionalizowanego przedsiębiorstwa, zatwierdza protokół zdawczo-odbiorczy, określający składniki majątkowe przejętego przez Państwo przedsiębiorstwa.

Ten zakres kompetencji resortowych ministrów mógłby również uzasadniać właściwość do regulowania w imieniu Państwa zobowiązań znacionalizowanego przedsiębiorstwa. Sprawa ta posiada znaczenie zarówno przy określaniu strony w postępowaniu arbitrażowym jak i w przypadku realizacji wyroku sądowego. W postępowaniu bowiem sądowym stroną, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego, będzie wprawdzie Skarb Państwa, jednak jeżeli przyjdzie do realizowania przysądzonej należności konieczne będzie wskazanie urzędu (władzy) właściwej do wypłacenia. Przepisów wyraźnych określających, które władze właściwe są do wypłacania należności nie ma, a art. 584 kpc ogranicza się również do wymienienia „właściwego urzędu”, jako obowiązującego do wypłacenia przysądzonej należności pieniężnej. Wydanie szczegółowych przepisów w tym zakresie przyczyniłoby się niewątpliwie do wyjaśnienia sprawy. Do czasu zaś ich ukazania się należałoby przyjąć, że urzędem właściwym do reprezentowania Państwa w zakresie przechodzących na Państwo zobowiązań przedsiębiorstw znacionalizowanych jest Ministerstwo Finansów, jako generalny reprezentant finansowych interesów Państwa.

Z. R.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Ksiązki

Wynalazczość pracownicza w świetle obowiązujących przepisów prawnych i zadań związków zawodowych

Wydawnictwo Związkowe CRZZ, Warszawa, 1951

Nakładem Wydawnictwa Związkowego ukazała się pod powyższym tytułem broszura, mająca na celu zapoznanie z nowymi aktami prawnymi dotyczącymi wynalazczości pracowniczej ogółu pracowników. Na treść broszury składają się: tekst uchwały Sekretariatu Centralnej Rady Związków Zawodowych z dnia 5 września 1951 r. w sprawie zadań związków zawodowych w dziedzinie rozwoju wynalazczości pracowniczej, omówienie i streszczenie dekretu z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej wraz z niektórymi wydanymi na jego podstawie aktami wykonawczymi oraz tekst wspomnianego wyżej dekretu i wybranych przepisów wykonawczych i związkowych. Część opisowa broszury zawiera rażące usterki formalne i merytoryczne, na które częściowo już

zwrócono uwagę na łamach innego czasopisma. My dodamy jeszcze, że na str. 16 broszury mieści się zdanie: „Dekret przewiduje, że przedsiębiorstwa uspołecznione mają prawo korzystania z wynalazków jedynie wówczas, gdy zawarły umowę o pracę z wynalaznikiem”. W rzeczywistości, jak wynika z przepisów art. 3 ustęp 1 punkty 2, 3, 4, i art. 15 dekretu o prawie wykorzystania pracowniczego wynalazku, udoskonalenia technicznego i usprawnienia służy uspołecznionemu zakładowi pracy we wszystkich tych przypadkach, gdy wynalazek, udoskonalenie techniczne lub usprawnienie uważa się za pracownicze. Zachodzi to m.in. wtedy, kiedy dokonane zostały przez pracownika związku z zakresem wykonywanej przez niego pracy.

Tego rodzaju przekroczenia podważają zaufanie do broszury, która tym samym nie może być miarodajnym informatorem o przepisach prawnych z zakresu wynalazczości pracowniczej.

Wydawca POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE. Przedsiębiorstwo Państwowe
Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45

Redaguje: Komitet Redakcyjny — Buczkowski Stefan, Hermelin Aleksander, Mayzel Jerzy,
Mizera Stefan (red. nac.).

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4 m, 2, telefon 8-12-19 (od 16 do 9)

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. Konto PKO I-14396
Warunki prenumeraty: rocznie 48 zł, półrocznie 24 zł, kwartalnie 12 zł. Cena egz. 4 zł.

Zamówienie PWG TC1/P/C—71/52. z dn. 28.2.52. Podpisano do druku 18.3.52. Druk ukończono 25.3.52
Nakład 7.000 + 55 egz. Papier druk. sat. kl. VII/AO/60 gr. Obj. 40 str.

Zam. 681. Zakł. Graf. i Wydawn. Dom Słowa Polskiego, Warszawa, pl. Kazimierza Wielkiego. 3-B-14371

Cena 4 zł